



**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

«Η Σύγχρονη Εγκληματικότητα και η Αντιμετώπιση της»

Τίτλος Εργασίας:

**«Μοντέλα παραγωγής/κατασκευής συναίνεσης από τα ΜΜΕ
και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.**

Η περίπτωση της Ελληνικής Αστυνομίας»

Διπλωματική Εργασία της
ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ (ΑΜ 3213Μ004)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Κα ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ Ευσταθία

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής: ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ Ευσταθία

ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ Χριστίνα

ΤΣΙΓΚΑΝΟΥ Ιωάννα

Αθήνα, 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	2
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	14
1.1 ΜΕΣΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ	14
1.1.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ	14
1.1.2. ΜΜΕ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ	18
1.1.3. ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΙΔΗΣΕΩΝ.....	25
1.2. ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗΣ – ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ	32
1.2.1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	35
1.2.2. ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ.....	36
1.2.3. ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ	41
1.2.4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ	43
1.3. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ	46
1.3.1. Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΩΣ ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.....	46
1.3.2. ΑΠΟΣΤΟΛΗ – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ	49
1.3.3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	51
1.3.4. Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΗ	52
1.4. Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΩΣ ΜΕΣΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ.....	61
1.4.1. ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ.....	61
1.4.2. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ. Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ	63
1.4.3. Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ	68
2. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	74
2.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	74
2.2. ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	77
2.3. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ	78
2.4. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	78
2.4.1. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ	78
2.4.2. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ	90
2.4.3. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ, ΜΜΕ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ.....	94
2.4.4. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ, ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ	98
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	105
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	113
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	115
ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ.....	116

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο όρος μαζική επικοινωνία περιλαμβάνει όλες τις μορφές δημόσιας μετάδοσης πληροφοριών και ειδήσεων με τη χρήση τεχνικών μέσων. Οι εφημερίδες, τα περιοδικά, τα βιβλία, οι δίσκοι, κασέτες, οι κινηματογραφικές ταινίες, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, οι βιντεοκασέτες, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και τα υπόλοιπα νέα μέσα, ανήκουν στη μαζική επικοινωνία και δεν λειτουργούν ξεχωριστά, αλλά παράλληλα. Για την μελέτη της παρούσας εργασίας θα γίνεται αναφορά στα ως άνω ως μορφές μετάδοσης πληροφοριών και ειδήσεων. Γενικότερα, αποτελεί αναμφισβήτητο γεγονός πως τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης¹, αποτελούν τη λεγόμενη, τέταρτη εξουσία. Αρχικά, ο όρος αυτός αναφερόταν στον Τύπο καθώς η ανάπτυξη της τηλεόρασης, του ραδιοφώνου και του ίντερνετ, δεν είχε ακόμη επέλθει. Ο εν λόγω χαρακτηρισμός εστιάζει στη δύναμη την οποία κατέχουν τα ΜΜΕ εφόσον λειτουργούν ως διάυλος επικοινωνίας μεταξύ του κράτους και του κοινού. Η δημοσιογραφική έρευνα για θέματα της επικαιρότητας αλλά και γεγονότων τα οποία απασχολούν την κοινωνία, η διαχείριση των ειδήσεων και η αναπαραγωγή και παρουσίαση αυτών στο κοινό, συνετέλεσαν στην καθιέρωση των ΜΜΕ ως τέταρτης εξουσίας. Η ενημέρωση και πληροφόρηση των πολιτών, η πολιτιστική και μορφωτική προσφορά, η δημιουργία της παγκόσμιας επικοινωνίας², ο έλεγχος της πολιτικής εξουσίας, αποτελούν κάποιες από τις λειτουργίες των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Το έγκλημα και η απονομή της ποινικής δικαιοσύνης αποτελούν κατά καιρούς αγαπητό θέμα των ΜΜΕ. Το ενδιαφέρον του κοινού στρέφεται σε αποκλίνουσες και

¹ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ 1999, σελ 17-18.

² ΣΩΤΗΡΙΟΥ κ.α, σελ. 6

εγκληματικές συμπεριφορές και σε θέματα κοινωνικής παθολογίας³. Αν και κατά την άποψη κάποιων επιστημόνων, τι θεωρείται εγκληματική συμπεριφορά, μπορεί να διαφοροποιείται από περίοδο σε περίοδο μιας κοινωνίας, το στοιχείο το οποίο παραμένει σταθερά αμετάβλητο είναι η διέγερση της κοινωνικής αντίδρασης και της συλλογικής συνείδησης σε προσβολές θεμελιακών αξιών⁴. Η διέγερση της συλλογικής συνειδήσεως και το ενδιαφέρον το οποίο προκύπτει για θέματα εγκληματικού περιεχομένου⁵, αποτελούν στόχο των ΜΜΕ, καθώς κατά αυτόν τον τρόπο αυξάνονται τα ποσοστά τηλεθέασης στις περιπτώσεις των τηλεοπτικών σταθμών, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα ως στόχοι των επιχειρήσεων μαζικής ενημέρωσης⁶.

Τα ΜΜΕ δεν προβάλλουν μόνο γεγονότα τα οποία περιγράφουν μια εγκληματική πράξη, αλλά αναφέρονται ως επί το πλείστον στην επιβολή του νόμου και της ποινικής δικαιοσύνης⁷, η οποία επιτυγχάνεται από την αστυνομία. Υπό αυτό το πρίσμα και σε συνδυασμό με την προσπάθεια ικανοποίησης των προαναφερόμενων επιχειρηματικών τους στόχων, τονίζονται πολλές φορές γεγονότα που αφορούν ενέργειες και δράσεις του αστυνομικού προσωπικού. Συγκεκριμένα, λόγω της έντονης αλληλεπίδρασης του αστυνομικού θεσμού και του εγκληματικού φαινομένου, τα αστυνομικά δελτία και τα δημοσιογραφικά κείμενα προβάλλουν οργανωμένες επιχειρησιακές δράσεις ή ατομικές ενέργειες αστυνομικών, οι οποίες επιδέχονται άλλοτε θετικής και άλλοτε αρνητικής

³ Αναφέρονται ως τέτοια, η αποκλίνουσα και εγκληματική συμπεριφορά νέων, οικογενειακά προβλήματα, προβλήματα ψυχοπαθολογίας, ναρκομανία, αλκοολισμός, πορνεία, σεξουαλικές διαστροφές, ρατσιστικές διαφοροποιήσεις, κ.α. Βλ. ΠΙΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ 1999, σελ. 200.

⁴ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ 1985, σελ. 10-12.

⁵ ΝΤΙΤΕΡ 1997, σελ. 450.

⁶ JONES & GEORGE 2003, σελ. 243-244.

⁷ ΘΕΟΛΟΓΗ 2010, σελ. 36.

κριτικής, με αποτέλεσμα τα ΜΜΕ να αποτελούν μέρος της δημιουργίας της κοινωνικής και πολιτικής προσέγγισης του εγκλήματος⁸.

Όπως μπορεί κανείς να διαπιστώσει, η αστυνομία, λόγω της ιδιαίτερης θέσης που κατέχει στο Σύστημα Απονομής Ποινικής Δικαιοσύνης, αποτελεί τον πρώτο κρίκο, τον πρώτο φορέα του επίσημου κοινωνικού ελέγχου⁹. Η έννοια της έννομης τάξης είναι αναπόσπαστα συνυφασμένη και απόλυτα συνδεδεμένη με την αστυνομία και τον ρόλο που της έχει ανατεθεί. Συγκριμένα, η διατήρηση της δημόσια τάξης, η καταστολή της εγκληματικότητας αλλά και η πρόληψη αυτής, με πρωταρχικό σκοπό την προστασία των έννομων αγαθών¹⁰, αποτελούν ορισμένες από τις λειτουργίες της¹¹. Προκειμένου να υλοποιούνται οι ως άνω λειτουργίες όπως αρμόζει, θα πρέπει να ενυπάρχουν και να λειτουργούν αρμονικά κάποιοι παράγοντες. Όπως χαρακτηριστικά εκφράστηκε από τον τέως αναπληρωτή Υπουργό Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, κ. Πανούση στην 5η συνεδρίαση της επιτροπής σχετικά με την αναδιοργάνωση της Ελληνικής Αστυνομίας¹², ένας καλός νόμος, το εξειδικευμένο προσωπικό, οι κατάλληλες υποδομές και οι αντιλήψεις των ίδιων των εργαζομένων αλλά και του κοινού, αποτελούν τους σημαντικούς πυλώνες για μία ορθή, δημοκρατική, δίκαιη και χωρίς διακρίσεις αστυνομική δράση η οποία θα υποστηρίζει και θα επιτελεί τον σκοπό που της έχει ανατεθεί. Χωρίς να υποτιμάται η αξία των πρώτων αναφερθέντων παραγόντων, η παρούσα έρευνα εξετάζει τον τέταρτο εξ αυτών, και συγκεκριμένα την αντίληψη του

⁸ ΘΕΟΛΟΓΗ 2010, σελ. 36.

⁹ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 52

¹⁰ Η πράξη προσβολής του εννόμου αγαθού συνίσταται με συμπεριφορά η οποία κάποιες φορές είναι ενεργητική, εγκλήματα ενέργειας και κάποιες παθητική, εγκλήματα παράλειψης. Βλ. ΚΩΣΤΑΡΑΣ 2012, σελ. 5.

¹¹ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 55-66.

¹² Βλ. <http://skaythess.gr/2015/01/%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CF%87%CE%B5-%CF%80%CE%B5%CE%B9-%CE%BF-%CE%BA-%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%8D%CF%83%CE%B7%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%AE-%CF%80%CF%81%CE%B9%CE%BD/> Τελευταία ανάκτηση 15/06/2015.

κοινού για την δράση της ελληνικής αστυνομίας και την αποτελεσματικότητα της στην αντιμετώπιση του εγκλήματος, αντίληψη η οποία διαμορφώνεται κυρίως από την ειδησεογραφία των ΜΜΕ και η οποία επηρεάζει άμεσα δράσεις και επιχειρησιακούς σχεδιασμούς της αστυνομίας σε ζητήματα αντεγκληματικής πολιτικής¹³. Ποιοι παράγοντες όμως επηρεάζουν την εικόνα της αστυνομίας στα «μάτια» των πολιτών και με ποιο τρόπο η εικόνα αυτή με τη σειρά της επηρεάζει πολιτικές κατά του εγκληματικού φαινομένου;

Η εικόνα της αστυνομίας στη σημερινή εποχή διαμορφώνεται κυρίως έμμεσα. Συγκεκριμένα, ο αναγνώστης ενός άρθρου μιας εφημερίδας, μιας ιστοσελίδας ή μιας σελίδας κοινωνικής δικτύωσης, ο τηλεθεατής τηλεοπτικών ειδήσεων ή ο ακροατής μιας ραδιοφωνικής εκπομπής ενημερώνεται για εγκληματικές πράξεις που λαμβάνουν χώρα σε μια περιοχή ή σε ένα κράτος, με αποτέλεσμα να σχηματίζει άποψη για την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας ως προς την αντιμετώπιση του εγκλήματος¹⁴. Υποστηρίζεται από πολλούς¹⁵, ότι σε πολλές περιπτώσεις τα ΜΜΕ προβάλλουν πληθώρα ειδήσεων με εγκληματικό περιεχόμενο ή τονίζουν τις λανθασμένες ενέργειες των αστυνομικών, με αποτέλεσμα να δημιουργείται η εντύπωση στο κοινό ότι η αστυνομία είναι αναποτελεσματική. Αυτό επιδρά αρνητικά στην εικόνα της. Από την άλλη δε πλευρά, υπάρχει η πεποίθηση ότι η ενημέρωση, προβάλλει τα περιστατικά ως έχουν και δεν μπορεί να παραποιεί ή να δημιουργεί γεγονότα εκ του μηδενός. Η άποψη αυτή ενισχύεται στις περιπτώσεις όπου η ενημέρωση του κοινού επιτυγχάνεται με στοιχεία τα οποία ανακύπτουν από βιντεοληπτικό υλικό ή από μαρτυρίες αυτοπτών

¹³ Αντεγκληματική Πολιτική, ορίζεται, σύμφωνα με τον Feuerbach «το σύνολο των κατασταλτικών διαδικασιών μέσω των οποίων το κράτος αντιδρά στο έγκλημα». Υπό μία άλλη εκδοχή, δύναται να αποτελεί «το σύνολο των διαδικασιών μέσω των οποίων το κοινωνικό σώμα οργανώνει τις απαντήσεις του στο εγκληματικό φαινόμενο». Έχει δηλαδή ως αντικείμενο την ικανοποίηση της ανάγκης για ασφάλεια προσώπων και πραγμάτων. Βλ. DELMAS – MARTY 1991, σελ 27-43.

¹⁴ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000, σελ. 30.

¹⁵ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000, σελ. 30.

μαρτύρων. Θεωρείται, με βάση το σκεπτικό αυτό, ότι παρουσιάζεται μια αντικειμενική εικόνα της αστυνομίας και των δράσεων αυτής σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο.

Η άποψη η οποία περιγράφει ότι οι δράσεις της αστυνομίας δεν προβάλλονται αντικειμενικά, είτε με στόχο την ευμενέστερη μεταχείριση της, είτε την δυσμενέστερη, υποστηρίζει πως υπάρχει η πιθανότητα να προκληθεί μεγαλύτερη σύγχυση στην κοινή γνώμη για την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας απέναντι στο έγκλημα, στην περίπτωση όπου τα ΜΜΕ ελέγχονται από την εκάστοτε κυβέρνηση¹⁶. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, για τον Καρλ Μαρξ τα ΜΜΕ αποτελούν όργανο ελέγχου στα χέρια της άρχουσας τάξης και η θεωρία του συνδέει άμεσα την ιδιοκτησία αυτών με τα μηνύματα τα οποία επιθυμεί να εισαγάγει στο ευρύ κοινό, προκειμένου να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντά της¹⁷, εφόσον δύναται κατ' αυτόν τον τρόπο να ενισχύσει τη διάδοση ιδεολογικών πρακτικών, όπως είναι η ηθική ή η «κοινή λογική»,¹⁸ με βάση όμως τις πεποιθήσεις των έχοντων την εξουσία και τον έλεγχο του κράτους. Υπό το πρίσμα αυτό η έννοια του εγκλήματος διαφοροποιείται από θέσεις οι οποίες εκφράστηκαν κατά την διάρκεια του δεύτερου μισού του 18ου αιώνα¹⁹ και από θέσεις οι οποίες εκδηλώθηκαν έναν αιώνα μετέπειτα²⁰. Η έννοια του εγκλήματος προσεγγίζεται από την άποψη της Νέας Εγκληματολογίας και συγκεκριμένα ότι αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο το οποίο έχει, πέραν των άλλων, πολιτική διάσταση²¹. Μέσα από την προσέγγιση αυτή αντιλαμβάνεται κανείς πως ο ορισμός του εγκλήματος

¹⁶ ΣΕΡΑΦΕΤΙΝΙΔΟΥ 1987, σελ. 191-193.

¹⁷ McQUAIL 1997, σελ. 133-134.

¹⁸ ΛΑΖΟΣ 2007, σελ. 50.

¹⁹ Κατά τα τέλη του 18^{ου} αιώνα, αναδύθηκε η κλασικιστική αντίληψη του εγκλήματος η οποία αποδίδει προσωπική ευθύνη και ελεύθερη βούληση στη ροπή του ατόμου προς το έγκλημα και πως αυτό, αποτελεί παραβίαση ενός νομικού κανόνα με την πεποίθηση ότι ο νόμος είναι ανεξάρτητος από την ηθική και την πολιτική. Βλ. ΛΑΖΟΣ 2007, σελ. 12-22.

²⁰ Οι αντιλήψεις του θετικισμού διαφέρουν από τον κλασικισμό καθώς η ροπή προς το έγκλημα αποδίδεται σε βιολογικούς, ψυχολογικούς, κοινωνικούς παράγοντες οι οποίοι αναφέρονται ως προδιαθέσεις του ατόμου με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό απόψεων σχετικά με την πολιτική «εμπλοκή» στη διαμόρφωση του εγκλήματος. Βλ. ΛΑΖΟΣ 2007, σελ. 22-29.

μπορεί να είναι ένας πολιτικός ορισμός εκφρασμένος και διαμορφωμένος με νομικούς όρους μέσα από τους οποίους χαρακτηρίζονται κάποιες πράξεις ως εγκληματικές και κάποιες άλλες όχι²², ή ακόμη η νομιμότητα ή μη μιας πράξης να χαρακτηρίζεται με βάση πολιτικές θέσεις.

Ο συνδυασμός της προηγούμενης άποψης με το γεγονός ότι η επικοινωνία και η πολιτική είναι άρρηκτα συνδεδεμένες έννοιες και η αλληλεπίδραση μεταξύ τους έντονη²³, δημιουργεί ισχυρούς προβληματισμούς για τη σχέση που διαπλάθεται μεταξύ των φορέων επίσημου κοινωνικού ελέγχου και, συγκεκριμένα, της αστυνομίας με τα ΜΜΕ και τα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης, παράλληλα με την εκάστοτε πολιτική που ασκείται εντός του κράτους. Συγκεκριμένα, δημιουργούνται ερωτήματα όπως: Ποιες δράσεις της αστυνομίας, πότε και με ποια κριτήρια, χαρακτηρίζονται νόμιμες ή όχι; Με ποιο τρόπο παρουσιάζονται στο κοινό οι δράσεις της αστυνομίας είτε ως σύνολο είτε ως μονάδα; Υποκρύπτονται από το κοινό λάθη και παρατυπίες, όπως η παράβαση καθήκοντος ή η κατάχρηση εξουσίας; Αναδεικνύονται αντικειμενικά οι ειδήσεις ή υποβαθμίζεται ο ρόλος της από τα ΜΜΕ διαστρεβλώνοντας γεγονότα προς εξυπηρέτηση κάποιου συμφέροντος; Ποιος ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης; Πώς διαμορφώνεται η κοινή γνώμη και τι είδους αστυνομία επιδιώκεται να “κατασκευαστεί”; Τίθεται ζήτημα πολιτικής εμπλοκής; Δύναται ο νόμος να αποτελεί πολιτική απόφαση; Με ποιο τρόπο επηρεάζεται το έργο της αστυνομίας και, κατ’ επέκταση, το εγκληματικό φαινόμενο μέσα από την εικόνα της στο ευρύ κοινό; Ποια είναι η ρεαλιστική προσέγγιση του ζητήματος; Εν τέλει, διερωτάται κανείς: Ποια η σχέση του εγκλήματος ως έννοιας και ως φαινομένου, με την πολιτική, τα ΜΜΕ και την αστυνομία; Τίθενται ζητήματα κατασκευής συναίνεσης του κοινού από την

²¹ ΛΑΖΟΣ 2007, σελ. 131-134.

²² ΛΑΖΟΣ 2007, σελ. 67.

πολιτική εξουσία, μέσω των μέσων ενημέρωσης, σε ζητήματα εσωτερικής τάξης και ασφάλειας τα οποία διαπραγματεύεται ο αστυνομικός θεσμός;

²³ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 259.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Σύνταγμα της Ελλάδος κατοχυρώνει ελευθερίες, πολιτικά, κοινωνικά και ατομικά δικαιώματα, προκειμένου ο βίος των πολιτών του να τελεί σε ένα δημοκρατικό, δίκαιο και αλληλέγγυο κράτος. Ανάμεσα στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα εμπεριέχεται αυτό της ελευθερίας του Τύπου και του δικαιώματος στην πληροφόρηση, καθώς και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, της προσωπικής ελευθερίας και της προστασίας προσωπικών δεδομένων²⁴.

Σε μία δημοκρατική κοινωνία, τα δικαιώματα τα οποία αναφέρθηκαν πιο πάνω, θα πρέπει να τελούν εν αρμονία μεταξύ τους και το δικαίωμα του πολίτη ως προς το ένα έννομο αγαθό, αυτομάτως να προστατεύει την ύπαρξη του άλλου. Συγκεκριμένα, η ελευθερία ενημέρωσης του κοινού για ενέργειες, επιτυχίες και παρατυπίες αστυνομικών οργάνων και αστυνομικών επιχειρησιακών σχεδιασμών και γενικότερα η δημοσιογραφική έρευνα σε τέτοιου είδους ζητήματα, αποτελεί υποχρέωση του δημοσιογραφικού ρεπόρτερ, πλην όμως, αποτελεί ταυτόχρονα υποχρέωση η αντικειμενική και ακριβής παρουσίαση των γεγονότων τα οποία λαμβάνουν χώρα σε μία κοινωνία, χωρίς να θίγεται, στο βωμό της «ενημέρωσης», η αξιοπρέπειά τους. Μπορεί να υπάρξει αρμονία μεταξύ αυτών των δικαιωμάτων ή η διεκδίκηση του ενός αποκλείει ή, τουλάχιστον, περιορίζει το άλλο; Οι ανωτέρω προβληματισμοί εξετάζονται συνοπτικά μεν, αλλά έγινε προσπάθεια προκειμένου να μελετηθούν με προσοχή, διότι τα όρια και η ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων αυτών δεν αποτελεί εύκολο εγχείρημα, εφόσον οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την έγκυρη και έγκαιρη δημοσιογραφία ποικίλλουν. Συγκεκριμένα, η παρούσα εργασία επιχειρεί να αναπτύξει

²⁴ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ 2010, σελ.11.

τους παράγοντες εκείνους οι οποίοι επηρεάζουν την επιλογή, σύνθεση και πλαισίωση των ειδήσεων που σχετίζονται με τις δράσεις της αστυνομίας, και την επίδραση της προβολής των ειδήσεων στην αντιμετώπιση του εγκλήματος.

Στο πρώτο κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους επιχειρείται η εννοιολογική προσέγγιση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Ταυτόχρονα γίνεται αναφορά στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και τους παράγοντες που την καθορίζουν, ενώ στη συνέχεια αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώνονται τα δημοσιογραφικά κείμενα και οι ειδήσεις.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θεωρία της πλαισίωσης η οποία περιλαμβάνεται και αναλύεται στο πλαίσιο της δημοσιογραφίας και των ειδήσεων προκειμένου να κατανοηθεί η προβολή της Ελληνικής Αστυνομίας. Παράλληλα, περιγράφεται η κατασκευή συναίνεσης μέσα από επιστημονικές αναλύσεις και στη συνέχεια, γίνεται λόγος για την πολιτική εξουσία και τη σχέση η οποία διέπει αυτή και τον αστυνομικό θεσμό.

Στη συνέχεια, αναλύεται ο αστυνομικός θεσμός και τα χαρακτηριστικά που διέπουν τη λειτουργία του και την αποστολή του, με παράλληλη αναφορά στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και την επιρροή αυτών στην Δημόσια Τάξη²⁵.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται λόγος για τη δημόσια ενημέρωση και την επιρροή που ασκεί αυτή σε ζητήματα αστυνομικού ενδιαφέροντος. Ειδικότερα, εξετάζεται η λεπτή σχέση ανάμεσα στα Συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα περί ελεύθερης πληροφόρησης του κοινού και προστασίας της προσωπικότητας στο πλαίσιο του αστυνομικού θεσμού, η επιρροή των ΜΜΕ και η εικόνα που αναδεικνύεται μέσα από

την δημόσια ενημέρωση ως προς την αποτελεσματικότητα και την δράση της αστυνομίας απέναντι στο έγκλημα²⁶.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί πως η συγκριμένη διπλωματική εργασία δεν μελετά πολιτικά ζητήματα, ούτε λαμβάνει θέση σε πολιτικές που ασκεί το Ελληνικό κράτος, παρά ερευνά, βάσει των δεδομένων, τη σχέση του θεσμού της αστυνομίας με τα ΜΜΕ και την πολιτική, και ειδικότερα τον ρόλο της θεωρίας της πλαισίωσης στην παρουσίαση της αστυνομίας από τα ΜΜΕ. Επίσης, μελετά τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ερμηνευτεί η σχέση αυτή από την εγκληματολογία.

Στο εμπειρικό μέρος έγινε προσπάθεια να ερευνηθούν οι απόψεις αστυνομικών σχετικά με ζητήματα τα οποία διαπραγματεύεται η θεωρητική μελέτη. Η εν λόγω έρευνα υλοποιήθηκε μέσω συνεντεύξεων με έντεκα αστυνομικούς, οι οποίοι εργάζονται σε Υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας, με αρμοδιότητες οι οποίες δεν αποκλίνουν από την αποστολή του σώματος, πλην όμως έχουν διαφορετικό αντικείμενο ενασχόλησης. Η ύπαρξη διαφορετικών αρμοδιοτήτων και διαφορετικών πεδίων δράσης των προσώπων που συμμετείχαν στην ως άνω έρευνα, δύναται να αποτελέσει πηγή αντικειμενικότερης προβολής της σχέσης που υφίσταται μεταξύ των θεσμών του κράτους και των ΜΜΕ.

²⁵ Ως «τάξη» νοείται η «τήρηση των κανόνων του ορθού και του πρέποντος, ο σεβασμός στους νόμους, στα παραδεδωγμένα και υποδηλώνεται η κοινωνική ηρεμία, η ευταξία και η ευνομία». Βλ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ 1998, σελ. 188.

²⁶ Η έννοια του εγκλήματος μελετάται συνήθως όπως έχει καθοριστεί από το Ποινικό Δίκαιο. Εξετάζεται δηλαδή, ως πράξη η οποία τίθεται υπό μελέτη των αντικειμενικών και υποκειμενικών του στοιχείων, όπως αναφέρονται στον Ποινικό Κώδικα. Μόνο στην περίπτωση την οποία πληρούνται τα εν λόγω στοιχεία, δύναται να χαρακτηρίζεται μία πράξη ως αδίκημα. Βλ. ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ – ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ 1984, σελ. 19-20. Η επιστήμη της εγκληματολογίας μελετά το έγκλημα ως κοινωνικό φαινόμενο και ως προϊόν δραστηριότητας του ανθρώπου. Εξετάζει τους παράγοντες εγκληματογένεσης, ενώ ταυτόχρονα περιλαμβάνει, υπό ευρεία έννοια, την αντεγκληματική πολιτική, τη σωφρονιστική και την ανακριτική. Βλ. ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ – ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ 1984, σελ. 19-21. Η εγκληματολογία περιλαμβάνει το επιστημονικό εγχείρημα να μελετήσει το έγκλημα, τους εγκληματίες και τον έλεγχο του εγκλήματος. Περιλαμβάνει τις εικόνες του εγκλήματος που υφίστανται στην κοινή λογική, πλην όμως, εντοπίζεται και σε άλλα θεσμικά πλαίσια. Εντοπίζεται στο χώρο και της πολιτικής, στο χώρο όπου υφίσταται ο έλεγχος του εγκλήματος και ο έλεγχος του ποινικού δικαίου. Βλ. ΛΑΖΟΣ 2007, σελ. 9-10.

Συγκεκριμένα, τέθηκαν κάποια ερωτήματα βάσει των οποίων έγινε προσπάθεια να διερευνηθεί η σχέση μεταξύ των ΜΜΕ και της αστυνομίας. Υπήρξε προβληματισμός ως προς την αντικειμενικότητα των ειδήσεων που αφορούν αστυνομικές ενέργειες και αναζητήθηκαν από τους συμμετέχοντες οι παράγοντες οι οποίοι, κατά τη γνώμη τους, διαμορφώνουν το περιεχόμενο των προβαλλόμενων ειδήσεων. Ακόμη, τέθηκε ως προβληματισμός η ύπαρξη ή μη πολιτικής εμπλοκής και ο βαθμός επιρροής της στα ΜΜΕ, στην προβολή της αστυνομίας και στην αντιμετώπιση της εγκληματικότητας.

Η ανωτέρω έρευνα συμπεριέλαβε κάποια γεγονότα - παραδείγματα τα οποία ανέδειξαν οι συμμετέχοντες ως χαρακτηριστικά της συναίνεσης του κοινού η οποία υφίσταται έπειτα από την σημαντική και απαραίτητη διαμεσολάβηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στις δράσεις της αστυνομίας. Τα εν λόγω παραδείγματα αναδεικνύουν την ισχυρή θέση των μέσων μαζικής ενημέρωσης καθώς και τη δύναμη του λόγου και της εικόνας στη συνείδηση και στη συναίνεση του κοινού.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, κυρία Λαμπροπούλου Ευσταθία, η οποία με στήριξε στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, διότι με τις κατευθυντήριες οδηγίες της, έδωσε τα ερεθίσματα προς επίλυση των δικών μου προβληματισμών. Ταυτόχρονα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους αστυνομικούς από όλες τις Υπηρεσίες που δέχτηκαν να μου αφιερώσουν μέρος από τον πολύτιμο χρόνο τους προκειμένου να υλοποιηθεί η παρούσα έρευνα.

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί συγγραφή μου και κατά τη διάρκεια της εκπόνησής της ακολούθησα την ακαδημαϊκή δεοντολογία αποφυγής λογοκλοπής.

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1.1 ΜΕΣΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

1.1.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η σημασία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης θεωρείται πολύ μεγάλη, διότι αποτελούν το πρωταρχικό μέσο μετάδοσης πληροφοριών που σχετίζονται με τους θεσμούς του κράτους, με αποτέλεσμα να ασκούν επιρροή όχι μόνο στο κοινό τους, αλλά ίσως και περισσότερο στους φορείς του. Καταγράφονται και αναδεικνύονται οι εξελίξεις του πολιτισμού και ταυτόχρονα αποτελούν πηγή έκφρασης των αξιών μιας κοινωνίας²⁷. Η μελέτη βέβαια αυτών αποτελεί ένα δύσκολο εγχείρημα, διότι τα νοήματα τα οποία μεταδίδουν και η διαδικασία μετάδοσής τους ποικίλλει, εφόσον ταυτόχρονα ποικίλλει και ο τρόπος με τον οποίο προσλαμβάνονται, καθώς εξαρτώνται κάθε φορά από το διαμορφωθέν κοινωνικό πλαίσιο. Πέρα όμως από τις δυσκολίες που προαναφέρθηκαν, η ανάπτυξη της τεχνολογίας της πληροφορίας και της επικοινωνίας με τη χρήση του διαδικτύου έχουν ανατρέψει τις σχέσεις των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης με το κοινό²⁸, διότι η «κοινωνία της πληροφορίας» και οι νέες

²⁷ McQUAIL 1997, σελ. 25.

²⁸ ΣΠΙΤΕΡΙ 2009, σελ. 132-133.

τεχνολογίες επιτρέπουν την διακίνηση πληροφοριών δίχως την απαιτούμενη από το νομοθετικό πλαίσιο, αξιολόγησή τους.

Η φράση «Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης» αποτελείται από λέξεις οι οποίες δείχνουν να είναι απλές, τυγχάνουν όμως ιδιαίτερης σπουδαιότητας, διότι καθορίζουν τη σημασία της στην ευρύτερη κοινωνία. Ο όρος «μαζικής» σηματοδοτεί ένα μεγάλο εύρος, ένα πεδίο, μία έκταση. Περιλαμβάνει την ευρύτητα του αποδέκτη των μηνυμάτων τα οποία εκπέμπει για την επικοινωνία την οποία δημιουργεί. Ο όρος «επικοινωνία» αναφέρεται στην αποδοχή ή τη λήψη ενός νοήματος κατά τη διαδικασία της αποστολής και της πρόσληψης αυτών των αναπαραγόμενων μηνυμάτων²⁹. Κατά πολλούς, μέσο επικοινωνίας θεωρείται κάθε σύστημα το οποίο επιτρέπει σε μία κοινωνία να καταγράψει πληροφορίες, είτε ολικά είτε μερικά, να ανταλλάξει μηνύματα εξ αποστάσεως και τέλος, να εκσυγχρονίσει τις πολιτισμικές και πολιτικές πρακτικές της ίδιας της κοινωνίας³⁰. Αποτελεί δηλαδή, όλες εκείνες τις μορφές μετάδοσης πληροφοριών και ειδήσεων με τη χρήση τεχνικών μέσων³¹. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί πως πολλές φορές ο όρος «επικοινωνία»³² υποχωρεί έναντι του όρου «ενημέρωση»³³, διότι υπάρχει η πεποίθηση πως τα τεχνικά μέσα μετάδοσης πληροφοριών αποκλείουν κάθε δυνατότητα αμφίδρομης διακίνησης πληροφοριών, παρά παθητικά διαμορφώνει στο κοινό εικόνα και άποψη επί ζητημάτων τα οποία δέχεται ως πληροφορία.

²⁹ McQUAIL 1997, σελ. 39.

³⁰ ΜΠΑΡΜΠΕ κ.α, 1999, σελ. 11.

³¹ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ 1999, σελ. 17.

³² Ο όρος «επικοινωνία» αναφέρεται στη διαδικασία με την οποία μεταδίδεται ένα μήνυμα, μία πληροφορία, ή ανταλλάσσονται γνώσεις, σκέψεις, χρησιμοποιώντας τον προφορικό ή γραπτό λόγο, διάφορα μέσα τηλεπικοινωνίας, κλπ. Βλ. Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, *Πύλη για την ελληνική και γλωσσική εκπαίδευση*. <http://www.greek-language.gr>.

³³ Ο όρος «ενημέρωση» αναφέρεται ως πληροφόρηση, κατατοπισμός κάποιου για πρόσφατα συμβάντα ή γεγονότα, μεταβολές, εξελίξεις. Βλ. Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, *Πύλη για την ελληνική και γλωσσική εκπαίδευση*. <http://www.greek-language.gr>.

Η έννοια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης δεν διαφοροποιεί σε μεγάλο βαθμό την λειτουργία της επικοινωνίας μεταξύ του μέσου και του δέκτη και δεν είναι τίποτα παραπάνω από την φυσική μετεξέλιξη των παραδοσιακών μέσων μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας. Συγκεκριμένα, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αναφέρονται στα μέσα αλληλεπίδρασης ομάδων ανθρώπων μέσω διαδικτυακών κοινοτήτων. Ο όρος αυτός διατυπώνεται και ως Social Media και εμφανίζεται σε διάφορες μορφές. Facebook, YouTube, Twitter, τα διάφορα blogs ως ιστοσελίδες, επιτρέπουν να διαμοιράζονται δεδομένα, πληροφορίες για την ενημέρωση επί πολλών ζητημάτων και αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς μας. Πέρα από την ανάγνωση κειμένου, υπάρχει η δυνατότητα να προβληθεί βίντεο και να αναπαραχθούν φωτογραφίες, ήχος, βελτιώνοντας κατά αυτόν τον τρόπο την ταχύτητα ενημέρωσης και την μεταγενέστερη χρήση των πληροφοριών³⁴.

Με τη βοήθεια της τεχνολογίας, η αλληλεπίδραση που επιτυγχάνεται μεταξύ των πολιτών μιας κοινωνίας, επεκτείνεται σε αυτό που ονομάζεται «on-line κοινωνική δικτύωση». Δηλαδή, αλληλεπίδραση και σύνδεση με άλλα πρόσωπα σε ένα κοινωνικό, σε απευθείας σύνδεση (online), περιβάλλον μέσω της χρήσης ενός δικτυακού τόπου³⁵. Ο όρος «κοινωνικά δίκτυα» έχει ταυτιστεί στην εποχή μας με το Facebook και το διαδίκτυο. Ως «κοινωνικά δίκτυα» ορίζεται η συμμετοχή ατόμων σε κοινότητες προκειμένου να δημιουργούν νέες επαφές, να λαμβάνουν συναισθηματική υποστήριξη και να έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες. Τα online κοινωνικά δίκτυα είναι δικτυακοί τόποι που επιτρέπουν την ανάπτυξη τέτοιων σχέσεων, την αλληλεπίδραση μεταξύ τους

³⁴ https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%AD%CF%83%CE%B1_%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%84%CF%8D%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82. Τελευταία Ανάκτηση, 20/08/2015.

³⁵ <http://www.hudsonhorizons.com/Our-Company/Internet-Glossary/SocialNetworking.htm>. Τελευταία Ανάκτηση 30/09/2015.

και την διάδοση πληροφοριών³⁶, με κάποια βασικά χαρακτηριστικά τα οποία διαφοροποιούν αυτά από τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης. Κάποια από αυτά τα βασικά χαρακτηριστικά είναι η: α) συμμετοχή (Participation), όπου τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ενθαρρύνουν τον σχολιασμό των ενδιαφερομένων, β) η διαφάνεια (Openness), διότι οι περισσότερες υπηρεσίες των Social Media είναι ανοιχτές σε ανατροφοδότηση, ενώ δεν υπάρχουν εμπόδια στην πρόσβαση και στην χρήση του περιεχομένου και γ) η συνομιλία (Conversation), όπου σε αντίθεση με τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης που απλώς μεταδίδουν την πληροφορία στο κοινό, τα Social Media διευκολύνουν τη συνομιλία. Για παράδειγμα, η online εγκυκλοπαίδεια Wikipedia είναι παράδειγμα ιστοσελίδας που επιτρέπει στους χρήστες με τη συμμετοχή τους, να προσθέσουν, να αφαιρέσουν ή να επεξεργαστούν ένα κείμενο. Τα πλέον δημοφιλή blogs, όπως είναι το Blogger και το Twitter παρέχουν τη δυνατότητα στους χρήστες να κάνουν παρατηρήσεις σε κείμενα άλλων, ενώ μπορούν να δημιουργούν και να ανταλλάσσουν αρχεία ήχου, εικόνας και βίντεο, με δυνατότητα στους χρήστες, συνομιλίας και άσκησης κριτικής. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα, το YouTube. Από τα πιο δημοφιλή κοινωνικά δίκτυα είναι το Facebook. Το Facebook, όπως και τα άλλα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, επιτρέπει την ποικίλη και ταχύτερη ανταλλαγή πληροφοριών, μέσα από την οποία μπορεί να αλλάξει ο τρόπος προσέγγισης ενός θέματος από όσους το χρησιμοποιούν. Ταυτόχρονα, οι χρήστες του έχουν τη δυναμική να κινητοποιούν μεγάλο αριθμό ατόμων για ποικίλα θέματα, μέσα από τις επιλογές που προσφέρει, όπως είναι η λεγόμενη «κοινοποίηση» ή «like» - «μου αρέσει», η χρήση των οποίων δίνει τη δυνατότητα να γνωστοποιηθεί ένα άρθρο, μία είδηση, σε όλο και μεγαλύτερο αριθμό ατόμων.

³⁶https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%AD%CF%83%CE%B1_%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%B4%CE%B9%CE%BA

1.1.2. ΜΜΕ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Τα ΜΜΕ απευθύνονται στην κοινή γνώμη³⁷. Λόγω του συγκεκριμένου θέματος το οποίο διαπραγματεύεται η παρούσα μελέτη, όταν θα αναφέρεται η έννοια των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην παρούσα εργασία, θα νοείται κυρίως η τηλεόραση και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Στη σύγχρονη εποχή, με τον όρο «κοινό» αναφερόμαστε στους πολίτες μιας κοινωνίας, τα μέλη της οποίας έχουν κάποιο δεσμό, ο οποίος πηγάζει από κάποιο κοινό ενδιαφέρον, από κάποιες κοινές αντιλήψεις που δεν έχουν δημιουργηθεί από προσωπική επαφή μεταξύ τους. Η διαμόρφωση των κοινών αυτών σημείων σε ομάδες πολιτών αποτέλεσε μετέπειτα την κοινή γνώμη. Την αντίληψη δηλαδή που ασπάζεται η πλειονότητα του κοινωνικού συνόλου σχετικά με ζητήματα και θέματα τα οποία απασχολούν και ενδιαφέρουν κάποια δεδομένη χρονική στιγμή.

Οι πληροφορίες οι οποίες μεταδίδονται από τον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο δεν δύνανται να οριστούν αριθμητικά. Υπό αυτό το πρίσμα παρατηρείται αδυναμία πρόσληψης αυτών από το κοινό. Ταυτόχρονα, παρατηρείται ότι δίνεται έμφαση κυρίως σε πληροφορίες και γεγονότα τα οποία αγγίζουν το ενδιαφέρον τους. Οι ιστορίες που σχετίζονται με το έγκλημα και την εγκληματικότητα παρουσιάζουν όλα τα χαρακτηριστικά που ανταποκρίνονται στις επιθυμίες του τηλεοπτικού κοινού. Συγκεκριμένα, υπάρχει η άποψη μερίδας ατόμων πως η ειδησεογραφική ενημέρωση, οι ψυχαγωγικές εκπομπές που παρουσιάζονται, περιλαμβάνουν γεμάτες ένταση σκηνές και πλοκή, ανατροπές, εγκληματικές πράξεις, δράστες και θύματα, βία και εντυπωσιακά θεάματα³⁸. Η έντονη οικονομική πίεση των ραδιοτηλεοπτικών μέσων για όλο και μεγαλύτερη είσπραξη κερδών, παροτρύνει τους δημοσιογράφους να αυξήσουν τα

[%CF%84%CF%8D%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82](#). Τελευταία Ανάκτηση, 30/09/2015.

³⁷ ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ 2008, σελ. 24-26.

ποσοστά ακροαματικότητας, με την προβολή γεγονότων, με τέτοιο τρόπο και από τέτοια σκηνοθετική οπτική, η οποία να ικανοποιεί τα ενδιαφέροντα του κοινού που τους παρακολουθεί³⁹. Οι εντυπωσιακές ειδήσεις στοχεύουν στη συναισθηματική φόρτιση του κοινού, με αποτέλεσμα να διεγείρεται η περιέργεια μέσα από την περιγραφή των ειδήσεων που προβάλλονται⁴⁰. Υπό αυτή την οπτική, γίνεται αντιληπτό πως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν τη δυνατότητα να κατασκευάζουν εγκλήματα, δράστες και θύματα, και ταυτόχρονα να καλλιεργούν συναισθήματα, είτε θυμού απέναντι στον δράστη, είτε συμπάθειας απέναντι στο θύμα.

Σαφέστατα, η άποψη που αναπτύχθηκε πιο πάνω δεν επιτρέπεται να γενικευτεί. Αντίθετη άποψη υποστηρίζει πως η νομοθεσία παρέχει εγγυήσεις για έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση με συνέπεια η αντικειμενικότητα των ΜΜΕ στην πληροφόρηση του κοινού και η αμεροληψία απέναντι σε θεσμούς και πρόσωπα, να υφίσταται και να χαρακτηρίζεται εξαιρετικά σημαντική.

Η Ε.Σ.Δ.Α κατοχυρώνει το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης, άλλα θέτει κάποιους περιορισμούς. Συγκεκριμένα, θέτει περιορισμούς όταν πρόκειται για την εθνική ασφάλεια, την εδαφική ακεραιότητα, τη δημόσια ασφάλεια, την αποτροπή του εγκλήματος και την προστασία της υγείας, των ηθών, και την διασφάλιση του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής αρχής⁴¹. Συνταγματικά κατοχυρώνεται επίσης η προστασία της προσωπικότητας του ατόμου από προσβολές και διεισδύσεις στην προσωπική του ζωή με αθέμιτα μέσα παρακολούθησης. Ταυτόχρονα, για τέτοιας

³⁸ ΘΕΟΛΟΓΗ 2010, σελ. 19.

³⁹ ΘΕΟΛΟΓΗ 2010, σελ. 88.

⁴⁰ ΝΤΙΤΕΡ 1997, σελ. 450.

⁴¹ Η ενάσκηση αυτών των ελευθεριών, καθώς συνεπάγεται καθήκοντα και ευθύνες, μπορεί να υπόκειται σε διατυπώσεις, όρους και περιορισμούς ή κυρώσεις εφόσον αυτές περιγράφονται στον νόμο και είναι αναγκαίες σε μια δημοκρατική κοινωνία για λόγους εθνικής ασφάλειας, εδαφικής ακεραιότητας ή δημόσιας ασφάλειας, για την αποτροπή εκτροπής ή του εγκλήματος, για την προστασία της υγείας και των ηθών, για την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των άλλων, για την αποτροπή της

φύσεως αδικήματα, προβλέπεται ποινική και αστική ευθύνη του υπαιτίου⁴². Για αδικήματα σχετικά με την προσβολή προσωπικών δεδομένων⁴³, προβλέπεται το δικαίωμα απάντησης του θιγόμενου⁴⁴, ενώ ταυτόχρονα τα οπτικοακουστικά μέσα υπόκεινται σε κρατικό έλεγχο⁴⁵, μέσω του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης⁴⁶. Συγκεκριμένα, η λειτουργία της ραδιοτηλεόρασης θα πρέπει να διέπεται από κάποιες αρχές οι οποίες κατοχυρώνονται μέσα από το Σύνταγμα και όπως το νομοθετικό μας πλαίσιο τις ορίζει. Η ισότητα, η αντικειμενικότητα και η ποιότητα, αποτελούν τις αρχές εκείνες χωρίς τις οποίες δεν μπορούμε να αναφερόμαστε σε ορθή λειτουργία και άσκηση των δικαιωμάτων της ελεύθερης πληροφόρησης⁴⁷.

Οι δύο απόψεις που παρατίθενται, δηλαδή, ότι η προβολή της ειδησεογραφίας γίνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να προσελκύει το κοινό με αποτέλεσμα να περιορίζει την αντικειμενικότητα, και η άποψη ότι η αντικειμενικότητα ως χαρακτηριστικό της είδησης υφίσταται σε μεγάλο βαθμό, διότι οι εκ του νόμου εγγυήσεις είναι πολλές, αποτελούν αντιλήψεις οι οποίες χρήζουν ειδικότερης μελέτης και ιδιαίτερης διερεύνησης. Για την καλύτερη διερεύνηση αυτού του ζητήματος θα πρέπει να μελετηθούν, το περιεχόμενο των δημοσιογραφικών κειμένων, οι παράγοντες που καθορίζουν την επιλογή της ειδησεογραφίας και ο βαθμός επίδρασης των μέσων μαζικής ενημέρωσης στη διαμόρφωση κοινής γνώμης, προκειμένου να διεξαχθεί ένα, όσο το δυνατόν, ασφαλές συμπέρασμα προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση.

κοινοποίησης πληροφοριών που συλλέχθηκαν με εμπιστευτικότητα, ή για την προστασία του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας, ΕΣΔΑ, αρ. 10.

⁴² *Σύνταγμα της Ελλάδος*, Βουλή των Ελλήνων, 2010, αρ 14 παρ. 7, σελ. 28.

⁴³ *Σύνταγμα της Ελλάδος*, Βουλή των Ελλήνων, 2010, αρ 9 Α, σελ. 24 και Ν. 2472/1997.

⁴⁴ *Σύνταγμα της Ελλάδος*, Βουλή των Ελλήνων, 2010, αρ 14 παρ. 5, σελ. 27.

⁴⁵ *Σύνταγμα της Ελλάδος*, Βουλή των Ελλήνων, 2010, αρ 15, σελ. 29, και ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ 2005, σελ 25.

⁴⁶ Οι αρμοδιότητες του Ε.Σ.Ρ είναι ελεγκτικές, γνωμοδοτικές, κανονιστικές και κυρωτικές. Το Ε.Σ.Ρ επιβάλλει κυρώσεις σε περιπτώσεις παραβίασης νόμου. Οι κυρώσεις περιλαμβάνουν επιβολή προστίμου, αναστολή εκπομπής μέχρι και ανάκληση της άδειας του σταθμού. Βλ. ΓΙΑΝΝΑ 2003, σελ. 71-72

⁴⁷ ΓΙΑΝΝΑ 2003, σελ. 21.

Όπως έχει ήδη επισημανθεί, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης είναι οι κύριοι φορείς αναπαραγωγής πληροφοριών, αλλά ταυτόχρονα και φορείς διαχείρισης των πληροφοριών αυτών, με αποτέλεσμα να ασκούν μεγάλη επιρροή σε ολόκληρη την κοινωνία και κατ' επέκταση στη λειτουργία του κράτους⁴⁸. Προσφέρουν στο κοινό ερεθίσματα προς προβληματισμό, καλλιεργούν συμπεριφορές για κοινωνικά ζητήματα, ενώ ταυτόχρονα διαπλάθουν κοινές απόψεις σε διάφορες ομάδες ατόμων. Αν και δεν υφίσταται κάποια συγκεκριμένη διαδικασία με την οποία να διαμορφώνεται η κοινή γνώμη, υπάρχουν βασικοί παράγοντες οι οποίοι παίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση στάσεων και αντιλήψεων.

Σημαντικός παράγοντας για τη διαμόρφωση της γνώμης είναι η λεγόμενη «κοινωνικοποίηση», διαδικασία μέσα από την οποία μαθαίνει και υιοθετεί κάθε άτομο ξεχωριστά, αξίες, διαμορφώνει τις πεποιθήσεις και τα πιστεύω του και αναπτύσσει, γενικότερα, τα χαρακτηριστικά του εαυτού του και της προσωπικότητάς του⁴⁹. Μέσα από την διαδικασία της κοινωνικοποίησης διαμορφώνεται η συμπεριφορά του απέναντι στους συνανθρώπους του. Η παράδοση, το πολιτιστικό επίπεδο ενός κράτους, το επίπεδο μόρφωσης και το επίπεδο ανάπτυξης της παιδείας, οι κοινωνικές νόρμες ή τα στερεότυπα τα οποία επικρατούν, οι απόψεις και οι στάσεις πνευματικών ανθρώπων και πολιτικών ηγετών αποτελούν κάποιους από τους βασικούς παράγοντες διαμόρφωσης κοινής γνώμης⁵⁰.

Σύμφωνα με τον Γάλλο Κοινωνιολόγο Bourdieu «η κοινή γνώμη δεν υπάρχει»⁵¹. Με αφορμή αυτή τη φράση και λαμβάνοντας υπόψη τους προαναφερθέντες

⁴⁸ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ 2004, σελ. 16-17.

⁴⁹ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ 2004, σελ.14-16.

⁵⁰ McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 96.

⁵¹ BOURDIEU , P. public opinion does not exist, Το κείμενο παρουσιάστηκε στο πολιτιστικό κέντρο Noroit (Arras) τον Ιανουάριο του 1972. Δημοσιεύθηκε στο Γαλλικό Περιοδικό Les temps modernes (Μοντέρνοι Καιροί) 318, Ιανουάριος 1973, σσ. 1292 – 1309 και περιλαμβάνεται στο βιβλίο

παράγοντες, διαπιστώνουμε μία «ρευστότητα» της εν λόγω έννοιας. Η κοινή γνώμη δεν αποτελεί πάντα σταθερή και αληθινή έκφραση των πολιτών, αλλά μία αντίληψη που επιβάλλεται έντεχνα από τις συνθήκες κάτω από τις οποίες η ίδια η κοινωνία διαμορφώνεται. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης ασκούν τεράστια επίδραση στην κοινωνία. Η δυνατότητα των ΜΜΕ έχει άμεσες επιπτώσεις σε όλους τους χώρους της οικονομικής, πολιτικής, πολιτιστικής, θρησκευτικής, ηθικής, και κοινωνικής ζωής του ανθρώπου. Με τη βοήθεια της τεχνολογίας τα μηνύματα τα οποία διοχετεύουν είναι απεριόριστα σε αριθμό, ιδιαίτερα μέσω των social media, με αποτέλεσμα να παρέχεται η ευκαιρία διαρκούς ενημέρωσης. Τα Social Media δίνουν την ευκαιρία αναζήτησης και ανεύρεσης πληροφοριών, φωτογραφιών, βίντεο κλπ, στο οποίο οι χρήστες δε θα μπορούσαν να έχουν πρόσβαση με διαφορετικό τρόπο, ενώ ταυτόχρονα παρέχουν την δυνατότητα άμεσης ενημέρωσης για ο,τιδήποτε συμβαίνει στον κόσμο την ίδια στιγμή⁵², Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν εκπέμπουν τις πληροφορίες με τον ίδιο τρόπο. Το πρόσωπο το οποίο συντάσσει και αναπαράγει κάποια είδηση, δεν είναι πάντα γνώστης αυτής ή αντικειμενικός κριτής της. Τα σχόλια των άλλων προσώπων είναι ποικίλα με αποτέλεσμα να επικρατεί η σκέψη μιας πιο κριτικής στάσης απέναντι στα ΜΜΕ και στα μηνύματα τα οποία διοχετεύουν σε σχέση με τα μηνύματα τα οποία εκπέμπονται από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο. Ο κάθε δέκτης λαμβάνει πληθώρα μηνυμάτων, τα αξιολογεί με δικά του κριτήρια, τη δική του εμπειρία και το δικό του γνωστικό επίπεδο και σχηματίζει άποψη, στάση, συμπεριφορά. Όπως άλλωστε

του Questions de Sociologie «Ζητήματα Κοινωνιολογία» Παρίσι, Editions de Minuit, 1984, σσ 222-235.
μτφ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. και ΤΑΜΠΟΥΡΑΚΗΣ, Β.Σ., σελ. 3-12.

⁵² <http://lyk-gl-neron.att.sch.gr/autosch/joomla15/images/project2011-12/social1.pdf>. Τελευταία Ανάκτηση, 30/09/2015.

αναφέρεται, κάθε άτομο έχει την δική του «κοινή λογική»⁵³, φράση η οποία φανερώνει τη διαφορετική αντίληψη που έχει διαμορφώσει κάθε πρόσωπο για τη ζωή του. Σαφέστατα, η «κοινή λογική» δεν είναι κάτι άκαμπτο, το οποίο δεν μετασχηματίζεται στην πορεία του χρόνου. Αντιθέτως, εμπλουτίζεται είτε μέσα από τη γνώση επιστημονικών αναλύσεων, είτε μέσα από απόψεις οι οποίες παρατίθενται στην καθημερινότητα. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ίσως να μην συμβάλλουν σημαντικά στην μετάδοση γνώσεων, πλην όμως οι πληροφορίες και τα μηνύματα που μεταδίδονται από τα ΜΜΕ επηρεάζουν τις στάσεις των ανθρώπων σε πληθώρα ζητημάτων. Η θεωρία που έχει αναπτυχθεί, γνωστή ως «bullet theory» αναφέρει πως οι άνθρωποι είναι σε μεγάλο βαθμό ευάλωτοι σε μηνύματα τα οποία εκπέμπουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και πως όταν ένα μήνυμα «χτυπά τον στόχο» δύναται να επιφέρει το επιθυμητό, για τον πομπό, αποτέλεσμα⁵⁴.

Η διαμόρφωση της κοινής γνώμης και η συναίνεση του κοινού από τους διαχειριστές της ειδησεογραφίας επιτελείται με τη βοήθεια συγκεκριμένων συμβόλων, εντυπωσιακών επιγραφών ή τίτλων⁵⁵, με χρήση γενικών περιγραφών και όχι κάνοντας χρήση λεπτομερών στοιχείων, προβάλλοντας εικόνες ή κάνοντας χρήση ενός ιδιαίτερου λόγου, προφορικού ή γραπτού, ικανού να επιφέρει αυτό που αναφέρεται ως πειστικότητα⁵⁶. Στο σημείο αυτό επιβάλλεται να τονιστεί πως η έννοια της πειθούς διαφοροποιείται από την έννοια της προπαγάνδας, αν και συχνά θεωρούνται ταυτόσημες. Συγκεκριμένα, η προσπάθεια πειθούς χαρακτηρίζεται ως προπαγάνδα στην περίπτωση όπου υπάρχει προσπάθεια να ωφεληθεί ποικιλοτρόπως το πρόσωπο που

⁵³ ΔΕΦΝΕΡ 1989, σελ. 118-119.

⁵⁴ WERNER & JAMES 2001, σελ. 125.

⁵⁵ Οι εντυπωσιακοί τίτλοι απεικονίζονται συνήθως με μεγάλα κεφαλαία γράμματα και έχουν ως στόχο να μεταδώσουν στους αναγνώστες ένα μήνυμα και να επιτύχουν μία ορισμένη επίδραση.

⁵⁶ WERNER & JAMES 2001, σελ. 109.

διοχετεύει την πληροφορία⁵⁷. Με ποιο τρόπο όμως επιτυγχάνεται η πειθώ στο πλαίσιο της επικοινωνίας;

Πειθώ θεωρείται η διαδικασία αλλαγής στάσεων, ιδεών και πεποιθήσεων ενός ατόμου, μέσα από την έκθεσή του σε ερεθίσματα τα οποία προκαλούνται από άλλα πρόσωπα⁵⁸. Στη δημοσιογραφία, η στρουκτουραλιστική προσέγγιση και η σημειολογία έδωσαν έμφαση στην ανάλυση κειμένων⁵⁹ καθώς και στον τρόπο με τον οποίο παράγουν αυτά νόημα, προκειμένου να γίνει αντιληπτή η διαδικασία πειθούς. Οι προσεγγίσεις αυτές έδωσαν έμφαση στην γλώσσα ως μηχανισμό επικοινωνίας, ο οποίος δίνει όνομα σε υπάρχουσες έννοιες και η οποία παράγει νόημα στο πλαίσιο της επικοινωνίας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, η γλώσσα δεν αποτελεί μόνο μέσο έκφρασης κι επικοινωνίας, αλλά αντίθετα συγκροτεί την κοινωνική πραγματικότητα, με την κοινωνία να αποτελείται από ερμηνείες και θεωρίες⁶⁰. Αναπτύχθηκε δηλαδή η άποψη πως η πραγματικότητα γίνεται αντιληπτή υπό διαφορετική οπτική και σκέψη, με διαφορετικό κάθε φορά τρόπο, εξαρτώμενο από το πλαίσιο στο οποίο βρίσκεται κάθε φορά ο σκεπτόμενος άνθρωπος. Συνεπώς, με βάση την άποψη αυτή, δεν τίθεται αντικειμενικότητα νοήματος ενός φαινομένου. Η γνώση παράγεται υπό την διαφοροποιημένη κάθε φορά μορφή του κειμένου και των εκφραστικών μέσων τα οποία περιλαμβάνει, τα οποία αφήνουν περιθώρια πολλών ερμηνειών⁶¹. Υπό αυτή την έννοια διαμορφώνεται η εκτίμηση των πραγμάτων με τρία βασικά στοιχεία τα οποία αφορούν το συναίσθημα για ένα αντικείμενο, τα πιστεύω, και τις δράσεις τις σχετικές

⁵⁷ WERNER & JAMES 2001, σελ. 109.

⁵⁸ WERNER & JAMES 2001, σελ. 151.

⁵⁹ Ο όρος «κείμενο» χρησιμοποιείται στην παρούσα ανάλυση με την ευρεία έννοια. Συγκεκριμένα δεν αναφέρεται μόνο στο γραπτό κείμενο, αλλά ταυτόχρονα περιγράφει τις εικόνες, παραστάσεις και γενικά οποιονδήποτε συνδυασμό συμβολικών αναπαραστάσεων.

⁶⁰ ΜΟΥΖΕΛΗΣ 2004, σελ. 2-3, σύμφωνα με ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ 2015.

⁶¹ WERNER & JAMES 2001, σελ. 31-34.

με αυτό το αντικείμενο⁶². Αυτά τα τρία στοιχεία των στάσεων αποτελούν διαφορετικές εκδηλώσεις οι οποίες για να αλλάξουν, σύμφωνα με την information – processing theory, θα πρέπει να μεσολαβήσουν έξι στάδια. Συγκεκριμένα, το μήνυμα το οποίο αποστέλλεται θα πρέπει να προωθείται στο πλαίσιο κάποιας επικοινωνίας, ο δέκτης να ανταποκριθεί, να το αναλύσει και έπειτα από την ανάλυση θα πρέπει να έχει πεισθεί από τα στοιχεία του μηνύματος και να έχει εδραιωθεί η καινούργια υιοθετημένη κατάσταση, με αποτέλεσμα να εκφραστεί η υιοθετημένη επιθυμητή συμπεριφορά. Μέσα από αυτά τα στάδια και έπειτα από την ιδιαίτερη επίδραση κάθε σταδίου ξεχωριστά σε κάθε πρόσωπο, επέρχεται η επίδραση ενός μηνύματος⁶³.

1.1.3. ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η διαμόρφωση κοινής γνώμης εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την πλημμυρίδα των ειδήσεων και των κειμένων τα οποία παρουσιάζονται στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης. Με τον όρο «είδηση» εννοούμε την «αναγγελία, ανακοίνωση, αφήγηση που δίνεται στη δημοσιότητα είτε «εν συντομία» είτε λεπτομερειακά, σχετικά με κάποιο γεγονός της επικαιρότητας, με σκοπό την ενημέρωση του αναγνώστη - ακροατή – τηλεθεατή»⁶⁴. Τα στοιχεία τα οποία απαρτίζουν μια είδηση είναι πολλά. Συγκεκριμένα, μία πληροφορία - μία είδηση αρχικά εκπέμπεται από ένα πρόσωπο το οποίο διαμορφώνει πολλές φορές και το περιεχόμενο αυτής. Από την άλλη πλευρά, ο δέκτης των μηνυμάτων λαμβάνει το περιεχόμενο αυτών

⁶² Ουσιαστικά απαρτίζεται από ένα δραστικό συστατικό, μία γνωστική συνιστώσα και μία συμπεριφορική συνιστώσα αντίστοιχα. Βλ. WERNER & JAMES 2001, σελ. 151.

⁶³ WERNER & JAMES 2001, σελ. 174.

⁶⁴ ΚΑΨΑΛΗΣ 2007-2013, σελ. 15-16.

είτε μέσα από τον προφορικό λόγο, είτε από τον γραπτό⁶⁵. Σκοπός της είδησης αποτελεί η ενημέρωση του κοινού και η προσπάθεια διέγερσης του ενδιαφέροντός του. Σε αυτό το πλαίσιο γίνεται λόγος για την επιλογή των ειδήσεων που θα παρουσιαστούν μέσα από σωρεία πληροφοριών και τον τρόπο με τον οποίο αυτές διαμορφώνονται ως κείμενο. Η αναφορά και ανάπτυξη αυτού του ζητήματος θα υλοποιηθεί εκτενέστερα στα επόμενα κεφάλαια. Άλλα στοιχεία μιας δημοσιογραφικής είδησης, αποτελούν το είδος του λόγου, καθώς και το ύφος παρουσίασης αυτών. Μπορεί εύκολα κανείς να διαπιστώσει πως η πληρότητα μιας είδησης εξαρτάται από το βαθμό στον οποίο απαντώνται κάποια ερωτήματα τα οποία ενδεχομένως να αποτελούν βασικές απορίες του κοινού. Απαντήσεις σε ερωτήματα όπως: τι, πού, πώς, πότε, γιατί, ποιος, καλύπτουν βασικές νοητικές διεργασίες του κοινού, προκειμένου να διαμορφώσει μια σαφή εικόνα απέναντι σε ένα ζήτημα⁶⁶. Με ποιο τρόπο όμως ένα γεγονός μετατρέπεται σε είδηση;

Οι πληροφορίες που καλούνται να διαχειριστούν οι δημοσιογράφοι θα πρέπει να υποστούν κάποιου είδους επεξεργασία μέσα από την οποία θα κριθεί ποιες από αυτές θα δημοσιοποιηθούν, ποιες όχι, με ποια σειρά και με τι τρόπο, καθώς δεν είναι εφικτό να καταγράφονται και να παρουσιάζονται όλα τα γεγονότα⁶⁷ τα οποία διαδραματίζονται καθημερινά μέσα σε μία κοινωνία. Από την άλλη πλευρά, ένας δημοσιογράφος δεν έχει τον απόλυτο έλεγχο επιλογής των θεμάτων τα οποία θα προβληθούν, καθώς τα ίδια τα γεγονότα και οι ίδιες οι εξελίξεις είναι εκείνες οι οποίες επιβάλλουν την προβολή τους, εφόσον το κοινό επιζητεί άμεση ενημέρωση για όσα λαμβάνουν χώρα στο χώρο στον

⁶⁵ Ως μέσο επικοινωνίας νοείται: η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση και το διαδίκτυο, ως γραπτός λόγος, προφορικός λόγος και εικόνα και γραπτός λόγος και εικόνα αντίστοιχα. Βλ. ΚΑΨΑΛΗΣ 2007-2013, σελ. 16.

⁶⁶ Βλ. <http://savalas.gr/pr2/21771.pdf>, σελ. 16, Τελευταία Ανάκτηση 11/07/2015,.

⁶⁷ Γεγονός θεωρείται κάθε συμβάν που υφίσταται και αποτελεί την αντικειμενική πλευρά της είδησης. Οτιδήποτε δηλαδή έχει γίνει. Αναφέρεται ως η μη αμφισβητήσιμη πληροφορία. Βλ. ΚΑΨΑΛΗΣ 2007-2013, σελ. 17.

οποίο διαβιούν⁶⁸. Πάρα ταύτα, κάποιои υποστηρίζουν πώς οι δημοσιογράφοι επιζητούν να προβάλλουν ως ειδήσεις, τις πληροφορίες εκείνες οι οποίες θα προκαλέσουν αίσθηση και θα διεγείρουν το κοινό. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, «οι τηλεοπτικοί δημοσιογράφοι αναρωτιούνται συνεχώς: ποια είναι η είδηση βόμβα;»⁶⁹. Σε αυτό το σημείο τίθεται ένας πολύ σημαντικός προβληματισμός. Με ποιο τρόπο δύναται η ενημέρωση να περιλαμβάνει έγκυρα δημοσιογραφικά κείμενα και η παρουσίαση αυτών κάθε άλλο παρά να διαστρεβλώνει το νόημα και την ουσία της πληροφορίας; Ποια είναι τα στοιχεία τα οποία απαρτίζουν μία είδηση και πώς αυτά έχουν την δυνατότητα να τη διαμορφώνουν;

1.1.3.1. Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΙΔΗΣΗΣ

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η πληρότητα μιας είδησης εξαρτάται από την δυνατότητά της να απαντά αμέσως σε καίρια και εύλογα ερωτήματα του κοινού. Ταυτόχρονα με το κριτήριο πληρότητας, ο τρόπος οργάνωσης των γλωσσικών στοιχείων του δημοσιογραφικού κειμένου αναδεικνύει την οπτική του δημοσιογράφου και γίνεται αντιληπτή η ερμηνεία που αποδίδεται από την εκάστοτε δημοσιογραφική⁷⁰ ομάδα. Από τα στοιχεία αυτά το κοινό λαμβάνει τα δεδομένα που επιλέγει και με τα κριτήρια τα οποία το ίδιο θέτει, αξιολογεί και συνάγει το δικό του συμπέρασμα⁷¹. Σημαντικό στοιχείο μιας είδησης αποτελεί ο τίτλος της. Η μορφή και τα χαρακτηριστικά του τίτλου καθορίζουν, στο μέγιστο ίσως βαθμό, το αποτέλεσμα και τη

⁶⁸ NTITEP 1997, σελ. 446-447.

⁶⁹ NTITEP 1997, σελ. 448.

⁷⁰ Αντικείμενο της δημοσιογραφίας αποτελεί η συλλογή, η επεξεργασία, η διακίνηση, η προβολή, καθώς και η ανάλυση και ο σχολιασμός των γεγονότων της επικαιρότητας με σκοπό την απόλυτα αντικειμενική παρουσίαση των γεγονότων αυτών στο κοινό. Η δημοσιογραφία διακρίνεται στην ειδησεογραφία και στην ερμηνευτική δημοσιογραφία. Βλ <http://savalas.gr/pr2/21771.pdf>, σελ. 16, Τελευταία Ανάκτηση 12/07/2015.

λειτουργία του μηνύματος, την αντικειμενική παρουσίαση του γεγονότος, τα σημεία τα οποία θέλει να προβάλει ο δημοσιογράφος, την πρόκληση ενδιαφέροντος ή ακόμη και την προσωπική του θέση⁷². Σημαντική είναι επίσης η σύνταξή της. Η σειρά των λεκτικών συνόλων, οι ονομαστικοί προσδιορισμοί και ο χρόνος των ρημάτων συντελούν στην έμφαση που επιθυμεί ο δημοσιογράφος ή κάποιος συντάκτης, να δώσει στο κείμενο το οποίο δημιουργεί. Η απόκλιση από την κανονική σειρά των λεκτικών συνόλων, η επιλογή ενεργητικής σύνταξης ή παθητικής και η χρήση επιθετικών προσδιορισμών, καθορίζουν και διαμορφώνουν το μήνυμα το οποίο επιθυμεί ο δημοσιογράφος να παρουσιάσει. Επίσης, κατά πολλούς, μέσα από την σειρά των λεκτικών συνόλων καθορίζεται η μορφή ενός συμβάντος και συγκεκριμένα το αν θα αποτελέσει σημαντικό γεγονός στα «μάτια» του κοινού, ή μόνο απλό σχόλιο - μία κρίση του δημοσιογράφου⁷³.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί πως ένα σχόλιο, εντός του περιεχομένου ενός δημοσιογραφικού κειμένου, δεν επιτυγχάνεται μόνο με την λεκτική παρεμβολή του ίδιου του δημοσιογράφου, ούτε με την χρήση επιθετικών προσδιορισμών και διαφοροποιώντας την κανονική σειρά των λεκτικών συνόλων. Η συμπερίληψη είτε ευθέως, είτε πλάγιου λόγου τρίτου προσώπου, επιστήμονα, οργανισμού, αποτελεί το λεγόμενο «ξένο σχόλιο». Υπό αυτή την έννοια, εξαρτώμενο το δημοσιογραφικό κείμενο από το πρόσωπο - σχολιαστή, που παρεμβάλλεται, και την επιλογή μεταξύ αυτούσιου, με τη χρήση εισαγωγικών, λόγου, έναντι του πλάγιου, γίνεται κατανοητή η δημιουργία και ο τρόπος παρουσίασης της είδησης με ακρίβεια και περισσότερη

⁷¹ Βλ <http://savallas.gr/pr2/21771.pdf>, σελ. 16, Τελευταία Ανάκτηση 12/07/2015.

⁷² Αναλυτικότερα τα λεκτικά στοιχεία αναφέρονται στο <http://savallas.gr/pr2/21771.pdf> Τελευταία ανάκτηση 12/07/2015.

⁷³ ΚΑΨΑΛΗΣ 2007-2013, σελ. 20.

αξιοπιστία⁷⁴. Υπό το πρίσμα αυτό γίνεται αντιληπτή η σημασία που έχει ο λόγος και η γλώσσα που χρησιμοποιείται στην παρουσίαση της ειδησεογραφίας. Ο λόγος εκφράζει ένα επιχείρημα και ταυτόχρονα προσδιορίζει την ταυτότητα του ομιλητή – δημοσιογράφου⁷⁵. Η γλώσσα συνιστά την κοινωνική πλευρά του λόγου, καθώς επιτρέπει σε αυτόν που τον χειρίζεται να εκφράσει τη σκέψη του. Αναφέρεται δε, πως η γλώσσα είναι ο κύριος εκφραστικός και σημασιολογικός κώδικας του λόγου⁷⁶ ή το κλειδί για τη δημιουργία μιας πραγματικότητας και όχι της αντικειμενικής⁷⁷. Ο λόγος και, συγκεκριμένα, ο πραγματικός λόγος, θεωρείται εκείνος ο οποίος περιγράφει την αντικειμενική πλευρά γεγονότων και ταυτόχρονα θεωρείται απαλλαγμένος από αξιολογικές κρίσεις του εκφραστή της⁷⁸. Ο νοηματικός λόγος αντιτίθεται στον πραγματικό καθώς το υποκείμενο είναι αυτό το οποίο καθορίζει τις αναφερόμενες έννοιες και την σημασιολογική υπόσταση την οποία αποκτά εν τέλει ο λόγος και τα μηνύματα τα οποία εκπέμπονται. Δεν διαφοροποιείται το περιεχόμενο της είδησης αλλά ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζεται αυτή. Ο προπαγανδιστικός λόγος αποτελεί τη σύνδεση των δύο ειδών λόγου που ως άνω αναφέρθηκαν. Δύναται πολλές φορές να χαρακτηρίζεται και ως ιδεολογικός. Ο προπαγανδιστικός λόγος αποτελεί γλωσσικό κώδικα βάσει του οποίου κυριαρχεί η προσπάθεια πειθούς. Αυτός ο τύπος λόγου κυριαρχεί στα περισσότερα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης, με το ιδεολογικό και εξουσιαστικό χαρακτηριστικό του να επιδιώκει την αποδοχή του περιεχομένου του από το κοινό⁷⁹. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να διευκρινιστεί πως η ιδεολογία η οποία εκφράζεται μέσω του προπαγανδιστικού λόγου δεν συνάδει απόλυτα

⁷⁴ ΚΑΨΑΛΗΣ 2007-2013, σελ. 27.

⁷⁵ ΚΟΝΤΟΧΡΗΣΤΟΥ 2007, σελ. 65.

⁷⁶ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 30-32.

⁷⁷ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 54.

⁷⁸ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 62.

⁷⁹ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 62-68.

με την έννοια της χειραγώγησης. Ωστόσο βέβαια, εάν υποκρύπτεται η προσπάθεια απόλυτης παραδοχής των εκπεμπόμενων μηνυμάτων από την πλευρά του κοινού, τότε γίνεται αντιληπτό πως υποκρύπτονται χειραγωγικές διαθέσεις⁸⁰. Μέσα από αυτή την οπτική, γίνεται φανερό η σημασία και ο καθοριστικός ρόλος της εκφραζόμενης οπτικής γωνίας του εκάστοτε δημοσιογράφου προκειμένου να αντιληφθεί κανείς το είδος της επιρροής που ασκείται στο κοινό και της συναίνεσης που επιδιώκεται.

1.1.3.2. Η ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΥ - ΣΥΝΤΑΚΤΗ ΤΗΣ ΕΙΔΗΣΗΣ

Το δημοσιογραφικό επάγγελμα θεωρείται ιδιαίτερο εφόσον ο χώρος στον οποίο εργάζεται ο δημοσιογράφος, του παρέχει τεράστια δύναμη επιρροής του κοινού. Μέσα από τις ειδήσεις και τις εκπομπές επηρεάζει τη γνώση και την άποψη των πολιτών για την κοινωνία στην οποία διαβιών. Η θεματολογία που θα επιλέξει, τα κείμενα που θα επεξεργαστεί ώστε να παρουσιάσει στον τύπο, στην τηλεόραση ή σε διαδικτυακούς ιστότοπους, ο λόγος που θα χρησιμοποιήσει, τα σημεία που θα τονίσει, θα διαμορφώσουν στάσεις και αντιλήψεις για την κοινωνία, την πολιτική, κλπ⁸¹. Σε αυτό το σημείο τίθεται ένας σημαντικός προβληματισμός. Με ποιο τρόπο εξασφαλίζεται η αξιοπιστία των δημοσιογραφικών κειμένων και των ειδήσεων που παρουσιάζονται στο ευρύ κοινό;

Μία από τις βασικές εγγυήσεις αξιοπιστίας που παρέχεται στους πολίτες μιας κοινωνίας, είναι η δημοσιογραφική δεοντολογία. Πρόκειται για ένα σύνολο κωδικοποιημένων κανόνων συμπεριφοράς, ακόμη και άγραφων, οι οποίοι αντλούν τη

⁸⁰ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 144.

⁸¹ CROTE κ.α, 2012, σελ. 24.

νομιμοποίησή τους από την ηθική. Περιγράφονται δηλαδή, ως ένα σύνολο ηθικών κανόνων οι οποίοι είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι με την πρακτική του εν λόγω επαγγέλματος⁸². Η θεωρία διακρίνει τη δεοντολογική ή κανονιστική ηθική προσέγγιση και την εμπειριοκρατική ηθική προσέγγιση⁸³. Οι δύο αυτές προσεγγίσεις αναφέρονται στις ηθικές αρχές και αξίες οι οποίες διέπουν το δημοσιογραφικό επάγγελμα και συγκροτούν την επαγγελματική δεοντολογία των δημοσιογράφων. Η κανονιστική ηθική συνίσταται στην, από ηθικής άποψης, δημοσιογραφική πρακτική, ενώ η εμπειριοκρατική προσέγγιση της ηθικής ασχολείται με το σύνολο αρχών και κανόνων που εφαρμόζει ο δημοσιογράφος καθημερινά με τις πράξεις τις οποίες επιλέγει. Αρκεί όμως η ηθική και μόνο προκειμένου να υπηρετούνται η αντικειμενικότητα, η αμεροληψία και αλήθεια των ειδήσεων; Πολλές φορές οι πληροφορίες οι οποίες φθάνουν σε κάποιο δημοσιογράφο μπορεί να προέρχονται από αναξιόπιστες πηγές ή ακόμη και να αποτελούν προϊόντα κακόβουλης πρόθεσης από την πλευρά του πληροφοριοδότη⁸⁴. Επομένως, χρέος ενός δημοσιογράφου είναι η αναζήτηση της αξιοπιστίας της πληροφορίας, ο διαχωρισμός των πληροφοριών οι οποίες αποτελούν είδηση από αυτές οι οποίες μπορεί να αποτελούν σχόλια ή παραποίηση γεγονότων. Ενδεχόμενη παράλειψη ειδήσεων δεν οδηγεί μόνο στην ελλιπή ενημέρωση αλλά και την διαστρέβλωση της πραγματικότητας. Είναι, επομένως, αντιληπτός ο κρίσιμος ρόλος του δημοσιογράφου, διότι θα πρέπει να στηρίζεται στις επιστημονικές γνώσεις και στην αξιόπιστη πηγή, αποφεύγοντας την προσπάθεια προώθησης προσωπικών πεποιθήσεων και θέσεων στηριγμένων σε ιδεολογίες και συμφέροντα⁸⁵. Όπως χαρακτηριστικά

⁸² ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ 2004, σελ. 75.

⁸³ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ 2004, σελ. 76.

⁸⁴ ΣΠΙΤΕΡΙ 2009, σελ. 214.

⁸⁵ ΠΑΝΟΥΣΗΣ κ.α 2006, σελ. 21.

αναφέρεται, «Η ουδετερότητα του έλλογου υποκειμένου συνιστά την προϋπόθεση της αλήθειας»⁸⁶.

1.2. ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗΣ – ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να χαρακτηριστούν αυτόνομα. Η αυτονομία σε συνδυασμό με τη δύναμη και το κύρος που διαθέτουν δύνανται να αποτελέσουν ισχυρό παράγοντα διαμόρφωσης της ημερήσιας θεματολογίας και της κοινής γνώμης καθώς η ενημέρωση αποτελεί τον πυλώνα των κοινωνικών εξελίξεων και των στάσεων που υιοθετούνται από τους πολίτες της κοινωνίας. Οι on line κοινοτήτες στις οποίες συμμετέχουν σήμερα ενεργά οι πολίτες έχουν την δύναμη να διαμορφώσουν γνώμη, να συσπειρώσουν τα μέλη τα οποία απαρτίζουν τις κοινότητες αυτές, να τα καθοδηγήσουν ακόμα και να προκαλέσουν δράση. Στη σημερινή κοινωνία οι εξελίξεις στον κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό τομέα, διαφοροποιούνται σε τέτοιους ρυθμούς όπου η ενημέρωση και η διάθεση πληροφοριών αποτελούν προαπαιτούμενο κοινωνικής συνέχειας. Όπως άλλωστε αναφέρεται⁸⁷, η πορεία μιας δημοκρατικής ή μη πολιτικής ενός κράτους, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Για τον λόγο αυτό άλλωστε, το ζήτημα το οποίο προβληματίζει πολλές φορές το ευρύ κοινό και την παρούσα μελέτη, αφορά θέματα σχετικά με τη συμβολή των ΜΜΕ στην ενίσχυση ή μη της εσωτερικής ασφάλειας και τάξης του

⁸⁶ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ, Π. άρθρο με τίτλο: «Η συνάρθρωση επιστήμης και κοινωνίας στα πλαίσια της μοντέρνας αστικής εποχής», σελ. 17.

⁸⁷ McQUAIL 1997, σελ. 26.

κράτους⁸⁸ τα οποία αποτελούν βασικά δικαιώματα των πολιτών μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Η έρευνα του εν λόγω ζητήματος δεν δύναται να υλοποιηθεί χωρίς την μελέτη των στοιχείων που απαρτίζουν την δημόσια ενημέρωση και τη λειτουργία των Μέσων της.

Για τη μελέτη της δημόσιας ενημέρωσης και της ανάλυσης του δημοσιογραφικού λόγου έχουν αναπτυχθεί διάφορες θεωρίες. Μία από τις σημαντικότερες είναι η θεωρία της Πλαισίωσης. Η θεωρία της Πλαισίωσης ερμηνεύει τον τρόπο προβολής των ειδήσεων και συγκεκριμένα, αναφέρεται: α) στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται τα θέματα τα οποία κυριαρχούν και β) στις επιδράσεις που μπορεί να έχει η συγκεκριμένη θεματολογία στη δημόσια ζωή⁸⁹. Η θεωρία της Πλαισίωσης περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο επιλέγεται η προβολή της πραγματικότητας από τα ΜΜΕ, ώστε να προάγεται ένας συγκεκριμένος ορισμός ενός ζητήματος, με αιτιώδη ερμηνεία και με ηθική αξιολόγηση, μέσα από την οποία δύνανται να εξαχθούν συμπεράσματα και προτάσεις για την επίλυση του προβαλλόμενου στο κοινό ζητήματος⁹⁰. Σε αυτό το σημείο εύκολα διερωτάται κανείς: Αποτελεί η αλήθεια ενός ζητήματος μία διαρκή διαπραγμάτευση μεταξύ των φορέων που τη διαμορφώνουν και κυρίως των μέσων μαζικής ενημέρωσης; Τι αναφέρει η θεωρία της πλαισίωσης σχετικά με τον προαναφερόμενο προβληματισμό;

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αποτελούν επιχειρήσεις οι οποίες, προκειμένου να επιτύχουν τους οικονομικούς στόχους τους, θα πρέπει η τεχνολογία, η πολιτική κατάσταση της κοινωνίας και τα μέλη αυτής να αλληλεπιδρούν με τέτοιο τρόπο, ώστε

⁸⁸ Η δημόσια τάξη επιτρέπει στο ίδιο το κράτος να επέμβει και να διαμορφώσει τις σχέσεις μεταξύ των μελών της, ενώ η δημόσια ασφάλεια υπηρετεί το ίδιο το κράτος καθώς και την υπόστασή του. Βλ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000, σελ. 97.

⁸⁹ ΚΟΝΤΟΧΡΗΣΤΟΥ 2007, σελ. 63-64.

⁹⁰ ENTMAN 1993, 43, 51 – 58.

να ευνοούν την ανάπτυξη ομάδων πίεσης⁹¹ οι οποίες να αποτελούν κινητήρια δύναμη για την περαιτέρω ανάπτυξή τους⁹². Η διαπίστωση αυτή υποδηλώνει μια συνεχή αλληλεπίδραση μεταξύ της πολιτικής, του κοινού και των ΜΜΕ προς μία τέτοια κατεύθυνση, η οποία να εξυπηρετεί το πολιτικό σύστημα και να εξασφαλίζει την συναίνεση του κοινού στα διάφορα ανακύπτοντα ζητήματα, αφετέρου δε, την οικονομική αποτελεσματικότητα των ως άνω επιχειρήσεων. Τα μέσα ενημέρωσης θεωρούνται από τις κυβερνήσεις απαραίτητοι σύμμαχοι, προκειμένου να αναδεικνύονται θέσεις και πολιτικές πεποιθήσεις, ενώ ταυτόχρονα θεωρείται ότι υποδεικνύουν χαρακτηριστικά ανεξαρτησίας⁹³. Η «συμμαχία» και η αλληλεπίδραση αυτών των δύο θεσμών βασίζεται στην είδηση και στον τρόπο με τον οποίο «διατίθεται» στο κοινό προκειμένου να επιτευχθεί η συναίνεση του. Γίνεται συνεπώς αντιληπτό πως η πλαισίωση της είδησης είναι εκείνη η οποία διαμορφώνει το υπάρχον, κάθε φορά, κοινωνικό πλαίσιο και την συναίνεση του κοινού, η οποία έχει γίνει, όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζεται, “ενσυνείδητη τέχνη”, στην οποία οι πολιτικοί συνδυάζουν τις τεχνικές της κοινωνικής ψυχολογίας με των μέσων μαζικής ενημέρωσης προκειμένου αυτή να επιτευχθεί⁹⁴, και για το λόγο αυτό, η ανωτέρω διαπίστωση τείνει να προκαλεί κάποιους προβληματισμούς ως προς τα κίνητρα αυτής. Είναι πάντοτε τα κριτήρια αυτά αγαθά και ειλικρινή για μία αντικειμενική ενημέρωση; Πολλές φορές, τα προσωπικά ενδιαφέροντα και οι προσωπικές πεποιθήσεις, τα ιδιωτικά συμφέροντα, η επιθυμία προς απόκτηση δύναμης και θέσης ισχύος αποτελούν σημαντικούς παράγοντες επιλογής πλαισίωσης των ειδήσεων⁹⁵.

⁹¹ Ομάδες προσώπων οι οποίες αποσκοπούν στο να επηρεάσουν την εξουσία και να ασκήσουν πίεση σε αυτή, προκειμένου να ικανοποιηθούν συμφέροντα. Η θέση που κατέχουν στην δομή της εξουσίας, επιτρέπει τη δυνατότητα άσκησης πίεσης στις δημόσιες αρχές. Βλ. ΣΕΡΑΦΕΤΙΝΙΔΟΥ 2006, σελ. 220.

⁹² McQUAIL 1997, σελ. 43.

⁹³ MCNAIR 2011, σελ. 202.

⁹⁴ MCNAIR 2011, σελ. 52.

⁹⁵ ENTMAN 1993, 43, σελ. 308.

1.2.1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Αρχικά, και για να γίνει αντιληπτός ό τρόπος με τον οποίο λειτουργούν τα Μέσα Επικοινωνίας, αλλά κι οι μηχανισμοί οι οποίοι διέπουν τη δημόσια ενημέρωση, θα πρέπει να αναφερθούν κάποια γενικότερα στοιχεία τα οποία αφορούν την επιστημολογία των ειδήσεων. Η δομή της ενημέρωσης σε όλα τα ΜΜΕ διαμορφώνεται βάσει κάποιας διαδικασίας η οποία υλοποιείται, αρχικά, με την επιλογή των ειδήσεων που θα παρουσιαστούν. Συγκεκριμένα, η καθημερινή ειδησεογραφία επιβάλλει, έπειτα από την γνώση των γεγονότων τα οποία διαδραματίζονται, τον καθορισμό των θεμάτων τα οποία στη συνέχεια θα αποτελέσουν είδηση. Η ιεράρχησή τους (priming) αποτελεί άλλη μία σημαντική διαδικασία η οποία καθορίζει τη σειρά προβολής των ειδήσεων, την σημασία που αποδίδεται στις ειδήσεις από τον δημοσιογράφο, και την βαρύτητα που μπορεί να έχουν για το κοινό. Τέλος, όπως αναφέρθηκε και ως άνω, η πλαισίωση της είδησης, «framing», αποτελεί τον τρόπο με τον οποίο θα προωθηθεί ένα γεγονός – μια πληροφορία και κατά πόσο κάποια στοιχεία τα οποία θα τονιστούν ή θα αγνοηθούν θα πλαισιώσουν την προβαλλόμενη είδηση⁹⁶. Το πλαίσιο, είναι εκείνος ο τρόπος ο οποίος δίνει νόημα και σηματοδοτεί ένα γεγονός, ενώ ταυτόχρονα λειτουργεί και ως πληροφορία η οποία ερμηνεύει την είδηση⁹⁷. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, η επιλογή της θεματολογίας και η ιεράρχηση των, εν δυνάμει, προβαλλόμενων θεμάτων αποτελούν αυτό που αναφέρεται ως «ημερήσια θεματολογία» (Agenda Setting)⁹⁸. Πέρα όμως από την ιδιαίτερη σημασία που αποδίδεται στην επιλογή και την ιεράρχηση των θεμάτων τα οποία θα προβληθούν στο ευρύ κοινό, γίνεται λόγος πως οι ειδήσεις δεν επιλέγονται μόνο, αλλά ταυτόχρονα κατασκευάζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε η επιρροή

⁹⁶ DEARING. & ROGERS Αθήνα, 2005.

⁹⁷ ΚΟΝΤΟΧΡΗΣΤΟΥ 2007, σελ. 64.

που ασκείται στους πολίτες μιας κοινωνίας έχει διαπιστωθεί ότι εναπόκειται στον τρόπο παρουσίασης αυτών και στην πλαisiώσή τους. Το πλαίσιο όμως δεν λειτουργεί ανεξάρτητα από τις ατομικές και προσωπικές τάσεις και πεποιθήσεις του ατόμου που εκπέμπει την πληροφορία. Λειτουργεί σε συνάρτηση με τις προδιαθέσεις και τις κοινωνικές αναπαραστάσεις των δημοσιογράφων και των ανθρώπων οι οποίοι εισάγουν πληροφορίες στο διαδίκτυο. Κατά συνέπεια τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν νοητικά σχήματα και διαμορφώνουν τις προσλαμβάνουσες του κοινού⁹⁹. Υπό αυτό το πρίσμα, θεωρητικοί όπως οι Herman & Chomsky (1988), προσπάθησαν να εξηγήσουν με ποιο τρόπο τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κατασκευάζουν τη συναίνεση του κοινού.

1.2.2. ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η δημόσια ενημέρωση πραγματοποιείται μέσω των ειδήσεων οι οποίες παρουσιάζονται στο κοινό έπειτα από έρευνα των δημοσιογράφων. Θεωρητικά, οι ειδήσεις αποτελούν γεγονότα της επικαιρότητας τα οποία προσελκύουν τα δημόσιο ενδιαφέρον και την κοινή γνώμη¹⁰⁰. Αποτελούν δηλαδή γεγονότα τα οποία μεταδίδονται, προσφέρονται και προωθούνται στο κοινό. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται¹⁰¹, ο πιο σημαντικός τρόπος προκειμένου να προωθηθεί μία είδηση είναι «η τέχνη του ρεπορτάζ», και ειδικότερα η ικανότητα του δημοσιογράφου να παρουσιάζει τα μηνύματα με τρόπο ελκυστικό και εντυπωσιακό, ώστε να προκαλεί συναισθήματα και το ενδιαφέρον του κοινού. Από την ως άνω άποψη προκύπτει πως το περιεχόμενο

⁹⁸ McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 27-40.

⁹⁹ ΚΟΝΤΟΧΡΗΣΤΟΥ 2007, σελ. 64.

¹⁰⁰ McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 23.

¹⁰¹ CHARNLEY 1992, σελ. 15.

των ειδήσεων είναι αποτέλεσμα μάλλον δημιουργικής έκφρασης του ίδιου του δημοσιογράφου, των εμπειριών του, της ιδιοσυγκρασίας του και των ιδεολογιών του, παρά προϊόν της δημοσιογραφικής έρευνας. Διερωτάται κανείς: Οι ειδήσεις μπορούν να κατασκευαστούν;

Τα πιο δημοφιλή μέσα ενημέρωσης και παρουσίασης ειδήσεων θεωρούνται ο έντυπος τύπος, η τηλεόραση και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως είναι το facebook και το youtube. Η τηλεόραση έκανε την εμφάνισή της στις Η.Π.Α περί το 1949 ενώ ο παγκόσμιος διαδικτυακός ιστός άρχισε να χρησιμοποιείται ευρέως ως πηγή δεδομένων το 1990¹⁰². Στη σημερινή του μορφή το διαδίκτυο αποτελεί μέσο προβολής δημοσιογραφικών κειμένων και ειδήσεων, ενώ ταυτόχρονα προβάλλει εικόνες και βιντεοληπτικό υλικό, δεδομένα τα οποία εκφεύγουν του απαιτούμενου ελέγχου ως προς την ορθότητα και αλήθεια των προβαλλόμενων στοιχείων. Φωτογραφίες και γεγονότα καταγεγραμμένα με τεχνικά μέσα αποτελούν είδηση ακόμα και στην περίπτωση όπου αυτά έχουν ληφθεί είτε τυχαία, είτε παρανόμως. Υπό αυτή την έννοια θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει πως ένα γεγονός δεν αποτελεί παραποιημένη πληροφορία, διότι η εικόνα «μιλά» από μόνη της και η αλήθεια αναδεικνύεται από την «εικονική» της αφήγηση. Το διαδίκτυο αποτελεί μέσο ενημέρωσης το οποίο απευθύνεται κυρίως σε νεότερες γενεές οι οποίες έχουν την δυνατότητα, αλλά και την ικανότητα πρόσβασης, δίνοντας φωνή στους πολίτες να εκφράζουν την γνώμη τους και να γίνονται οι ίδιοι σχολιαστές των γεγονότων δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο μια νέα συμμετοχική δημοσιογραφία. Η τηλεόραση αποτελεί ακόμη και σήμερα την κύρια πηγή πληροφόρησης. Σε μερικές περιπτώσεις αποτελεί και την μοναδική πηγή ενημέρωσης για κάποιες ομάδες ατόμων, όπως επί παραδείγματι, των ηλικιωμένων. Οι τηλεοπτικές ειδήσεις επομένως έχουν την ικανότητα να επηρεάζουν άμεσα την αντίληψη του

κοινού. Το ζήτημα όμως το οποίο τίθεται στο σημείο αυτό αφορά την διαδικασία παραγωγής της είδησης και κατά πόσο η «αξία»¹⁰³ αυτής καθεαυτής δύναται να επιφέρει τις επιθυμητές, από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, κατευθύνσεις για θέματα τα οποία απασχολούν το κοινό. Πως επιτυγχάνεται η συναίνεση του κοινού;

1.2.2.1. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΔΕΛΤΙΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

Ο όρος «ημερήσια θεματολογία» (Agenda Setting) διατυπώθηκε από τους McComps, ENSIEDEL και Shaw, (1972, 1993), από την διαπίστωση ότι κάποια θέματα είχαν ισχυρή επίδραση στο κοινό και, υπό αυτή την έννοια, κρίθηκε ότι η διαδικασία επιλογής των ειδησεογραφικών θεμάτων αποτελούσε μεγάλης σημασίας ζήτημα για την διαδικασία κατασκευής συναίνεσης. Ως προς τη ημερήσια θεματολογία έχουν διατυπωθεί απόψεις διαφόρων θεωρητικών οι οποίες τη χαρακτηρίζουν ως τη δύναμη των μέσων μαζικής ενημέρωσης να οργανώνουν τα θέματα στα οποία θα παρεισφρήσουν και ταυτόχρονα να διαμορφώνουν και να καθορίζουν τη σπουδαιότητα ζητημάτων, η οποία όμως εξαρτάται άμεσα από τη σπουδαιότητα που τους αποδίδεται από το ίδιο το κοινό¹⁰⁴. Υποστηρίζεται επίσης από τους Lyengar and Kinder¹⁰⁵, πως ζητήματα τα οποία άπτονται πολιτικών προβληματισμών κατατάσσονται ανάμεσα στα πρώτα θέματα της ειδησεογραφίας. Η ημερήσια θεματολογία εκφράζεται μέσα από θεωρίες, κάποιες από τις οποίες έχουν δεχθεί κριτική. Η θεωρία του καθρέπτη και η λεγόμενη επιλεκτικότητα του πυλωρού είναι κάποιες από αυτές.

¹⁰² CROTE κ.α, 2012, σελ. 10-11.

¹⁰³ McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 11.

¹⁰⁴ DEARING & ROGERS 2005.

¹⁰⁵ McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 123-124.

Σύμφωνα με την θεωρία του καθρέπτη¹⁰⁶, αποστολή των μέσων μαζικής ενημέρωσης είναι η προσπάθεια να καθρεπτίζουν οτιδήποτε συμβαίνει στην κοινωνία, χωρίς να διαφοροποιείται κανένα στοιχείο αυτής. Η εν λόγω θεωρία όμως παρουσιάζει κενά, καθώς η θεματολογία η οποία πολλές φορές επιλέγεται βάσει των πραγματικών γεγονότων που λαμβάνουν χώρα μέσα σε μία κοινωνία, δεν μπορεί να ευδοκιμήσει ως πρώτη είδηση και να αποτελέσει θέμα άξιο ενδιαφέροντος, εάν δεν τοποθετηθούν στη θεματολογία στοιχεία τα οποία πολλές φορές μπορεί να περιέχουν ακόμη και δραματικό περιεχόμενο, το οποίο όμως κάποιες φορές δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Η θεωρία του πυλωρού σχετίζεται με την επιλογή ή την απόρριψη κάποιου θέματος το οποίο πρόκειται να έρθει στο φως της δημοσιότητας από τον αρχισυντάκτη και τον τρόπο παρουσίασής του. Είναι δηλαδή ο «φύλακας της πύλης» από την οποία περνούν οι ειδήσεις. Η επιλογή κάποιων θεμάτων και απόρριψη ορισμένων άλλων αποτελεί εγχείρημα το οποίο, σύμφωνα με τους θεωρητικούς, υποδηλώνει την προσπάθεια των μέσων μαζικής ενημέρωσης να καθορίζουν, αν και όχι πάντα, ποιες απόψεις πρέπει να υιοθετήσει το κοινό, ποια θέματα θα πρέπει να απασχολούν την κοινή γνώμη¹⁰⁷. Υπάρχουν βέβαια πολλοί παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την επιλογή αυτή.

Πολλές φορές ο δημοσιογραφικός χρόνος χαρακτηρίζεται από τους ίδιους τους δημοσιογράφους περιορισμένος, διότι η ταχύτητα με την οποία πρέπει να μεταδίδεται η πληροφορία, αποτελεί ένα από τα σημαντικά επιχειρήματα των ΜΜΕ, προκειμένου να δικαιολογήσουν τα όποια κριτήρια υποκρύπτονται και τα οποία κατατάσσουν τις ειδήσεις στην ημερήσια διάταξη. Πολλές φορές αποκρύπτονται ειδήσεις και προβάλλονται υπερβολικά κάποιες άλλες, με αποτέλεσμα το κοινό να μην έχει τη δυνατότητα διαμόρφωσης μιας σαφούς και με ακρίβεια εικόνας της

¹⁰⁶ McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 65-66.

¹⁰⁷ ENTMAN 1993, 43, σελ. 226.

πραγματικότητας¹⁰⁸. Κάθε είδηση διαμορφώνεται, δομείται και παρουσιάζεται με τέτοιο τρόπο, ώστε υποθετικά να φαίνεται ότι ανταποκρίνεται στις προσδοκίες του κοινού και στις ανάγκες του¹⁰⁹, χωρίς όμως στην ουσία να τις καλύπτει. Όπως μπορεί κανείς να διαπιστώσει, η παρουσίαση των ειδήσεων δεν περιλαμβάνει μόνο την απλή παράθεση των γεγονότων. Η αξιολογική κρίση δεν απουσιάζει και η αναφορά σε κάποιο γεγονός πολλές φορές πλαισιώνεται με στοιχεία τα οποία νοηματοδοτούν την είδηση και το νόημα δεν μπορεί να θεωρηθεί υπό καμία έννοια, δεδομένο. Στα ίδια γεγονότα μπορούν να αποδοθούν πολλά νοήματα¹¹⁰.

1.2.2.2. ΕΙΔΗΣΕΙΣ, ΜΕΣΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ

Για το ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σηματοδοτούν νοήματα και ερμηνεύουν γεγονότα, έχουν αναπτυχθεί αρκετές θεωρίες. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η πλαισίωση αποτελεί μία από τις κυρίαρχες μεθόδους διαμόρφωσης της αντίληψης και της συναίνεσης του κοινού από την πλευρά των Μέσων. Ο τρόπος με τον οποίο θα πλαισιωθεί ένα θέμα, θα δημιουργήσει εκείνες τις συνθήκες οι οποίες θα καθορίσουν τον τρόπο αξιολόγησής του από το κοινό, εξαιρουμένης της περίπτωσης όπου το κοινό θεωρείται ενεργό¹¹¹. Υπό αυτό το πρίσμα, η πλαισίωση έχει τη δύναμη να «παράγει» πληροφορίες, να τις προβάλλει κατά το δοκούν και εν τέλει, να αποτελεί μηχανισμό εξουσίας¹¹². Οι ορισμοί της πλαισίωσης ποικίλλουν σε αριθμό αλλά και σε περιεχόμενο. Ο όρος «πλαισιώνω» στον «κόσμο» της επικοινωνίας αναφέρεται, σύμφωνα με τον Entman, ως η ενέργεια εκείνη η οποία καθιστά μια πληροφορία

¹⁰⁸ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ, Ε. *Ηθική και ΜΜΕ*, Σιδέρης, Αθήνα, 2004, σελ. 39.

¹⁰⁹ DEARING & ROGERS 2005, σελ. 94.

¹¹⁰ ΔΕΦΝΕΡ 1989, σελ. 108.

¹¹¹ DEARING & ROGERS 2005, σελ. 92.

σημαντική ή υποδεέστερη μιας άλλης στους αναγνώστες, ακροατές - τηλεθεατές και ταυτόχρονα καθορίζει ή υπαγορεύει το επιτακτικό της παρουσίασης και γνωστοποίησής της. Η πλαίσιωση (Framing) είναι, θα έλεγε κανείς, ο εξευγενισμένος και αφανής τρόπος ο οποίος επιλέγεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, προκειμένου να καταστήσουν αυτά, ένα θέμα περισσότερο ή λιγότερο σημαντικό στην οπτική του κοινού και να δοθεί με τον τρόπο αυτό έμφαση σε μία συγκεκριμένη αιτία ενός φαινομένου. Τα πλαίσια είναι αυτά τα οποία καθορίζουν το νόημα το οποίο επιθυμούν τα ΜΜΕ να αποδώσουν σε ένα θέμα¹¹³. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, θέλοντας να δώσουν έμφαση σε κάποια από τα στοιχεία τα οποία απαρτίζουν την είδηση, διαχειρίζονται αυτά με τη χρήση τεχνικών, ώστε η συναίνεση που θα επιτευχθεί, να εξασφαλιστεί με τις καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί η σημαντική συμβολή των δημοσιογράφων οι οποίοι, με τον δικό τους λόγο, το δικό τους συναίσθημα και την δική τους απόδοση γραφής προσδίδουν ένα στοιχείο το οποίο είναι ικανό να δομεί νοήματα και να διαμορφώνει τον δημόσιο διάλογο.

1.2.3. ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ

Όπως προαναφέρθηκε, ο ρόλος του δημοσιογράφου χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα κρίσιμος στην δημόσια επικοινωνία και ενημέρωση. Ο συνδυασμός γνώσεων και ήθους ως στοιχείων της προσωπικότητάς του, αποτελούν τον πλέον καθοριστικό παράγοντα στην δημόσια επικοινωνία για μία αντικειμενική και αμερόληπτη ενημέρωση¹¹⁴. Ο προσδιορισμός και η επιλογή θεματολογίας, ο χρόνος παρουσίασης της είδησης και ο

¹¹² DEARING & ROGERS 2005, σελ. 43.

¹¹³ DEARING & ROGERS 2005, σελ. 118.

¹¹⁴ ΠΑΝΟΥΣΗΣ κ.α, 2006, σελ. 21.

τρόπος με τον οποίο θα την πλαισιώσει, τον καθιστά ισχυρό πρωταγωνιστή της δημόσιας σφαίρας.

Ένας από τους στόχους του Κώδικα Επαγγελματικής Ηθικής και Κοινωνικής Ευθύνης των δημοσιογράφων – μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α είναι να «αποθαρρύνει και να αντιστέκεται σε κάθε απόπειρα κρατικού ή άλλου επηρεασμού με τον αυτοκαθορισμό κανόνων υπεύθυνης επαγγελματικής λειτουργίας και να θωρακίσει την ελευθεροτυπία επ'αγαθώ της δημοκρατίας και της κοινωνίας»¹¹⁵. Σε αυτό το σημείο τίθεται ένας σημαντικός προβληματισμός. Αρκεί και μόνο η ηθική του δημοσιογράφου; Οι αρχές οι οποίες πρέπει να διέπουν τη δημοσιογραφία δεν συνδέονται και δεν θα έπρεπε να εξαρτώνται από την προσωπική βούληση. Η αμεροληψία, η ισοτιμία και η ποιότητα της ενημέρωσης αποτελούν υποχρεωτικές αρχές προκειμένου να υπάρχει ουδετερότητα, κατάσταση κατά την οποία «η προπαγανδιστική διάσταση κάθε άποψης να αποδυναμώνεται μέσα από την ισότιμη αντιπαράθεσή προς τις άλλες»¹¹⁶. Οι εν λόγω αρχές αποτελούν βάση της ορθής δημοσιογραφίας και για την εφαρμογή τους απαιτείται ορθή αλληλεπίδραση δυνάμεων ανάμεσα σε ποικίλα πεδία κοινωνικής και πολιτικής δράσης, πέραν των δημοσιογράφων, προκειμένου να μην τίθενται ζητήματα πολιτικών σκοπιμοτήτων.

¹¹⁵ ΧΑΤΖΗΣ και ΕΛΕΥΘΕΡΟΓΛΟΥ 2000, σελ. 65.

¹¹⁶ Η αμεροληψία συνιστά ακρίβεια και πληρότητα στην πληροφόρηση. Η ισοτιμία, αποδεσμεύεται από την έννοια της εξίσωσης κάθε κατάστασης, αλλά υιοθετεί την ίση μεταχείριση των ομοίων, ενώ η ποιότητα αναφέρεται στην κοινωνική αποστολή των ΜΜΕ. Βλ. ΧΑΤΖΗΣ και ΕΛΕΥΘΕΡΟΓΛΟΥ 2000, σελ. 56-57.

1.2.4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

1.2.4.1. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η δημόσια ενημέρωση και επικοινωνία, η οποία επιτυγχάνεται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης, παρουσιάζει την πραγματικότητα μέσα από γεγονότα τα οποία πλαισιώνει με τέτοιο τρόπο, ώστε να επιφέρει τα επιθυμητά για εκείνη αποτελέσματα, και κυρίως τη συναίνεση του κοινού στα όσα εκείνη επιθυμεί να προβάλλει. Η χρηματοοικονομική ανάπτυξη κάποιων μέσων ενημέρωσης σε σχέση με κάποια άλλα ιδιωτικά μέσα, καθιστά τα πρώτα πιο ισχυρά και πιο ικανά, προκειμένου να σταθεροποιήσουν το κοινό στη συγκεκριμένη πηγή πληροφοριών¹¹⁷. Η θέση η οποία εκφράζεται σχετικά με την επιλογή των ειδησεογραφικών θεμάτων και την διαμόρφωση των δημοσιογραφικών κειμένων με γνώμονα την πολιτική εξουσία¹¹⁸, άλλοτε μέσα από πολιτικές πιέσεις¹¹⁹ και άλλοτε μέσα από τις επιλογές που κάνει το ίδιο το μέσο, αποτελεί αντικείμενο της παρούσας μελέτης. Υπό αυτό το πρίσμα εύλογα εκφράζεται το εξής ερώτημα: Ποια είναι τα

¹¹⁷ ΜΠΑΡΜΠΙΕ και ΛΑΒΕΝΙΡ 1999, σελ. 350-351.

¹¹⁸ Θεμέλιο ενός δημοκρατικού πολιτεύματος, όπως άλλωστε χαρακτηρίζεται αυτό της Ελληνικής Επικράτειας, αποτελεί η λαϊκή κυριαρχία και η δημοκρατική της αρχή καθιερώνεται με τη φράση «εθνική κυριαρχία». Βλ. ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗΣ 2007, σελ. 51-54. Η έννοια όμως της εξουσίας διαφοροποιείται σημαντικά από την έννοια της κυριαρχίας καθώς η πρώτη αναφέρεται στην ικανότητα ενός ατόμου ή ενός συνόλου ατόμων, να καθορίσει τη συμπεριφορά έτερης πλευράς με την επιβολή ή με την απειλή επιβολής κυρώσεων, ενώ η δεύτερη δεν περιλαμβάνει στοιχείο επιβολής και υπακοής, παρά αποτελεί τη νομιμοποιημένη μορφή της εξουσίας. Βλ. ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗΣ 2007.

¹¹⁹ Υποστηρίζεται πως η μη θεμιτή δημοσιογραφική έρευνα πολλές φορές ανάγει την αιτιολογία της, στην εκάστοτε ιδεολογία των ιδίων δημοσιογράφων και τη μη ηθική, αντιεπαγγελματική παιδεία, τους περιορισμούς που ανακύπτουν από τον ίδιο τον οργανισμό ο οποίος δεν επιτρέπει πολλές φορές την εις βάθος - ισορροπημένη δημοσιογραφική κάλυψη ενός γεγονότος, τις οικονομικές πιέσεις και σε μεγάλο βαθμό από πολιτικές πιέσεις υπό το πλαίσιο συμφερόντων ΜΜΕ και πολιτικής ή στρατηγικές εκφοβισμού των δημοσιογράφων από τις εκάστοτε κυβερνητικές πηγές. Βλ. ΚΟΝΤΟΧΡΗΣΤΟΥ 2007, σελ. 51-53.

επιτρεπτά όρια κρατικής - κυβερνητικής παρέμβασης στη δημόσια ενημέρωση από τη δημοσιογραφική δεοντολογία;

Θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει πως η σχέση μεταξύ της πολιτικής και των μέσων μαζικής ενημέρωσης είναι πολύπλοκη και πολυδιάστατη¹²⁰. Υποστηρίζεται ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, στην πλειονότητά τους, αποτελούν όργανα της πολιτικής εξουσίας, εξαρτώνται από αυτήν και ταυτόχρονα, προκειμένου να την εξυπηρετήσουν¹²¹, προβάλλουν μηνύματα και θέσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται από έλλειψη αντικειμενικότητας με σκοπό τον επηρεασμό, την καθοδήγηση συνειδήσεων¹²² και την κατασκευή συναίνεσης. Η πολιτική, αποτελεί ένα εγχείρημα και έναν αγώνα επιβολής και αναπαραγωγής της συστηματικής κυριαρχίας¹²³. Αποτελεί τον θεσμό εκείνο ο οποίος «ασχολείται με την μορφή, οργάνωση και διοίκηση ενός κράτους ή μερών του και με την ρύθμιση των σχέσεών του με άλλα κράτη»¹²⁴. Υποστηρίζεται πως ο θεσμός εκείνος ο οποίος δύναται να επιβάλει, να εδραιώσει και να νομιμοποιήσει την πολιτική εξουσία και ταυτόχρονα να υπηρετήσει τα συμφέροντα της, είναι η αστυνομία¹²⁵. Αποτελεί μηχανισμό άσκησης νόμιμης βίας μέσα από την οποία προστατεύεται η κρατική εξουσία¹²⁶. Όμοια άποψη εκφράζεται και από τον Αλτουσέρ ο οποίος αναφέρει ότι η αστυνομία αποτελεί έναν ιδιαίτερο μηχανισμό τακτικής,

¹²⁰ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 19.

¹²¹ Αρχικά οι φωτογραφίες «ανέβηκαν» στο Facebook από τον Saverio Serravezza και στη συνέχεια αναδημοσιεύθηκαν στο Twitter από τον δημοσιογράφο Olivier Drot, ο οποίος δεν στάθηκε μόνο στο περιστατικό και κατηγορήσε τον κ. Τσίπρα πως δεν μπορεί ή δεν θέλει να ελέγξει την ελληνική αστυνομία. Βλ. άρθρο με τίτλο: «Νέες εικόνες ντροπής για την χώρα μας. Αστυνομικός κλωτσά πρόσφυγε στη Λέσβο». <http://www.matrix24.gr/2015/10/nees-ikones-ntropis-gia-ti-chora-mas-astinomikos-klotsa-prosfiges-sti-lesvo/>. Τελευταία Ανάκτηση 05/01/2016.

¹²² ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ 2004, σελ. 23-25.

¹²³ ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ, Σ.Ι. Επίσημες Σημειώσεις Διδάσκοντα στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

¹²⁴ ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ, Α. Επίσημες Σημειώσεις Διδάσκοντα στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης, σελ. 2.

¹²⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=1LqE8kLimBM>. Τελευταία Ανάκτηση 05/01/2016.

¹²⁶ ΒΕΜΠΕΡ 1976, σελ. 108.

προκειμένου να διατηρείται η εξουσία της πολιτικής¹²⁷. Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί πως η αστυνομία, στο πλαίσιο πάντα του Συντάγματος, οφείλει να υπηρετεί το κράτος και τους πολίτες¹²⁸. Το γεγονός όμως αυτό δεν θα πρέπει να συγχέεται με πολιτικές παρατάξεις και ιδεολογίες οι οποίες έχουν ως γνώμονα την καταπάτηση ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τα οποία πιστά θα πρέπει να υπηρετεί η Ελληνική Αστυνομία.

Από τα ως άνω, γίνεται αντιληπτό πως η επικοινωνία την οποία επιζητά η πολιτική εξουσία για την σταθεροποίηση και την αναπαραγωγή της, βασίζεται στα μέσα ενημέρωσης. Ως εκ τούτου, τα ΜΜΕ αποτελούν εν τοις πράγμασι την τέταρτη εξουσία. Η δύναμη της πειθούς αποτελεί σημαντικό εργαλείο των κυβερνήσεων για την εξασφάλιση της συναίνεσης του κοινού. Ποια η σχέση της πολιτικής με τον θεσμό της αστυνομίας; Ποιος είναι ο ρόλος της πολιτικής για την προβολή της αστυνομίας από τα ΜΜΕ; Ή τα ΜΜΕ ασχολούνται αυτοτελώς με την Αστυνομία; Πότε, πώς και γιατί συμβαίνει αυτό; Πώς εκφράζεται η σχέση μεταξύ αστυνομίας, πολιτικής, ΜΜΕ και εγκλήματος μέσα από την άποψη αστυνομικών;

¹²⁷ ΑΛΤΟΥΣΕΡ 1983, σελ. 85

¹²⁸ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000, σελ. 102.

1.3. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ

1.3.1. Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΩΣ ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Αδιαμφισβήτητο αποτελεί το γεγονός πως η αστυνομία αποτελεί τον «φύλακα»¹²⁹ της κοινωνίας και το «εργαλείο» με το οποίο διευκολύνεται το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης¹³⁰. Η κύρια αντίληψη της κοινής γνώμης¹³¹, είναι ότι η αστυνομία αποτελεί, περισσότερο μηχανισμό κατασταλτικού χαρακτήρα για την εδραίωση της εσωτερικής ασφάλειας¹³² του κράτους και λιγότερο προληπτικό μηχανισμό¹³³. Η καθημερινή της δράση, ως απόρροια των προσπαθειών για την προστασία του κοινωνικού συνόλου και την διατήρηση της έννομης τάξης, συνοδεύεται πολλές φορές με πράξεις οι οποίες θίγουν κεκτημένα δικαιώματα. Η αρμοδιότητα και, πολλές φορές, η επιβεβλημένη από το κράτος παρεμβατική στάση της για την αντιμετώπιση κοινωνικών αναταραχών και συγκρούσεων, προδιαθέτει αρνητικά τους πολίτες, ενώ, σύμφωνα με ορισμένους κοινωνικούς επιστήμονες, έχουν ως στόχο τη διαφύλαξη των κυρίαρχων τάξεων¹³⁴. Με άλλα λόγια, η κατασταλτική δράση της αστυνομίας, παρά τη νομιμοποιητική της βάση, δεν παύει να προκαλεί αντιδράσεις. Τίθεται συνεπώς σε αυτό το σημείο ο προβληματισμός περί της αποστολής της αστυνομίας, των λειτουργιών που αυτή καλείται να επιτελέσει, των ατόμων που την απαρτίζουν και, κυρίως, του πραγματικού ρόλου και των πραγματικών δράσεων αυτής οι οποίες λαμβάνουν χώρα

¹²⁹ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ 1994, 203.

¹³⁰ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σ. 31.

¹³¹ Ως «γνώμες» εκλαμβάνονται οι «παρατηρήσιμες, λεκτικές αποκρίσεις σε ένα ζήτημα» και όχι «οι συγκαλυμμένες ψυχολογικές διαθέσεις ή τάσεις». Η έννοια του «κοινού», ταυτίζεται με τους πολίτες μίας κοινωνίας. Βλ. ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ 2008.

¹³² ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ 2005, σ. 18-19.

¹³³ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σ. 32.

καθημερινά, ανεξαρτήτως και πέρα από τα ισχύοντα. Ποιες δράσεις χαρακτηρίζονται νόμιμες, ποιες παράνομες και ποιοι παράγοντες καθορίζουν το νόμιμο ή παράνομο μιας αστυνομικής επιχείρησης ή μιας αστυνομικής δράσης; Αρκεί η ύπαρξη του νομοθετικού πλαισίου; Ποια η συμβολή των ΜΜΕ στην δημόσια τάξη ή στην παρουσίαση των δράσεων της αστυνομίας για τη δημόσια τάξη;

1.3.1.1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

Ο όρος «αστυνομία» προέρχεται από τη σύνθεση των λέξεων «Άστυ», η οποία σημαίνει κατοικημένη περιοχή και συγκεκριμένα, πόλη, καθώς και το ρήμα «νέμω» το οποίο προέρχεται από τα κείμενα του Ομήρου και σημαίνει, διοικώ, κυβερνώ. Κατ' επέκταση των ανωτέρω, ο εν λόγω όρος ερμηνεύεται ως η εφαρμογή του νόμου, δηλαδή, ως προστασία της πόλης¹³⁵. Η έννοια αυτή δεν διαφοροποιείται στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Τα όργανα και οι αρμοδιότητες της αστυνομίας στην αρχαιότητα και στην σύγχρονη κοινωνία, αποβλέπουν στην προστασία των πόλεων και στην ανάγκη εύρεσης τρόπων για την εύρυθμη λειτουργία των. Αυτή η ανάγκη λειτουργίας της πόλης, επέβαλε την καθιέρωση των πρώτων οργάνων αλλά και αρχών, οι οποίες ανέθεταν καθήκοντα για τον σκοπό αυτό. Οι πρώτοι άρχοντες με αστυνομικές εξουσίες άρχισαν να υφίστανται με οργανωμένη μορφή κατά τη διάρκεια του πέμπτου αιώνα π.χ. Εξάγεται συνεπώς το συμπέρασμα πως η εμφάνιση του αστυνομικού θεσμού συνδέεται με κάποια μορφή δικαίου. Καθήκοντα αστυνομικού στα Ομηρικά έπη, διατελούσε ο «Άρχος», ή στην αρχαία Ελλάδα, η Εκκλησία του Δήμου, οι Δήμαρχοι και κατά τη Βυζαντινή περίοδο, ο Αυτοκράτορας. Η αστυνομία τάξης και ασφάλειας, η

¹³⁴ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ 1985, σελ. 30-33.

¹³⁵ ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ και ΔΑΝΟΥΣΗΣ 2005, σελ. 7.

αστυνομία αγορανομικού ελέγχου, η αστυνομία ως υγειονομική εποπτεία, η αστυνομία πολεοδομίας, των «δεσμοτηρίων»¹³⁶, των ξένων¹³⁷, των ηθών¹³⁸, αποτελούσαν τις θεματικές ενότητες στο αστυνομικό σύστημα της εκάστοτε εποχής¹³⁹. Η άσκηση της αστυνομίας υπήρξε μία από τις κύριες φροντίδες και των επαναστατημένων Ελλήνων στα χρόνια της επανάστασης του 1821. Το 1833 συγκροτείται το σώμα της Ελληνικής χωροφυλακής, το οποίο υπόκειται σε γενικούς κανονισμούς των στρατιωτικών νόμων, πλην κάποιων εξαιρέσεων λόγω των ιδιαιτεροτήτων της εν λόγω υπηρεσίας.

Το έργο του σώματος χαρακτηρίζεται ως διφυές, καθώς, πέρα από την προσπάθεια εξασφάλισης της δημόσιας ασφάλειας και την εφαρμογή των νόμων, υπαγορεύεται από υψηλό αίσθημα ευθύνης, απέναντι στην πατρίδα, το οποίο διαφαίνεται από τη συμμετοχή των ανδρών στους εθνικούς αγώνες¹⁴⁰. Μετά τη διαίρεση της επικράτειας σε δήμους, κάθε αυτοτελής δήμος είχε την υποχρέωση για τη φροντίδα της περιοχής του, σύμφωνα πάντα με την ισχύουσα νομοθεσία και την επίβλεψη του κράτους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ίδρυση της Δημοτικής Αστυνομίας. Το 1906 καταρτίστηκε νομοσχέδιο σύμφωνα με το οποίο η άσκηση της αστυνομίας όλης της χώρα θα ανατίθετο στη χωροφυλακή η οποία, έπειτα από κάποιο χρονικό διάστημα, αναδιοργανώθηκε και εκσυγχρονίστηκε. Η ίδρυση της αστυνομίας πόλεων και η προσπάθεια αναδιοργάνωσης του σώματος με βάση της την Ελληνική χωροφυλακή, αποτέλεσε τον θεσμό της Ελληνικής Αστυνομίας¹⁴¹. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η αστυνομία φαίνεται να υιοθέτησε τη σημερινή μορφή της το 1667, η οποία διαφάνηκε στη Γαλλία. Μετέπειτα παρατηρείται ανάλογη πρακτική από το Βερολίνο, το Βέλγιο

¹³⁶ Ως έννοια των δεσμοτηρίων αναφέρεται η έννοια των φυλακών.

¹³⁷ Επί παραδείγματι η νομοθεσία περί αλλοδαπών στην Αρχαία Αθήνα χαρακτηριζόταν ως αυστηρή προς αποφυγή απειλητικών δράσεων από τους, κατά τους Αθηναίους, επικίνδυνους ξένους.

¹³⁸ Περὶ ευκοσμίας των γυναικών.

¹³⁹ ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ και ΔΑΝΟΥΣΗΣ 2005, σελ. 8-15.

¹⁴⁰ ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ και ΔΑΝΟΥΣΗΣ 2005, σελ. 29, 46.

¹⁴¹ ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ και ΔΑΝΟΥΣΗΣ 2005.

και την Αγγλία, διότι εκείνη την χρονική περίοδο στην Ευρώπη επικρατούσε κοινωνική αστάθεια και οι διάφορες ανισότητες, κοινωνικές αδικίες και πολιτικές συγκρούσεις, απαιτούσαν έναν μηχανισμό ελέγχου, ώστε να διατηρηθεί η έννομη τάξη¹⁴².

1.3.2. ΑΠΟΣΤΟΛΗ – ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

Η αστυνομία αποτελεί επίσημο φορέα του κοινωνικού ελέγχου. Γενικότερα, ο κοινωνικός έλεγχος αποτελεί μία διαδικασία αυτορρύθμισης της κοινωνίας, ώστε να υιοθετηθεί ενιαία συμπεριφορά με βάση κάποιες αξίες που ισχύουν στο εσωτερικό της, με τον τυπικό και τον άτυπο κοινωνικό έλεγχο να αποτελούν μορφές του¹⁴³. Σύμφωνα με τον Cohen¹⁴⁴ ο κοινωνικός έλεγχος αφορά την οργανωμένη κοινωνική αντίδραση που σχετίζεται με την συμπεριφορά ενός ατόμου, η οποία ορίζεται ως προβληματική, παρεκκλίνουσα ή ενοχλητική. Στο πλαίσιο αυτό η κοινωνική αντίδραση ως άτυπη μορφή, μπορεί να προέρχεται από την οικογένεια, το σχολείο, είτε μέσα από την κοινωνική συναναστροφή με άλλους πολίτες. Ο τυπικός κοινωνικός έλεγχος ασκείται από την δικαιοσύνη και την αστυνομία. Η κοινωνική ασφάλεια αποτελεί το ύψιστο αγαθό μιας κοινωνίας. Για την προστασία της καθώς και για την προστασία της ελευθερίας, της τιμής, της ιδιοκτησίας και άλλων σημαντικών έννομων αγαθών, όπως και την διασφάλιση της δημόσιας ειρήνης, οι πολιτικές κατά των παρεκκλινουσών συμπεριφορών στρέφονται σε μέτρα που αφορούν την πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος. Τα εν λόγω έννομα αγαθά διαμορφώνονται ως ένα ενιαίο σύστημα κανόνων οι οποίοι αποτελούν το νομικό μας πλαίσιο. Πάνω σε αυτό το πλαίσιο στηρίζεται η νομιμοποιητική βάση και η αποστολή της αστυνομίας.

¹⁴² ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 31.

¹⁴³ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ 1995.

Η αστυνομία ως κρατικός οργανισμός, διέπεται από ένα εθνικό¹⁴⁵, ευρωπαϊκό¹⁴⁶ και διεθνές¹⁴⁷, αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο, όσον αφορά τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις της. Το κοινωνικό συμφέρον και η διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του κράτους αποτελούν τους βασικούς στόχους της αστυνομίας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο του 8 Νόμου 2800/2000, αποστολή της Ελληνικής αστυνομίας είναι¹⁴⁸:

1. Η εξασφάλιση της δημόσιας ειρήνης και ευταξίας και της απρόσκοπτης κοινωνικής διαβίωσης των πολιτών, που περιλαμβάνει την άσκηση της αστυνομίας γενικής αστυνόμευσης και τροχαίας.
2. Η πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος και η προστασία του Κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος, στα πλαίσια της συνταγματικής τάξης, που περιλαμβάνει την άσκηση της αστυνομίας δημόσιας και κρατικής ασφάλειας.

Από τα ως άνω, προκύπτουν τα κάτωθι ως λειτουργίες της¹⁴⁹:

- α) Προστασία της ζωής, της περιουσίας και των δικαιωμάτων των πολιτών.
- β) Διατήρηση της Δημόσιας Τάξης.
- γ) Καταστολή της εγκληματικότητας.
- δ) Πρόληψη της εγκληματικότητας.
- ε) Παροχή υπηρεσιών στο κοινό.

¹⁴⁴ COHEN 1995, σελ. 1.

¹⁴⁵ Στο Σύνταγμα της Ελλάδος γίνεται αναφορά για το πλαίσιο του Αστυνομικού θεσμού καθώς και στο Αστυνομικό Δίκαιο. Βλ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ 2006.

¹⁴⁶ 1. Ευρωπαϊκός κώδικας Αστυνομικής Δεοντολογίας (Σύσταση 2001 (10) της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης), 2. Διακήρυξη για την Αστυνομία (Απόφαση 690 (1979) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης).

¹⁴⁷ 1. Βασικές Αρχές για την χρήση βίας και όπλων(8^ο Συνέδριο του Ο.Η.Ε. για την πρόληψη του εγκλήματος και τη μεταχείριση των παραβατών), 2. Κώδικας Συμπεριφοράς αστυνομικού προσωπικού (Απόφαση 34/169 (1979) της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε), 3. Αρχές για την προστασία των προσώπων που τελούν υπό κράτηση ή υπό φυλάκιση.

¹⁴⁸ Φ.Ε.Κ. Αρ. Φύλλου 41, 29 Φεβρουαρίου 2000.

¹⁴⁹ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 55-66.

1.3.3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Η προσωπικότητα του αστυνομικού και τα στοιχεία τα οποία τον χαρακτηρίζουν, πέρα από το πλαίσιο αξιών το οποίο έχει υιοθετήσει από την οικογένειά του, διαμορφώνονται και κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής του. Η προετοιμασία του ως σωστού αστυνομικού πραγματοποιείται στις σχολές της Ελληνικής Αστυνομίας¹⁵⁰. Σύμφωνα με έρευνες, διακρίθηκαν τέσσερις τύποι αστυνομικών¹⁵¹:

- α) Ο διώκτης του εγκλήματος: Θεωρεί πως πρέπει να καταπολεμήσει τις απειλές της κοινωνίας τις οποίες πιστεύει πως είναι τα πολύ σοβαρά εγκλήματα και κυρίως αυτά που ενέχουν βία, όπως ο βιασμός ή η ανθρωποκτονία.
- β) Ο δημόσιος λειτουργός: Θεωρεί πως ο ρόλος του πρέπει να είναι η διατήρηση της ειρήνης στην κοινωνία.
- γ) Ο εφαρμοστής του νόμου: Είναι ο τύπος του αστυνομικού ο οποίος ακολουθεί πιστά τον νόμο.
- δ) Ο προστάτης: Χαρακτηρίζεται ο αστυνομικός ο οποίος δίνει έμφαση στην κοινωνική ειρήνη και την απονομή στην κοινωνία – της «πραγματικής» δικαιοσύνης για την διατήρηση της κοινωνικής τάξης.

Πέρα όμως από τους προαναφερόμενους τύπους αστυνομικών υπάρχει ο τύπος του αδιάφορου αστυνομικού. Η κατηγορία αυτή δεν αποτελεί κατά πολλούς μεγάλο

¹⁵⁰ Οι Σχολές της Ελληνικής Αστυνομίας, οι οποίες αφορούν την πρωταρχική εκπαίδευση των αστυνομικών προτού ενσωματωθούν στο σώμα ως μόνιμο προσωπικό, είναι οι εξής: 1. Σχολή Αξιωματικών Ελληνικής Αστυνομίας, τετραετούς φοίτησης-επιπέδου ΑΕΙ (Π.Δ 319/1995), 2. Σχολή Αστυφυλάκων Ελληνικής Αστυνομίας, διετούς φοίτησης.

¹⁵¹ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ 1995. σελ. 214.

ποσοστό¹⁵², πλην όμως η σημασία του κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική καθώς αυτός ο τύπος αστυνομικού δεν χαρακτηρίζεται από υψηλό αίσθημα καθήκοντος και το ενδιαφέρον του και η συμβολή του στις κοινωνικές ανάγκες δεν αποτελεί προτεραιότητά του.

Αντιλαμβάνεται κανείς σε αυτό το σημείο πως ανεξάρτητα από την ύπαρξη αυτής της κατηγορίας, θεωρείται αδιαμφισβήτητο το γεγονός πως το έργο και η προσφορά του σύγχρονου αστυνομικού χωρίς καμία αμφιβολία είναι μεγάλη. Χαρακτηρίζεται ως προσφορά, διότι η υπάρχουσα στην κοινωνία μας αξιακή σχετικότητα και ηθική κρίση δύναται να υπερνικήσει την ανιδιοτέλεια των ανθρώπων. Αναδεικνύεται όμως η κοινωνική προσφορά του επαγγέλματος του αστυνομικού; Προβάλλεται στο κοινό μία θετικότερη εικόνα ή εκείνη της κατασταλτικής και του ελέγχου; Υποβαθμίζεται ο ρόλος της αστυνομίας στην κοινή γνώμη; Ποιος ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης και ποια η σχέση τους με το σώμα της αστυνομίας; Ποιοι παράγοντες καθορίζουν την ανωτέρω διαμορφούμενη, κάθε φορά, σχέση τους;

1.3.4. Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΗ

Η φύση του αστυνομικού επαγγέλματος, και συγκεκριμένα το στρατιωτικό μοντέλο, περιγράφεται στη νομοθεσία¹⁵³ ως ένα ιδιαίτερο ένοπλο σώμα ασφαλείας το οποίο λειτουργεί με τους δικούς του οργανικούς νόμους. Το αστυνομικό προσωπικό έχει ιδιαίτερη ιεραρχία, αντίστοιχη της στρατιωτικής, και δικούς της κανόνες πειθαρχίας. Η αυστηρή αυτή ιεραρχική δομή σχεδόν πάντα συνοδεύεται από ένα

¹⁵² Η Αστυνομία, κατά την άσκηση των καθηκόντων της έχει κατηγορηθεί, τόσο κατά το παρελθόν όσο και στις μέρες μας, για παραβίαση ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, χωρίς να σημαίνει όμως ότι τέτοιου είδους περιστατικά αποτελούν και τον κανόνα της. Βλ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 27.

¹⁵³ Φ.Ε.Κ. Αρ. Φύλλου 41, 29 Φεβρουαρίου 2000, αρ. 9.

αυστηρό πειθαρχικό δίκαιο. Το στρατιωτικό αυτό μοντέλο χαρακτηρίζεται επίσης από την απαρέγκλιτη τήρηση του κανονιστικού πλαισίου και οποιωνδήποτε υπηρεσιακών διαδικασιών. Οι απαιτήσεις που απορρέουν κατά τη διάρκεια άσκησης του επαγγέλματος¹⁵⁴, όπως ορίζει το κανονιστικό πλαίσιο, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια διάπραξης παράνομων ενεργειών. Υπό αυτή την έννοια θα μπορούσε κανείς να εκφράσει την άποψη πως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν μπορούν να διαφοροποιούν γεγονότα και καταστάσεις οι οποίες προκύπτουν κατά τις επιχειρησιακές δράσεις των αστυνομικών. Η πράξη αποτελεί πληροφορία και το αποτέλεσμα είδηση.

Η άποψη αυτή ενισχύεται στις περιπτώσεις όπου προβάλλονται οι δράσεις αυτές μέσα από φωτογραφίες ή βίντεο. Πολλές φορές το καταγεγραμμένο γεγονός με τεχνικά μέσα, δεν δύναται να αμφισβητηθεί. Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζεται από μεγάλη μερίδα πολιτών, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης εξαρτώνται άμεσα από την τεχνολογία η οποία παρέχει την δυνατότητα σε οποιοδήποτε πρόσωπο να καταγράφει την πραγματικότητα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην μπορεί κανείς να αμφισβητεί την αλήθεια. Η τεχνολογία προβάλλει εικόνα. Η εικόνα θεωρείται γι' αυτούς αδιάψευστος μάρτυρας και όποια επεξεργασία και αν υποστεί το καταγεγραμμένο υλικό, το στιγμιότυπο μιας νόμιμης ή παράνομης αστυνομικής ενέργειας αναδεικνύεται¹⁵⁵.

Οι εκφραστές της αντίθετης άποψης, υποστηρίζουν ότι τα ΜΜΕ δεν προβάλλουν απλώς τα γεγονότα, αλλά τα επεξεργάζονται και τα παρουσιάζουν με τέτοιο τρόπο κατά τον οποίο η αλήθεια, πολλές φορές, διαστρεβλώνεται. Τα σχόλια του συντάκτη ενός κειμένου ή του ατόμου που προβάλλει ένα βίντεο ή μία φωτογραφία, παίζουν καθοριστικό ρόλο για την κατανόηση της πραγματικότητας από το κοινό. Υπάρχει η

¹⁵⁴ Αναφέρεται σε αυτό το σημείο ο όρος «επάγγελμα» καθώς ο όρος «λειτουργήματα», όπως παρουσιάζεται στο Σύνταγμα της Ελλάδος, δεν παύει να αναιρεί την αστυνομική ιδιότητα ως επάγγελμα με την ευρεία έννοια του όρου.

¹⁵⁵ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ 2004, σελ. 39.

άποψη ότι η εικόνα δείχνει κάποια ενέργεια της αστυνομίας όμως η αλήθεια της μπορεί να αμφισβητηθεί. Υπάρχει η περίπτωση το καταγεγραμμένο υλικό να έχει παραποιηθεί ή να μην έχει προβληθεί ολόκληρο, με αποτέλεσμα η άποψη του κοινού για την δράση της αστυνομίας να μην διαμορφώνεται με σωστά κριτήρια. Με βάση τις πιο πάνω διαπιστώσεις, αντιλαμβάνεται κανείς ότι ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται η αστυνομία από τα ΜΜΕ, παίζει καθοριστικό ρόλο για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς της, ενώ ταυτόχρονα, η αξιοπιστία της, τίθεται υπό αμφισβήτηση. Πώς προβάλλεται η αστυνομία από τα ΜΜΕ σήμερα και πώς αξιολογείται το επάγγελμα¹⁵⁶ του αστυνομικού; Με ποιο τρόπο διαμορφώνεται η συναίνεση του κοινού και τι είδους μπορεί να είναι αυτή;

Αρχικά θα πρέπει να σημειωθεί πως ο αστυνομικός χαρακτηρίζεται ως όργανο καταστολής και υπό αυτή την οπτική καλλιεργείται τις περισσότερες φορές μία άρνηση και μία απροθυμία συνεργασίας από την πλευρά του κοινού. Τα ιστορικά γεγονότα τα οποία δημιουργούν πνεύμα δυσπιστίας, καχυποψίας και επιφυλακτικότητας ως προς το έργο του και την αξιοπιστία του, καλλιεργούν νοοτροπίες οι οποίες δυσχεραίνουν την ειλικρινή επικοινωνία μεταξύ πολίτη και αστυνομικής αρχής¹⁵⁷. Το φαινόμενο αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι η αστυνομία αποτελεί «το μάτι της δικαιοσύνης», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται από τον FAUSTIN Helie¹⁵⁸. Συγκεκριμένα, η αστυνομία καλείται να εμπλακεί σε ζητήματα και θέματα τα οποία επιλύονται από την δικαιοσύνη και καλείται να εκτελέσει την, άκομψη για εκείνη, δουλειά της εφαρμογής του νόμου σε παράνομες συμπεριφορές. Το έργο αυτό έρχεται σε αντίθεση πολλές φορές με τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα και τις ελευθερίες των πολιτών που καλούνται να αντιμετωπίσουν τις νομικές συνέπειες των πράξεων και παραβάσεών τους. Η

¹⁵⁶ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000, σελ. 29.

¹⁵⁷ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 8-9.

αστυνομία οφείλει να λειτουργεί, να προστατεύει τα ατομικά αυτά δικαιώματα και τις ελευθερίες, πλην όμως θα πρέπει να τα περιορίζει όταν αυτά προσκρούουν στην συλλογική ευρυθμία¹⁵⁹. Η ισορροπία ανάμεσα στην προστασία και τον περιορισμό στο πλαίσιο του κράτους δικαίου, είναι δύσκολη. Ένας άλλος παράγοντας ο οποίος δημιουργεί δυσκολίες στη σχέση αστυνομίας – κοινωνίας, είναι η εξουσία την οποία ποικιλοτρόπως η αστυνομία διαχειρίζεται¹⁶⁰. Πέρα όμως από το ρόλο της αστυνομίας και τη θέση που κατέχει στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης, η αστυνομία για να αποτελέσει τον δημοκρατικό εγγυητή ενός κράτους, θα πρέπει να απαλλαγεί από τα οργανωτικά προβλήματα τα οποία πλαισιώνουν την λειτουργία του ίδιου του θεσμού.

Έρευνες έχουν δείξει επίσης ότι υφίστανται πολλά ζητήματα τα οποία χρήζουν διευθέτησης και προκαλούν δυσχέρειες στην αστυνομία για την επίτευξη των στόχων της. Τέτοιου είδους προβλήματα σχετίζονται με τον υλικοτεχνικό εξοπλισμό, ακόμη και με την παρεχόμενη σε αυτούς εκπαίδευση¹⁶¹. Οι παράγοντες οι οποίοι αναφέρθηκαν επηρεάζουν την αλληλεπίδραση της αστυνομίας με το κοινό και κατ'επέκταση την άποψη που διαμορφώνει για τις δράσεις της. Σε αυτό το πλαίσιο έρχονται να προστεθούν και τα ΜΜΕ. Ποια είναι η σχέση τους με την αστυνομία; Ποιο είναι το μεταξύ τους διαμορφωθέν κλίμα και πώς διαχειρίζονται πληροφορίες της αστυνομικής ειδησεογραφίας;

Υποστηρίζεται ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, είτε αυτά αναφέρονται ως ιδιοκτήτες, είτε ως αρχισυντάκτες, διαχειρίζονται την ενημέρωση και τις πληροφορίες που λαμβάνουν με τέτοιο τρόπο, ώστε να εξυπηρετούνται και να προωθούνται

¹⁵⁸ Βλ. ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 14.

¹⁵⁹ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 13.

¹⁶⁰ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 20.

¹⁶¹ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 95.

συγκεκριμένες πολιτικές θέσεις¹⁶². Τα κυβερνητικά και μη συμφέροντα εξαρτώνται άμεσα από το θεσμό της αστυνομίας η οποία διαφυλάττει δικαιώματα και ελευθερίες τα οποία, εάν διακυβεύονται, υποδηλώνουν αδυναμία της πολιτικής και κρίση αξιοπιστίας των κυβερνητικών χειρισμών. Όπως άλλωστε αναφέρεται, πολιτική ονομάζεται μια κοινωνία από το «αν και κατά πόσο η εφαρμογή της τάξης εξασφαλίζεται με τρόπο μόνιμο μέσα σε ένα εδαφικό χώρο με την άσκηση ή απειλή άσκησης της φυσικής βίας από μέρους του κυβερνητικού¹⁶³ προσωπικού»¹⁶⁴. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενη παράγραφο στην οποία έγινε λόγος για τον ρόλο της πολιτικής εξουσίας και την αλληλεπίδραση της με τα ΜΜΕ, σε πολλές περιπτώσεις τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προωθούν μηνύματα και πληροφορίες οι οποίες διαμορφώνονται και διατυπώνονται αναλόγως των πολιτικών πιέσεων¹⁶⁵. Υποστηρίζεται από πολλούς πως ο θεσμός της αστυνομίας δέχεται εύκολα κριτική τόσο για δράσεις της, όσο και για «τις μη δράσεις της»¹⁶⁶. Αποτελεί δηλαδή το εύκολο θύμα, τόσο των κρατικών επιλογών, όσο και των εκφραστών της άποψης περί αστυνομοκρατίας, αλλά και των εκφραστών της άποψης περί ανικανότητας της αστυνομίας να διατηρήσει τη δημόσια ασφάλεια. Η έννοια του θύματος έχει πολλούς ορισμούς και δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί στην περίπτωση όπου τον ρόλο αυτό τον υιοθετούν τα αστυνομικά όργανα. Υπό ένα γενικότερο πλαίσιο, η ποικιλία μορφών βίας¹⁶⁷ δημιουργεί αντίστοιχα και θύματα. Σε εγχειρίδια

¹⁶² CROTE κ.α, 2012, σελ. 45.

¹⁶³ Ως Κυβέρνηση αναφέρεται «Το σύστημα που υποστηρίζει με επιτυχία την αξίωση για αποκλειστικό έλεγχο της νόμιμης χρήσης της φυσικής βίας για την εφαρμογή των κανόνων της- αποφάσεων της μέσα σε ένα δεδομένο εδαφικό χώρο». Βλ DAHL 1979, σύμφωνα με ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟ σελ. 2.

¹⁶⁴ DAHL 1979, σύμφωνα με ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟ σελ. 2.

¹⁶⁵ CROTE κ.α, 2012, σελ. 71.

¹⁶⁶ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000, σελ. 30.

¹⁶⁷ Βία θεωρείται κάθε πράξη ή παράλειψη που θέτει σε κίνδυνο τη ζωή, την σωματική ή ψυχική ακεραιότητα ή ελευθερία ενός ατόμου ή που βλάπτει σοβαρά την εξέλιξη της προσωπικότητας του. Μορφές βίας αποτελούν: Η σωματική βία (αρ. 308 Π.Κ επ.), η γενετήσια (σεξουαλική) βία (αρ. 336, 337, 339, 342 Π.Κ), η ψυχολογική βία (αρ. 333, 303 Π.Κ), η λεκτική βία (αρ. 361, 362, 363 Π.Κ).

εγκληματολογίας¹⁶⁸ ως θύμα ορίζεται το πρόσωπο το οποίο υπέστη φυσική ή ψυχική βλάβη ή κάκωση, υλική απώλεια ή ζημία ή άλλη κοινωνική μείωση. Η θυματοποίηση αστυνομικών με την κοινωνική τους μείωση μέσω της παρουσίας τους ως απάνθρωπων¹⁶⁹, είναι συνήθης τακτική από τα ΜΜΕ. Με ποιο όμως τρόπο επιτυγχάνεται μία τέτοια πρακτική; Με ποιο τρόπο τα αντικειμενικά στοιχεία μιας πληροφορίας, ενός συμβάντος δύνανται να μετατρέπονται και να διαφοροποιούνται ανάλογα με τα εκάστοτε συμφέροντα;

Οι απόψεις για τη συμβολή της αστυνομίας στην πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος και την διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης, δίστανται. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την άποψη του κοινού για την αστυνομία. Από πολλούς υποστηρίζεται πως τα δημοσιογραφικά κείμενα διατηρούν μια μεροληπτική στάση έναντι των αστυνομικών. Τα ελληνικά ΜΜΕ μόνο κατ'εξάιρεση αναδεικνύουν τον θετικό ρόλο της ελληνικής αστυνομίας και την κοινωνική προσφορά της¹⁷⁰. Αντίθετα, προβάλλονται συστηματικά γεγονότα στα οποία φαίνεται ότι καταχράται την εξουσία που της έχει δώσει ο νόμος και ότι ασκεί υπέρμετρη, πολλές φορές, βία για την καταστολή κοινωνικών διεκδικήσεων. Οι υποστηρικτές της άποψης αυτής τονίζουν πως η εικόνα θεωρείται αλάνθαστη και αναδεικνύει χωρίς αμφισβήτηση τις δράσεις της αστυνομίας, οι οποίες δεν είναι πολλές φορές νόμιμες. Περιγράφει πως το γεγονός το οποίο αντιλαμβάνεται η αίσθηση της όρασης δεν δύναται να διαψευθεί. Οι υποστηρικτές της δεύτερης άποψης χαρακτηρίζουν την εικόνα που αντιλαμβάνεται κάποιος ως πράγματι ρεαλιστική αλλά όχι και πάντα αληθινή¹⁷¹. Στην περίπτωση όμως

¹⁶⁸ ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ 2011, σελ. 279.

¹⁶⁹ Ως απανθρωποποίηση αναφέρεται η «διαδικασία και το αποτέλεσμα των ιδιαίτερων συναισθηματικών χαρακτηριστικών και ιδιοτήτων που προσιδιάζουν στον άνθρωπο». Βλ Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, *Πύλη για την ελληνική και γλωσσική εκπαίδευση*. <http://www.greek-language.gr>.

¹⁷⁰ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000.

¹⁷¹ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 243.

όπου υποκρύπτονται ουσιώδη στοιχεία, θα έλεγε κανείς πως η εικόνα, πέραν του ότι δεν είναι αληθινή, πιθανόν ακόμη και να διαστρεβλώνει τις καταστάσεις. Υπό αυτή τη έννοια, αντιλαμβάνεται κανείς πως η εικόνα που προβάλλεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ειδικότερα από την τηλεόραση και το διαδίκτυο αποτελεί σήμερα την κυρίαρχη κοινωνική πραγματικότητα¹⁷². Την διαπίστωση αυτή έρχεται να ενισχύσει η άποψη ότι η δύναμη της εικόνας, με τον τρόπο που εκείνη όμως διαμορφώνεται από τα ΜΜΕ, δημιουργεί μία νέα «υπέρ-πραγματικότητα» (hyperreality) η οποία θεωρείται τόσο ισχυρή, ώστε να επηρεάζει την ορθολογική κριτική και να διαμορφώνει ιδεολογίες¹⁷³. Επίσης, η εικόνα αυτή αποτελεί πολλές φορές τεχνική επεξεργασία καθώς τεχνικοί του μοντάζ, με την κατάρτιση και τις γνώσεις που έχουν στην σκηνοθεσία, έχουν την δυνατότητα να κόψουν την χρονική συνέχεια μιας σκηνής η οποία καταγράφεται σε αληθινό χρόνο, με αποτέλεσμα να δίνεται η εντύπωση ότι το συμβάν το οποίο προβάλλεται έχει πράγματι συμβεί έτσι όπως μεταδίδεται και όχι όπως συνέβη¹⁷⁴.

Συνέπεια της πιο πάνω θέσης που αναπτύχθηκε, αποτελεί ο προβληματισμός ως προς την πραγματική δράση και ενέργεια ενός αστυνομικού, ή όπως αναφέρεται στο ελληνικό ποινικό δίκαιο: Πληρείται η αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος¹⁷⁵, δηλαδή πληρούνται τα στοιχεία εκείνα που συγκροτούν τα πραγματικά γεγονότα τέλεσης του αδικήματος; Ενήργησε ο αστυνομικός παράνομα; Μέσα από τη μελέτη του ως άνω προβληματισμού είναι δυνατό να εξαχθεί το συμπέρασμα πως δεν τίθεται

¹⁷² ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 262.

¹⁷³ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 199.

¹⁷⁴ ΝΤΙΤΕΡ 1997, σελ. 469.

¹⁷⁵ Η μέθοδος ερμηνείας ενός εγκλήματος, βάση Ποινικού Δικαίου περιλαμβάνει κάποια χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Η αντικειμενική υπόσταση ως μέρος αυτού αποτελείται από κάποια στοιχεία τα οποία πρέπει να εξεταστούν προκειμένου να μελετηθεί η πιθανότητα επέλευσης ενός αδικήματος. Η μελέτη πράξης προσβολής του εννόμου αγαθού, ο τρόπος ή το μέσο τέλεσης, ο χρόνος, το αποτέλεσμα και η αιτιώδης συνάφεια ανάμεσα στην πράξη προσβολής και το αποτέλεσμα, αποτελούν

κάποιου είδους αμφισβήτηση για τις αστυνομικές ενέργειες και υπόνοια πολιτικής εμπλοκής μέσα από την διαχείριση πληροφοριών των μέσων μαζικής ενημέρωσης, καθώς, «αληθινό σημαίνει πιστευτό ή τουλάχιστον ικανό να αποκτήσει αξιοπιστία ως πραγματική δήλωση»¹⁷⁶.

Η άσκηση της αστυνομικής εξουσίας και κυρίως η δράση της Ελληνικής Αστυνομίας συνδέεται άμεσα με την άσκηση κρατικής βίας¹⁷⁷ η οποία προβλέπει τη χρήση υλικών μέσων προκειμένου να καταστείλει εγκληματικές συμπεριφορές. Βία αποτελεί κάθε πράξη με την οποία επενεργούμε πάνω στο σώμα, στα πρόσωπα, στα αντικείμενα ή στις συνθήκες του περιβάλλοντος κάποιου άλλου, επιδιώκοντας με τον τρόπο αυτό να κάμψουμε την αντίστασή του και να τον εξαναγκάσουμε να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις μας. Η βία διακρίνεται σε: α. κατά προσώπων - σωματική και ψυχολογική -, και β. κατά πραγμάτων. Ως σωματική βία νοείται κάθε μυϊκή, φυσική, χημική, ηλεκτρονική ή άλλη συναφής επενέργεια επάνω στο σώμα κάποιου ανθρώπου, με την οποία επιδιώκουμε να εξουδετερώσουμε την αντίστασή του και να τον εξαναγκάσουμε να συμμορφωθεί με τις απαιτήσεις μας. Ως ψυχολογική βία χαρακτηρίζεται η πράξη εκείνη με την οποία επιδιώκουμε να επηρεάσουμε τη βούληση κάποιου άλλου και να τον εξαναγκάσουμε να συμμορφωθεί στις απαιτήσεις μας επενεργώντας άμεσα επάνω στα πρόσωπα, στα αντικείμενα ή στις συνθήκες του περιβάλλοντος αυτού.

Επομένως, η βία ως πραγματικό γεγονός δεν είναι πολύ δύσκολο να μετατραπεί από νόμιμη σε παράνομη¹⁷⁸, είτε υπό την έννοια παράβασης καθήκοντος, είτε υπό την έννοια υπέρβασης των ορίων από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η εκ του νόμου

μερικά από τα στοιχεία τα οποία συμβάλλουν στην διαπίστωση ύπαρξης αδικήματος ή όχι. Προς την πληρέστερη κατανόηση της μεθόδου ερμηνείας, βλ ΚΩΣΤΑΡΑΣ 2012, σελ. 2-10.

¹⁷⁶ ΔΕΦΝΕΡ 1989, σελ. 122.

¹⁷⁷ ΚΩΣΤΑΡΑΣ 2012, σελ. 19-20

ανατιθέμενη εξουσία στην αστυνομία είναι προσδιορισμένη¹⁷⁹ και αξιολογείται από το ισχύον πειθαρχικό δίκαιο του αστυνομικού προσωπικού¹⁸⁰. Ως εκ τούτου, ακόμη και στην περίπτωση όπου υφίσταται η βούληση για παρατυπία και κατάχρηση εξουσίας από τα αστυνομικά όργανα, η εποπτεία των εισαγγελικών αρχών, προκειμένου να τηρούνται οι προβλεπόμενες διαδικασίες και να μην παραβλάπτονται τα ατομικά δικαιώματα, είναι σε τέτοιο βαθμό έντονη, που έχει σαν αποτέλεσμα να αποτρέπει οποιαδήποτε απόπειρα¹⁸¹. Τι γίνεται όμως στην περίπτωση όπου πληρείται μεν η αντικειμενική υπόσταση ενός αδικήματος από την πλευρά του αστυνομικού με άμεσο αποτέλεσμα την προσβολή κάποιου δικαιώματος ενός πολίτη ή μιας ομάδας πολιτών, αλλά λείπει το υποκειμενικό στοιχείο¹⁸²; Με ποιο τρόπο τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης προβάλλουν τέτοιου είδους ενέργειες, πώς τις χαρακτηρίζουν, πώς προδιαθέτουν την κοινή γνώμη και πώς εν τέλει την χειραγωγούν εξυπηρετώντας παράλληλα πολιτικές σκοπιμότητες;

¹⁷⁸ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ 2006, σελ. 21.

¹⁷⁹ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ 2006.

¹⁸⁰ Φ.Ε.Κ. 120 Α από 27-06-2008 και ΠΑΝΟΥΣΗΣ και ΤΗΛΕΛΗΣ 2008

¹⁸¹ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 18-19.

¹⁸² Βάση του Ουσιαστικού Ποινικού Δικαίου, μία ενέργεια ενός ατόμου για να χαρακτηριστεί ως έγκλημα θα πρέπει να είναι πράξη, άδικη, καταλογιστή και τιμωρητέα από το νόμο. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να εξεταστεί και να μελετηθεί, πέρα από την αντικειμενική και η υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος προκειμένου να εξαχθεί το συμπέρασμα του αν υφίσταται τελικώς άδικη ή καταλογιστή πράξη ώστε να χαρακτηριστεί τελικώς ως αδίκημα. Βλ ΚΩΣΤΑΡΑΣ 2012.

1.4. Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΩΣ ΜΕΣΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

1.4.1. ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ

Είναι ευρέως γνωστό πως ο έντυπος και ηλεκτρονικός Τύπος αποτελεί το σημαντικότερο μέσο διαμόρφωσης της κοινής γνώμης, καθώς παρέχει στο κοινό πληροφορίες για σημαντικά θέματα, κρίσιμα γεγονότα της επικαιρότητας, με αποτέλεσμα να ασκείται το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφόρηση. Το δικαίωμα αυτό παρέχεται, σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, ήδη, από τα τέλη του β' παγκόσμιου πολέμου¹⁸³.

Σε διεθνές επίπεδο, το πρώτο, σημαντικό διεθνές περιφερειακό κείμενο όπου κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην ελευθερία της πληροφόρησης, είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α). Συγκεκριμένα, το άρθρο 10 της Ε.Σ.Δ.Α, κατοχυρώνει την ελευθερία έκφρασης η οποία περιλαμβάνει την ελευθερία της γνώμης και της λήψης και μετάδοσης πληροφοριών χωρίς την παρέμβαση δημόσιας αρχής¹⁸⁴.

¹⁸³ ΓΙΑΝΝΑ 2003, σελ. 19.

¹⁸⁴ Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Αυτό το δικαίωμα περιλαμβάνει την ελευθερία της γνώμης, καθώς και της λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών χωρίς παρέμβαση από δημόσια αρχή και ασχέτως συνόρων. Αυτό το Άρθρο δεν απαγορεύει στα Κράτη να επιβάλλουν διαδικασίες αδειοδότησης για τις επιχειρήσεις μετάδοσης εκπομπών, την τηλεόραση ή τον κινηματογράφο.

Σε εθνικό επίπεδο, το Σύνταγμα της Ελλάδος¹⁸⁵, προβλέπει την ελευθεροτυπία, όπου καθένας μπορεί να εκφράζει δημόσια τις σκέψεις του και να ασκεί το δικαίωμά του στην πληροφόρηση, με περιορισμούς που αναφέρονται ρητά στα άρθρα 14 και 5^A.

Επίσης, το δικαίωμα του ατόμου στην πληροφόρηση και το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας, αποτελούν εγγυήσεις, οι οποίες παρέχουν την δυνατότητα αυτή στο ευρύ κοινό, ενώ ταυτόχρονα, αποδεδεσμεύει τα μέσα μετάδοσης και ενημέρωσης από τον έλεγχο, την κριτική και τον περιορισμό¹⁸⁶.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, η τεχνολογική ανάπτυξη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, είχε ως συνέπεια την ραγδαία ανάπτυξη της μαζικής ενημέρωσης σε όλο τον κόσμο. Το περιβάλλον όμως στο οποίο διαβιούμε μεταλλάσσεται ταχύτατα και συνεχώς, με αποτέλεσμα τα μέσα ενημέρωσης με τη βοήθεια της τεχνολογίας, να μεταφέρουν τις πληροφορίες μέσω του παγκόσμιου διαδικτυακού ιστού. Επομένως, ο έλεγχος για την εγκυρότητα των πληροφοριών αυτών καθίσταται αδύνατος. Η συμμετοχή των πολιτών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, επιτρέπουν την ανταλλαγή πληροφοριών, συχνά αναληθών, ψευδών, παραποιημένων και κακόβουλων, οι οποίες διαμορφώνουν απόψεις με μεγαλύτερη αμεσότητα από την τηλεόραση και το ραδιόφωνο. Αυτό ακριβώς έρχεται σε αντίθεση πολλές φορές με το δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού, αλλά και με επαγγελματικές δεοντολογίες¹⁸⁷.

¹⁸⁵ 1. Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους. 2. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται. Βλ, *Σύνταγμα της Ελλάδος*, Βουλή των Ελλήνων, 2010, αρ 14, σελ. 27.

¹⁸⁶ *Σύνταγμα της Ελλάδος*, Βουλή των Ελλήνων, 2010, αρ 5Α, σελ. 22.

¹⁸⁷ HIEBERT 1999, σελ. 1.

1.4.2. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ – ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ. Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΑΣ

Αναφερόμενοι στις εγγυήσεις που παρέχει η νομοθεσία ως προς το δικαίωμα πληροφόρησης του κοινού και της ελευθερίας των οπτικοακουστικών μέσων, διαπιστώνεται η ανάγκη παροχής εγγυήσεων και ως προς την προστασία της προσωπικότητας του ατόμου ή των θεσμών ενός κράτους, προκειμένου να υφίσταται ισορροπία μεταξύ της ανάγκης προβολής χρήσιμων και απαραίτητων για το κοινό καλό πληροφοριών και της προστασίας της αξιοπρέπειας, της τιμής και της υπόληψης του προσώπου μέσα από την προβολή αντικειμενικών ειδήσεων.

Η ανάγκη ενημέρωσης του κοινού για δράσεις της αστυνομίας καθώς και για πράξεις, παραλείψεις και παραπτώματα των αστυνομικών, θεωρείται επιβεβλημένη. Αποτελεί συγκάλυψη από την πλευρά των δημοσιογράφων η μη γνωστοποίηση στο κοινό και στις εισαγγελικές αρχές μη νόμιμων δράσεων των αστυνομικών οργάνων και δη, ποινικών αδικημάτων. Αντίθετα, η υποτίμηση και διαστρέβλωση των πραγματικών γεγονότων αποτελεί δυσφήμιση και προσβολή του σώματος αλλά και των αστυνομικών οργάνων που την απαρτίζουν. Η ενημέρωση των πολιτών για τις δραστηριότητες της αστυνομίας συμβάλλει στη δημιουργία ενός κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης και τα ΜΜΕ παίζουν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη και εδραίωση της αξιοπιστίας μεταξύ των δύο αυτών θεσμών. Η διασφάλιση της αμοιβαίας αυτής εμπιστοσύνης μεταξύ κοινού και αστυνομίας, στηρίζεται στη διαφάνεια¹⁸⁸. Γι' αυτόν

¹⁸⁸ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 90.

τον λόγο, προς διασφάλιση του δικαιώματος αντικειμενικής ενημέρωσης του κοινού και την ανάδειξη του έργου του αστυνομικού θεσμού, όποιο και αν είναι αυτό, θα πρέπει η ειδησεογραφία να ενεργεί σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και τις εγγυήσεις¹⁸⁹ που παρέχονται προς του πολίτες του κράτους. Πέρα όμως από τις εγγυήσεις οι οποίες παρέχονται νομοθετικά, μπορούμε να αντιληφθούμε, μέσα από την κανονιστική θεωρία¹⁹⁰ η οποία περιγράφει την Μαζική Επικοινωνία εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο αυτά οφείλουν να λειτουργούν, πως το θεσμικό πλαίσιο των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας αποτελεί άλλη μία παράμετρο η οποία ισοσταθμίζει τα δύο άκρα και αντιφατικά δικαιώματα τα οποία εξετάζονται στην προκειμένη περίπτωση. Σαφώς η απλή παράθεση των Συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, δεν εμπεριέχει αυτόματα και την απάντηση του εν λόγω προβληματισμού, πλην όμως δύναται να αναδείξει τα όρια των αρμοδιοτήτων και υποχρεώσεων μεταξύ ΜΜΕ και Αστυνομίας.

Βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, μπορεί κανείς να διατυπώσει την άποψη πως ακόμη και στον Τύπο είναι δυνατό να παρέχεται το δικαίωμα να μπορεί να εκθέτει, σε κάποιες περιπτώσεις, προσωπικά δεδομένα προσώπων, με την προϋπόθεση πάντα να προασπίζεται το δημόσιο συμφέρον και να ενημερώνεται το κοινό για θέματα τα οποία αποτελούν κρίσιμα γεγονότα και για τα οποία θα πρέπει να λάβουν γνώση οι πολίτες μιας κοινωνίας προκειμένου να προφυλαχθούν, είτε να λάβουν θέση¹⁹¹. Ιδίως στην περίπτωση όπου σε ένα σημαντικό ζήτημα εμπλέκονται θεσμοί και επίσημοι φορείς του κράτους.

Η ενημέρωση της κοινής γνώμης θα πρέπει να αποτελεί τον μοναδικό σκοπό, ο οποίος θα έπρεπε να περιορίζεται στις περιπτώσεις των άρθρων 361 επ. Π.Κ (εξύβριση,

¹⁸⁹ ΕΣΔΑ, αρ. 10 και Σύνταγμα της Ελλάδος.

¹⁹⁰ Οι θεωρίες που έχουν διατυπωθεί για την μαζική επικοινωνία, είναι τα εξής: Η κοινωνική, η κανονιστική, η διαχειριστική προσέγγιση και η θεωρία της καθημερινής χρήσης. Βλ McQUAIL 1997, σελ 30-31.

συκοφαντική δυσφήμιση)¹⁹². Υπό αυτό το πρίσμα, η δημοσιογραφική έρευνα προϋποθέτει ελευθερία και η ελευθερία ενισχύει την δημοσιογραφική έρευνα. Σε κάποιες περιπτώσεις η δημοσιογραφική έρευνα κινείται εντός των ορίων της δημοσιογραφικής δεοντολογίας και σε κάποιες άλλες υπερβαίνει τα όρια. Για το λόγο αυτό, η προσωπική συνείδηση και ηθική του κάθε δημοσιογράφου ξεχωριστά αποτελεί το μοναδικό κριτήριο για τον καθορισμό των κανόνων ηθικής, οι οποίοι θα διέπουν την άσκηση του εν λόγω επαγγέλματος και την εξισορρόπηση ανάμεσα στην ελευθερία λόγου και στην ευθύνη τους απέναντι στους πολίτες¹⁹³, εφόσον οι νομοθετικές διατάξεις δεν προσδιορίζουν με σαφήνεια τα όρια των δύο αυτών δικαιωμάτων. Σαφέστατα, η κατά συνείδηση ενέργεια ενός δημοσιογράφου δεν αρκεί προκειμένου να παρουσιάζονται τα ρεπορτάζ με πλήρη αντικειμενικότητα, αμεροληψία και απαλλαγμένα από προσωπικά, επιχειρηματικά και κυβερνητικά συμφέροντα.

Υποστηρίζεται πως οι δράσεις της αστυνομίας, ανεξαρτήτως αποτελέσματος, επηρεάζουν σημαντικά την άποψη του κοινού για το ρόλο της και την ικανότητα της απέναντι στο εγκληματικό φαινόμενο. Η αντιμετώπιση από την αστυνομία διαφόρων κοινωνικών ταραχών αποτελεί δράση η οποία θέτει προβλήματα και προβληματισμούς στο ίδιο το σώμα καθώς, αφενός μεν, δεν φέρει ευθύνη η ίδια η αστυνομία για το υπάρχον κοινωνικό ζήτημα και την ένταση που προκαλεί στους πολίτες μιας κοινωνίας και αφετέρου, στην προσπάθειά της να προστατέψει και να επαναφέρει την κοινωνική ομαλότητα, γίνεται το «εξιλαστήριο θύμα των διαδηλωτών»¹⁹⁴. Πέρα όμως από την επίρριψη ευθυνών στα αστυνομικά όργανα από άτομα τα οποία συμμετέχουν στις διαδηλώσεις οι οποίες τις περισσότερες φορές, καταλήγουν να μην είναι ειρηνικές,

¹⁹¹ ΓΙΑΝΝΑ 2003, σελ. 245.

¹⁹² Ποινικός Κώδικας, αρ. 361 επ.

¹⁹³ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ 2004, σελ. 96-97.

¹⁹⁴ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 100.

ευθύνες επιρρίπτονται και από τα ΜΜΕ τα οποία παρουσιάζουν μία εικόνα της αστυνομίας, αντίθετη από την αποστολή της.

Ποια θεωρείται όμως νόμιμη δράση; Η άσκηση αστυνομικής εξουσίας συνδέεται εξ ορισμού με την άσκηση καταναγκασμού και μάλιστα με τη χρήση βίας που πολλές φορές υλοποιείται με τη χρήση όπλων τα οποία συνιστούν εκ του νόμου υλικά μέτρα. Η βία μπορεί να είναι, είτε ψυχολογική, περιορισμός και στέρηση κινήσεως¹⁹⁵, είτε φυσική, επί παραδείγματι, διάλυση δημόσιας συνάθροισης με τη χρήση δακρυγόνων αερίων, αστυνομικών ράβδων¹⁹⁶, κ.τ.λ. Πώς φαίνεται όμως μία τέτοιου είδους ενέργεια; Με ποιο κριτήριο θεωρείται από τη δημοσιογραφική κοινότητα νόμιμη και πότε παράνομη η χρήση αυτών ή η αστυνομική δράση ενός αστυνομικού ή ομάδας αστυνομικών; Όντας ο δημοσιογράφος παρών σε δράσεις αστυνομικών και έχοντας την δυνατότητα καταγραφής αυτών με τεχνικά μέσα, μπορεί η μετέπειτα είδηση να πλαισιωθεί με στοιχεία τα οποία να αναγάγουν το παράνομο σε νόμιμο και το νόμιμο σε παράνομο;

Η φωτογράφιση ή η βιντεοσκόπηση των αστυνομικών εν ώρα υπηρεσίας δεν εμπίπτει στις διατάξεις περί ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων¹⁹⁷ και ως εκ τούτου η καταγραφή των εικόνων τους δεν προϋποθέτει άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Επίσης, το δικαίωμα άσκησης άμυνας¹⁹⁸ βάσει

¹⁹⁵ Διαταγή της Ελληνικής Αστυνομίας με θέμα: «Οι προσαγωγές ατόμων ως προληπτική και κατασταλτική ενέργεια στην άσκηση της αστυνομικής αρμοδιότητας». Βλ Διαταγή Α.Ε.Α/ Κλάδος Διοικητικού/Τμήμα Διευθ. Οργαν Νομοθεσίας/Τμ. 2^ο Επιτελικού Σχεδιασμού, 17/06/2005.

¹⁹⁶ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ 2006, σελ. 147-150.

¹⁹⁷ Ως ευαίσθητα δεδομένα, αναφέρονται τα δεδομένα που αφορούν τη φυλετική ή εθνική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, την υγεία, την κοινωνική πρόνοια και την ερωτική ζωή, καθώς και τα σχετικά με τις ποινικές διώξεις ή καταδίκες. Βλ ΑΡΜΑΜΕΝΤΟΣ και ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ 2005, σελ. 15.

¹⁹⁸ Στην περίπτωση όπου η λήψη φωτογραφιών, μαγνητοφώνησης ή βιντεοσκόπησης, γίνονται κατά τέτοιο τρόπο ο οποίος να συνιστά προσβολή της προσωπικότητας, επιτρέπεται η εκ μέρους του φωτογραφισθέντος, μαγνητοφωνηθέντος ή βιντεοσκοπηθέντος, καταστροφή του μέσου βιντεοσκόπησης. Δεν θεωρείται άξια προσοχής η πράξη κατά της οποίας ασκείται η άμυνα και η οποία ενδεχομένως να χαρακτηρίζεται ως ποινικό αδίκημα, καθώς βάση του αστικού δικαίου, δεν αποτελεί παράνομη πράξη η συμπεριφορά στην οποία οδηγήθηκε πρόσωπο προκειμένου να αποτρέψει παρούσα και άδικη επίθεση

του αστικού δικαίου από την πλευρά των αστυνομικών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, δεν είναι επιτρεπτή. Δεν αποκλείεται όμως το δικαίωμα άσκησης του δικαιώματος αυτού, η τυχόν αφαίρεση δηλαδή και καταστροφή του τεχνικού μέσου, φωτογραφικής μηχανής, βιντεοκάμερας, για την προάσπιση του δικαιώματος της προσωπικότητας του ένστολου, να επιτρέπεται ακόμη και κατά την άσκηση των καθηκόντων του όντας όργανο της δημόσιας αρχής¹⁹⁹.

Γίνεται αντιληπτό πως η ιδιαιτερότητα αυτή υφίσταται καθώς ενυπάρχει ένα έντονο ενδιαφέρον για την διαπίστωση ύπαρξης ορθής διαχείρισης από την πλευρά της αστυνομίας του καθήκοντός της, πράγμα το οποίο σημαίνει πως η κάθε είδους φωτογράφιση ή βιντεοσκόπηση δύναται να αποτελέσει αποδεικτικό υλικό για τυχόν παράβαση καθήκοντος ή κατάχρησης εξουσίας εκ μέρους κάποιου οργάνου της τάξεως. Στην περίπτωση όπου διαπιστωθεί μία τέτοιου είδους ενέργεια, τότε το συγκεκριμένο υλικό, για λόγους δικαιοσύνης, δεν θα ήταν ορθό να αναρτηθεί στο διαδίκτυο, ή να προβληθεί αυτούσιο σε κάποια ειδησεογραφική εκπομπή ή στα social media, εφόσον η δημοσιογραφική έρευνα και ο σκοπός της δεν αφορά την προβολή της ταυτότητας του εν λόγω αστυνομικού, αλλά έγκειται κατά βάση στο περιστατικό το οποίο αναδεικνύει την αναφερόμενη κατάχρηση εξουσίας. Συνεπώς, στην περίπτωση αυτή, το υλικό θα πρέπει να αναρτάται με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου και μόνο αν το υλικό προσκομιστεί στις αρμόδιες εισαγγελικές υπηρεσίες. Υπό αυτή την οπτική γίνεται αντιληπτό πως «κοινωνικός έλεγχος μπορεί να ασκηθεί και χωρίς την ταυτοποίηση του φυσικού προσώπου»²⁰⁰, καθώς, ενόψει του δικαιώματος στην πληροφόρηση, δεν είναι

εναντίον του ή εναντίον τρίτων. Ικανό να αποτελέσει αντικείμενο άμυνας είναι κάθε δικαίωμα και συνεπώς και το δικαίωμα της προσωπικότητας και της προστασίας της αξιοπρέπειας. Βλ Αστικός Κώδικας, αρ. 284.

¹⁹⁹ ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ 2005, σελ. 242-243.

²⁰⁰ Βλ. <http://policeonline.gr/%CE%BD%CF%8C%CE%BC%CE%BF%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1->

δυνατό να επιτραπεί από τα ΜΜΕ οποιαδήποτε προσβολή της προσωπικότητας του αστυνομικού, υπό οποιαδήποτε πολιτική πρακτική.

Όπως γίνεται αντιληπτό, κάθε δράση της αστυνομίας μπορεί να καταγράφεται και να προβάλλεται προκειμένου να ασκείται ο κατάλληλος κοινωνικός έλεγχος. Το ζήτημα όμως το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία είναι να μην αλλοιώνονται τα γεγονότα με την προσθήκη νοημάτων και κινήτρων από την ασκούμενη κριτική ή συζήτηση, διαφορετικά δεν προάγεται σε καμία περίπτωση το δημόσιο συμφέρον²⁰¹.

1.4.3. Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΜΜΕ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, ο Τύπος, το διαδίκτυο, αποτελούν μηχανισμούς διαμεσολάβησης μεταξύ του κοινού και του κράτους. Οι μηχανισμοί διατηρούν έναν διαρκή διάλογο μεταξύ τους, κατασκευάζοντας και αναπροσδιορίζοντας πολλές φορές έννοιες, εικόνες και κοινωνικές αναπαραστάσεις²⁰². Ο ρόλος τους αποτελεί καθοριστικό παράγοντα καταγραφής και διαμόρφωσης των κοινωνικών εξελίξεων. Ένα μεγάλο μέρος των ειδήσεων αφορά το έγκλημα και τις δράσεις των αρμόδιων αρχών. Το ζήτημα της αποτελεσματικότητας ή μη, των αστυνομικών αρχών μέσα από τις ενέργειες ή τις παραλείψεις τους, ο προληπτικός και κατασταλτικός ρόλος της αστυνομίας στην αντιμετώπιση της εγκληματικότητας προκαλούσε πάντοτε το ενδιαφέρον των ΜΜΕ. Οι διάφορες εγκληματικές ενέργειες, οι ένοπλες αντιπαραθέσεις των αστυνομικών με δράστες εγκληματικών ενεργειών, οι παρατυπίες, οι παρεμβάσεις τους σε δημόσιες

[%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%B5%CF%8D%CE%B5%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%86%CF%89%CF%84/](#), Τελευταία ανάκτηση 17-07-2015.

²⁰¹ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 120.

²⁰² ΚΟΝΤΟΧΡΗΣΤΟΥ 2007, σελ. 18-19.

συναθροίσεις²⁰³ προς αποκατάσταση της διασαλευθείσας τάξης έπειτα από δημιουργία επεισοδίων, αποτελούν καίρια ζητήματα της καθημερινής ειδησεογραφίας²⁰⁴. Η επιλογή τέτοιου είδους θεμάτων από την πλευρά των μέσων μαζικής ενημέρωσης δικαιολογείται με το επιχείρημα υπηρετήσης του δικαιώματος πληροφόρησης του κοινού για το εγκληματικό φαινόμενο και την ικανότητα των θεσμών του κράτους, και συγκεκριμένα της αστυνομίας, να το αντιμετωπίσει και να το διαχειριστεί, καθώς και να αναδείξει την ικανότητα της εκάστοτε κυβέρνησης να διαφυλάξει και να διαμορφώσει ένα κράτος δικαίου, δίχως αναταράξεις και εσωτερικές συγκρούσεις. Με ποιο τρόπο όμως διαμορφώνεται η εικόνα της αστυνομίας και η συναίνεση του κοινού απέναντι στο εγκληματικό φαινόμενο και ποιες επιπτώσεις έχει στην αποστολή της και την ουσιαστική λειτουργία της απέναντι στο έγκλημα;

Η κοινωνική διάσταση του αστυνομικού επαγγέλματος απορρέει από τη φύση και τον σκοπό του, εφόσον σημείο αναφοράς του αποτελεί ο πολίτης. Στο πλαίσιο της αποστολής του υποχρεούται να τον υπηρετεί και να προσπαθεί να περιορίζει τους κινδύνους ή απειλές στο περιβάλλον που ζει. Δεν δύναται να γίνεται λόγος για δημόσια ασφάλεια χωρίς να υπερασπίζονται τα δικαιώματα των πολιτών και ταυτόχρονα, χωρίς να υφίσταται κράτος και ορθή λειτουργία των θεσμών του²⁰⁵. Υπό αυτή τη έννοια γίνεται αντιληπτή η σχέση η οποία δημιουργείται μεταξύ του κράτους και των εκπροσώπων αυτής, εν προκειμένω, της αστυνομίας και των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, τα ΜΜΕ συνήθως παρουσιάζουν μία πραγματικότητα η οποία δεν είναι πάντοτε η αληθινή, καθώς η προσπάθεια

²⁰³ Ως συνάθροιση θεωρείται η συγκέντρωση πολλών προσώπων, άνω των τριών, με κοινό σκοπό και προηγούμενη συνεννόηση, για τη λήψη απόφασης και για κοινή ενέργεια. Βλ. αρ. 11 του Συντάγματος, αρ. 1 παρ 2 ΝΔ 794/1971 και αρ. 129 παρ 1 ΠΔ 141/1991.

²⁰⁴ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 120-121.

ικανοποίησης των σκοπιμοτήτων, οικονομικών και πολιτικών, δεν προάγουν την αντικειμενική ενημέρωση του κοινού. Ειδικότερα σε θέματα τα οποία αφορούν την εγκληματικότητα, πολλές φορές τα ΜΜΕ διαμορφώνουν στην ουσία μία άλλη πραγματικότητα²⁰⁶. Ανακριβείς αφηγήσεις και περιγραφές για τη δράση της αστυνομίας²⁰⁷, συμβάλλουν στην λανθασμένη εντύπωση του κοινού για το έγκλημα. Σύμφωνα με έρευνες, η κατασκευή της εγκληματικότητας επιτυγχάνεται μέσα από διάφορους τρόπους και αναλόγως των συμφερόντων, πολιτικών ή μη. Η προβολή της αστυνομίας άλλοτε υλοποιείται με την υπερεκτίμηση δράσεων και άλλοτε με υποτίμηση αυτών. Η λαθεμένη χρήση νομικών όρων και εννοιών, τα προβαλλόμενα στατιστικά στοιχεία²⁰⁸ τα οποία παρουσιάζουν μία, κατά προσέγγιση, άποψη περί του εγκληματικού φαινομένου, η δοθείσα έμφαση ή η υποτίμηση εγκληματικών γεγονότων, η προώθηση από την πλευρά των δημοσιογράφων μηνυμάτων που εκφράζουν ατομικές προκαταλήψεις και στερεότυπα, η δημιουργία αισθήματος φόβου και ανασφάλειας και η, κατά το δοκούν, αξιολόγηση των επισήμων φορέων κοινωνικού ελέγχου, καλλιεργούν απόψεις και στάσεις στο κοινό, ιδιαίτερα το νεανικό, τέτοιας φύσεως, οι οποίες επιτρέπουν την ατεκμηρίωτη, πολλές φορές, άποψη περί ύπαρξης έντονων φαινομένων εγκληματικότητας.

Το όλο και αυξανόμενο αίσθημα ανασφάλειας των πολιτών, ο φόβος του εγκλήματος²⁰⁹ και της θυματοποίησης²¹⁰ δείχνει να δημιουργεί δυσπιστία ως προς τον

²⁰⁵ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ 2005, σελ. 29.

²⁰⁶ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 119.

²⁰⁷ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000, σελ. 31.

²⁰⁸ Μεθοδολογική αδυναμία των ερευνών τα οποία στηρίζονται σε στατιστικά δεδομένα, αποτελεί η ύπαρξη σκοτεινού αριθμού. Για τα μεθοδολογικά προβλήματα των στατιστικών εγκληματικότητας, Βλ. ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ 2004, σελ. 35 επ.

²⁰⁹ Ως φόβο του εγκλήματος με την κυριολεκτική απόδοση της έννοιας του αναφέρεται «μία λογική ή παράλογη κατάσταση συναγερμού ή ανησυχίας προκαλούμενη από την πεποίθηση ότι κάποιος κινδυνεύει να γίνει θύμα εγκληματικής ενέργειας». Ως προς το γενικότερο πλαίσιο Βλ. ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ, 2008, σελ. 99-117 και ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ 2002.

αστυνομικό θεσμό και ταυτόχρονα την απαίτηση προς το αστυνομικό προσωπικό να αποδεικνύει όλο και πιο έντονα το ρόλο που έχει αναλάβει και κυρίως την αστυνομική πρόληψη²¹¹. Έτσι η αστυνομία βρίσκεται σε μεγάλη πίεση, από τη μία να ανταποκριθεί στις διαρκώς αυξανόμενες απαιτήσεις πολιτών και Πολιτείας και από την άλλη στην διαρκή κριτική των ΜΜΕ και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Κατά συνέπεια αισθήματα απογοήτευσης και παραίτησης είναι αναπόφευκτα. Μπορεί η εγκληματικότητα να επηρεαστεί από την δράση της αστυνομίας με τέτοια ψυχολογία και ελλιπή πολιτική κάλυψη; Παλαιότερες έρευνες²¹² έχουν δείξει ότι η μείωση της εγκληματικής συμπεριφοράς επηρεάζεται άμεσα από την αυξημένη αστυνομική παρουσία και κυρίως εκείνα τα εγκλήματα τα οποία χαρακτηρίζονται ως εγκλήματα του δρόμου. Επίσης, το κοινό θεωρεί πως η αστυνομία με καλές υλικοτεχνικές υποδομές, μπορεί να αποτρέψει εγκληματικές συμπεριφορές σε μεγάλο βαθμό²¹³. Ταυτόχρονα, η συνεργασία αστυνομικού – πολίτη ενισχύει την δράση της αστυνομίας. Το ίδιο ισχύει και για τη σχέση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης εφόσον οι προβαλλόμενες εικόνες και ειδήσεις καθορίζουν τις αντιλήψεις του κοινού²¹⁴. Η διερεύνηση του εγκληματικού φαινομένου αλλά και η αντιμετώπισή του απαιτούν συμμετοχική δράση²¹⁵. Στην περίπτωση όπου εκλείπει η προσπάθεια της μίας πλευράς λόγω άρνησης, προκατάληψης, κ.τ.λ, αυτόματα επηρεάζεται αρνητικά ως προς την αποτελεσματικότητα και η άλλη.

²¹⁰ Ο φόβος θυματοποίησης αποτελεί αίσθημα το οποίο αφορά το ίδιο το υποκείμενο καθώς και τα άμεσα συγγενικά του πρόσωπα, το οποίο του προκαλεί ανησυχία και λαμβάνει το εγκληματικό φαινόμενο ως ένα σοβαρότατο ζήτημα το οποίο απασχολεί την κοινωνία. Βλ. ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ 2008, σελ. 99-101.

²¹¹ Με τον ως άνω ορισμό χαρακτηρίζεται η ο κοινωνικός προληπτικός χαρακτήρας της αστυνομίας ο οποίος διαχωρίζεται από τον νομικό – κατασταλτικό. Βλ. ΣΠΙΝΕΛΛΗ 1982, σελ. 106.

²¹² ΣΠΙΝΕΛΛΗ 1982, σελ. 107 – 108.

²¹³ ΣΠΙΝΕΛΛΗ 1982, σελ. 252.

²¹⁴ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 21.

²¹⁵ ΣΠΙΝΕΛΛΗ 1982, σελ. 378.

Σύμφωνα με τη θεωρία των Lawrence Cohen and Marcus Felson²¹⁶, «routine activity theory», ένα έγκλημα διαπράττεται όταν εμφανίζονται ταυτόχρονα οι ακόλουθοι τρεις παράγοντες: α) ένας επιδιωκόμενος στόχος, β) ένας δράστης με κίνητρο και γ) απουσία επίβλεψης²¹⁷. Μία άλλη θεωρία, συγγενής με την προηγούμενη, που αφορά τις προϋποθέσεις που θα πρέπει να συνυπάρχουν για την διάπραξη ενός εγκλήματος, είναι του Kovacich²¹⁸. Ο Kovacich υποστηρίζει ότι για να διαπραχθεί ένα έγκλημα, θα πρέπει να συνυπάρχουν τα εξής τρία στοιχεία: α) το κίνητρο, β) η εκλογίκευση της πράξης και γ) η κατάλληλη ευκαιρία.

Με βάση λοιπόν τις δύο θεωρίες και όσα έχουν αναφερθεί πιο πάνω, γίνεται αντιληπτή η σημασία του αστυνομικού θεσμού ως φορέα επίσημου κοινωνικού ελέγχου, ο οποίος καθιστά δυνατή ή μη, σε μεγάλο βαθμό, την τέλεση μιας εγκληματικής πράξης, με την παροχή ευκαιρίας στο δράστη να διαπράξει ένα έγκλημα από την ουσιαστική παρουσία του ή απουσία του κατά τη διάρκεια τέλεσης αυτής. Μέσα από την μελέτη των προαναφερθεισών θεωριών γίνεται αντιληπτή η μέγιστη σημασία ύπαρξης αισθητής παρουσίας του αστυνομικού θεσμού στην αντιμετώπιση του εγκληματικού φαινομένου. Επίσης, μεγάλη σημασία για την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας απέναντι στις εγκληματικές ενέργειες, έχει η δυναμική της παρουσία και η ενίσχυση του αισθήματος ικανότητάς της σχετικά με την προσφορά της στην κοινωνία. Η παρουσία όμως του αστυνομικού θεσμού και η εικόνα του επηρεάζεται άμεσα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία συνδέονται άρρηκτα με την πολιτική εξουσία. Όπως υποστηρίζεται, ο νόμος και το έγκλημα,

²¹⁶ FELSON 2003, London Sage.

²¹⁷ Ως στόχος μπορεί να λογιστεί ένα αντικείμενο, μία τοποθεσία, ακόμη και ένας άνθρωπος. Η απουσία επίβλεψης, είτε αναφερόμαστε στην αστυνομία, ή άλλο επίσημο φορέα κοινωνικού ελέγχου είτε σε κάποιο φίλο, γείτονα ή οποιονδήποτε συνάνθρωπο, καθιστά το στόχο ευάλωτο και τρωτό στις επιδιώξεις ενός δράστη.

²¹⁸ KOVACICH 1999, σύμφωνα με ΛΑΖΟΣ 2001.

«χρησιμοποιούν τη γλώσσα της δύναμης και της εξουσίας»²¹⁹, με αποτέλεσμα το έγκλημα να χαρακτηρίζεται ως κοινωνικό κατασκευάσμα²²⁰ το οποίο προκαλεί και την ανάλογη εξαγωγή συμπερασμάτων από το κοινό. Συμπεραίνεται λοιπόν, πως η εξαγωγή συμπερασμάτων για το είδος και το μέγεθος της εγκληματικότητας μιας κοινωνίας, επηρεάζει άμεσα και τα συμπεράσματα του κοινού για την αποτελεσματικότητα της αστυνομίας κατά του εγκληματικού φαινομένου. Με βάση τη διαπίστωση αυτή, γίνεται κατανοητό πως ο ρόλος των ΜΜΕ είναι πολύ σημαντικός για τη διαμόρφωση της άποψης του κοινού, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται η συναίνεσή του μέσα από την νομιμότητα της ελεύθερης βούλησής του και υπό τη σκέπη του δημοκρατικού θεσμού²²¹. Ποια είναι όμως η άποψη των αστυνομικών σχετικά με την εικόνα που προβάλλουν τα ΜΜΕ για τις ενέργειές τους και πώς επηρεάζει την αποστολή τους για την αντιμετώπιση του εγκλήματος;

²¹⁹ ΛΑΖΟΣ 2007, σελ. 269.

²²⁰ ΛΑΖΟΣ 2007, σελ. 240.

²²¹ MCNAIR 2011, σελ. 51-52.

2. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

2.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η έρευνα διεξήχθη κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους 2015. Πραγματοποιήθηκε με προσωπικές συνεντεύξεις. Οι συνεντεύξεις δεν ήταν ελεύθερες. Οι βασικές ερωτήσεις οι οποίες αποτέλεσαν αντικείμενο συζήτησης με τους αστυνομικούς, διαμορφώθηκαν βάσει των συμπερασμάτων που εξήγαγα μέσα από την παρούσα θεωρητική μελέτη. Οι αστυνομικοί που συμμετείχαν γνώριζαν εκ των προτέρων το, υπό έρευνα, ζήτημα, ενώ οι ερωτήσεις διατυπώθηκαν στους αστυνομικούς κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και όχι πριν από αυτή.

Το δείγμα της έρευνας ήταν έντεκα (11) αστυνομικοί διαφόρων Υπηρεσιών της Ελληνικής Αστυνομίας, άντρες στο σύνολό τους, οι οποίοι αντιμετωπίζουν το έγκλημα και την οποιαδήποτε παράνομη συμπεριφορά με διαφορετικές αρμοδιότητες ο καθένας και με διαφορετικό τρόπο δράσης που σχετίζεται είτε με το αντικείμενο της υπηρεσίας του, ή με τη θέση του. Η διαφοροποίηση συνίσταται στο είδος του αδικήματος και τον τρόπο τέλεσής του²²². Οι αστυνομικοί οι οποίοι συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα προέρχονται από Υπηρεσίες Τάξης, με εννέα χρόνια πραγματικής²²³ υπηρεσίας,

²²² Το εγκληματικό φαινόμενο θεωρείται ως ένα σύστημα το οποίο αποτελείται από κάποια αλληλοεξαρτώμενα στοιχεία. Η μεταβολή του ενός επιφέρει την τροποποίηση των υπολοίπων. Οι δράστες, τα θύματα και οι φορείς κοινωνικού ελέγχου επηρεάζονται αμοιβαία. Βλ. CUSSON (μτφρ) 2009, σελ. 2-3. Τα πρόσωπα τα οποία εμπλέκονται στο εγκληματικό φαινόμενο μπορεί να έχουν μία ιδιαίτερη ιδιότητα. Επί παραδείγματι, ως προς τον δράστη, κοινό ή ιδιαίτερο έγκλημα, Βλ. ΚΩΣΤΑΡΑΣ 2012, σελ. 3. Ως προς το θύμα, ενδέχεται να είναι ανήλικο ή μη ικανό προς καταλογισμό.

²²³ Ως πραγματικά χρόνια υπηρεσίας αναφέρονται τα χρόνια στα οποία το αστυνομικό προσωπικό εργάζεται σε υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας και δεν συμπεριλαμβάνονται σε αυτά τα χρόνια της εκπαίδευσής τους εντός των σχολών της ΕΛ.ΑΣ.

Μέτρων Τάξης, με δύο χρόνια πραγματικής υπηρεσίας, Ασφαλείας²²⁴, με δεκαπέντε χρόνια πραγματικής υπηρεσίας, Άμεσης Δράσης²²⁵, με είκοσι οκτώ χρόνια πραγματικής υπηρεσίας, Τροχαίας, με πέντε χρόνια υπηρεσίας, ΔΙ. ΑΣ²²⁶, με εννέα χρόνια υπηρεσίας, της Υπηρεσίας Αποκατάστασης Τάξης²²⁷, με είκοσι επτά χρόνια πραγματικής υπηρεσίας, της Αντιτρομοκρατικής Υπηρεσίας²²⁸, με δέκα χρόνια πραγματικής υπηρεσίας, της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος²²⁹, με εννέα χρόνια πραγματικής υπηρεσίας, της Ειδικής Κατασταλτικής Αντιτρομοκρατικής Μονάδας²³⁰, με οχτώ χρόνια πραγματικής υπηρεσίας, καθώς και από το Γραφείο Τύπου της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής²³¹, με επτά χρόνια πραγματικής υπηρεσίας στο Γραφείο Τύπου με τις συγκεκριμένες αρμοδιότητες.

Πρώτο κριτήριο για την επιλογή των συμμετεχόντων αποτέλεσε η υπηρεσία προέλευσης των αστυνομικών. Συγκεκριμένα, οι υπηρεσίες της Ελληνικής αστυνομίας περιλαμβάνουν διαφορετικά καθήκοντα, αρμοδιότητες και απαιτήσεις για το

²²⁴ Διαταγή της Ελληνικής Αστυνομίας με θέμα: «Αρμοδιότητες Αστυνομικών Τμημάτων και Τμημάτων Ασφαλείας». Βλ Διαταγή Α.Ε.Α/ Κλάδος Διοικητικού/Τμήμα Διευθ. Οργαν Νομοθεσίας/Τμ. 2^ο Επιτελικού Σχεδιασμού, 10/10/2005.

²²⁵ Αποστολή εν λόγω Υπηρεσίας αποτελεί η άμεση και συνεχή παροχή υπηρεσιών ασφαλείας προς τους πολίτες, η άμεση επέμβαση στα συμβάντα αστυνομικής φύσεως και η συνεχής περιπολία για την εξασφάλιση της δημόσιας τάξης.

²²⁶ Η εν λόγω ομάδα αναλαμβάνει την πρόληψη και καταστολή βίαιων και εγκληματικών ενεργειών όπως είναι οι ληστείες, διάφορες συμπλοκές και επεισόδια. Η αστυνόμευση υλοποιείται με τη δίκυκλη περιπολία για ταχεία και μαχητική επέμβαση σε κάθε εγκληματική δραστηριότητα.) Τροχαίας, (Η εν λόγω Υπηρεσία σχετίζεται με την τροχαία κίνηση και με τη λήψη μέτρων για την ασφαλή κίνηση των τροχοφόρων και των πεζών. Στο πλαίσιο ατυχημάτων, διενεργεί προανάκριση.

²²⁷ Η εν λόγω Υπηρεσία συστάθηκε ως υπηρεσία καταστολής. Αποστολή της, η αποκατάσταση της διασταλθείσας τάξης.

²²⁸ Αποστολή της εν λόγω Υπηρεσίας είναι η αντιμετώπιση ειδικών εγκλημάτων βίας. Μερικά από τα τμήματα τα οποία περιλαμβάνει αφορούν την αντιμετώπιση εσωτερικής τρομοκρατίας, τη διεθνή τρομοκρατία, τμήμα επιχειρήσεων και ειδικών ελέγχων, καθώς και τμήμα αντιμετώπισης λοιπών εγκλημάτων βίας.

²²⁹ Η εν λόγω Υπηρεσία συμπεριλαμβάνει την πρόληψη, την έρευνα και καταστολή εγκλημάτων ή αντικοινωνικών συμπεριφορών οι οποίες λαμβάνουν χώρα μέσω διαδικτύου ή άλλων μέσων ηλεκτρονικής επικοινωνίας.

²³⁰ Η εν λόγω Υπηρεσία συγκροτήθηκε προκειμένου να αντιμετωπίζονται εξαιρετικά δύσκολες και απαιτητικές επιχειρήσεις. Ιδιαίτερες καταστάσεις υψηλού κινδύνου όπως επί παραδείγματι, τρομοκρατικές ενέργειες, συλλήψεις βαριά οπλισμένων κακοποιών, απαγωγές ομήρων, αεροπειρατείες και παρόμοιες καταστάσεις οι οποίες εκφεύγουν του κοινού εγκλήματος.

²³¹ Το Γραφείο Τύπου της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής συστάθηκε προκειμένου να εκδίδει δελτία τύπου και ανακοινώσεις οι οποίες εκδίδονται επίσημα από την Ελληνική Αστυνομία.

προσωπικό που απασχολείται σε αυτές. Το γεγονός αυτό παίζει πολύ σημαντικό ρόλο ώστε να πραγματοποιηθεί μια, όσο το δυνατόν, αντικειμενική έρευνα, προκειμένου να εξεταστεί κατά πόσο ο διαφορετικός τρόπος δράσης των αστυνομικών, διαφοροποιεί τον τρόπο προσέγγισής τους από τα ΜΜΕ. Ένα άλλο κριτήριο για την επιλογή των αστυνομικών ήταν η θέση και εμπειρία τους στην αστυνομία, κριτήριο το οποίο μπορεί να αναδείξει σε μεγαλύτερο βαθμό τα ζητήματα που διαπραγματεύεται η παρούσα εργασία. Επίσης, βασικό κριτήριο αποτέλεσε η τυχόν παρουσία τους σε γεγονότα τα οποία προβλήθηκαν έντονα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης και αποτέλεσαν αντικείμενο συζήτησης και προκάλεσαν το ενδιαφέρον του κοινού. Η προσπάθεια αναζήτησης αστυνομικών που ήταν παρόντες σε γεγονότα τα οποία έλαβαν έντονες διαστάσεις δημοσιότητας, έγινε προκειμένου να μελετηθούν οι απόψεις, για το ίδιο προβαλλόμενο θέμα, τόσο των ΜΜΕ, όσο και των αστυνομικών.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, οι βασικές ερωτήσεις που διατυπώθηκαν στους αστυνομικούς και οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση των συνεντεύξεων, είναι οι εξής: α) Πόσο αντικειμενικές είναι οι ειδήσεις οι οποίες αφορούν δράσεις αστυνομικών οργάνων; β) Αποκρύπτονται εις βάρος του κοινού λάθη και παρατυπίες των αστυνομικών οργάνων, όπως η παράβαση καθήκοντος ή η κατάχρηση εξουσίας; γ) Υποβαθμίζεται ο ρόλος της αστυνομίας από τα ΜΜΕ και τα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης από την διαστρέβλωση των γεγονότων και αν ναι, σε ποιο βαθμό την επηρεάζει; δ) Πώς διαμορφώνεται η κοινή γνώμη και η συναίνεση του κοινού; ε) Ο νόμος είναι πολιτική απόφαση; στ) Με ποιο τρόπο επηρεάζεται το έργο της αστυνομίας και κατ' επέκταση το εγκληματικό φαινόμενο, μέσα από την εικόνα της στο ευρύ κοινό;

Αξίζει να σημειωθεί πως η συμμετοχή των αστυνομικών που έλαβαν μέρος, πραγματοποιήθηκε με βάση την αβίαστη συγκατάθεσή τους. Τα αποτελέσματα της έρευνας χρησιμοποιούνται για ερευνητικούς σκοπούς και μόνο.

2.2 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της παρούσας έρευνας αποτελεί η εμπειρική μελέτη η οποία σχετίζεται με έναν ανακλύπτοντα προβληματισμό σχετικά με τη σχέση μεταξύ της αστυνομίας, των δράσεών της και των ενεργειών της, με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης και την τυχόν διαπίστωση ύπαρξης συναίνεσης από την πλευρά του κοινού ως προς την εικόνα που τα ίδια τα ΜΜΕ προβάλλουν. Συγκεκριμένα, τίθεται το ζήτημα του κατά πόσο οι δύο αυτοί θεσμοί δύνανται να «συμπορεύονται» ως προς την αλήθεια, αστυνομικής δράσης – προβολής αυτής στο κοινό, καθώς η δυναμική της αλληλεπίδρασης χαρακτηρίζεται μέγιστη και ποικιλόμορφη. Οι θεωρίες οι οποίες σχετίζονται με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και η επιστημολογία αυτών, θέτουν κάποιους προβληματισμούς ως προς την αξιοπιστία τους με αποτέλεσμα να τίθεται υπό αμφισβήτηση η προβαλλόμενη, από αυτά, εικόνα της αστυνομίας. Η έρευνα αποσκοπεί στην αναζήτηση, μελέτη και αξιοποίηση εκείνων των δεδομένων, ώστε να αναγνωριστούν, όσο το δυνατόν, οι πραγματικές διαστάσεις του εν λόγω προβληματισμού. Η ενεργή συμμετοχή του ίδιου του Αστυνομικού, τα αντικειμενικά στοιχεία και το ισχύον νομικό καθεστώς, συνδυαζόμενα με τις στάσεις και απόψεις, τα συναισθήματα και τα βιώματά τους στην υπηρεσιακή ζωή, καθώς και τις απόψεις προσώπων τα οποία σχετίζονται με το αστυνομικό επάγγελμα ποικιλοτρόπως, μπορούν να προσεγγίσουν το υπό έρευνα ζήτημα.

2.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με προσωπικές συνεντεύξεις. Σε καμία περίπτωση δεν εξαντλεί όλες τις παραμέτρους, επιδιώκει μόνο να αναδείξει βασικά ζητήματα, όπως αυτό της αλληλεπίδρασης αστυνομίας και μέσων μαζικής ενημέρωσης, τη σχέση με το εγκληματικό φαινόμενο και την κατασκευή συναίνεσης.

2.4. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

2.4.1. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ

Ένα καίριο ερώτημα το οποίο τέθηκε στους συνεντευξιζόμενους και το οποίο παρουσιάστηκε ως προβληματισμός στο θεωρητικό μέρος της παρούσας μελέτης είναι το εξής: Πόσο αντικειμενικές είναι οι ειδήσεις οι οποίες αφορούν δράσεις αστυνομικών οργάνων;

Ειδικά για τον εκπρόσωπο του Γραφείου Τύπου της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής, η πληροφόρηση που έχει για γεγονότα τα οποία διαδραματίζονται με πρωταγωνιστές αστυνομικούς και αφορούν ενέργειες της αστυνομίας, είναι πρωτογενής. Η καθημερινότητα παρακολουθείται εικοσιτέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο και όταν διαδραματίζονται σοβαρά γεγονότα, υπάρχει άμεση και αυτοπρόσωπη παρουσία του στο κέντρο επιχειρήσεων της αστυνομίας, προκειμένου να υπάρχει όσο το δυνατόν σαφέστερη εικόνα του περιστατικού που βρίσκεται σε εξέλιξη. Επομένως, ο εκπρόσωπος του Γραφείου Τύπου έχει άμεση γνώση των γεγονότων και

μπορεί να αξιολογήσει τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται τα γεγονότα αυτά στα κεντρικά δελτία ειδήσεων και στις δημοσιογραφικές εκπομπές, εάν δηλαδή, η παρουσίαση είναι αντικειμενική ή όχι. Μας είπε λοιπόν, πως στην πλειονότητά τους οι ειδήσεις για τη δράση αστυνομικών, είναι κάθε άλλο παρά αντικειμενικές. Οι δημοσιογράφοι προβάλλουν τις ειδήσεις με τρόπους, ώστε το αποτέλεσμα να διαφοροποιείται από το αληθές του γεγονότος. Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε: «οι δημοσιογράφοι ξεκινούν την αλήθεια τους από το σημείο που εκείνοι θέλουν». Η ίδια άποψη κυριαρχεί στο σύνολο των ερωτηθέντων και μπορεί να συνοψισθεί στην εξής έκφραση: «τα γεγονότα δεν παρουσιάζονται ολοκληρωμένα, αλλά αποκρύπτονται βασικά σημεία τους». Ιδίως οι αστυνομικοί οι οποίοι εργάζονται σε Υπηρεσίες Τάξης, Αμέσου Δράσεως και στην ομάδα ΔΙ.ΑΣ, έκαναν λόγο για μία ενημέρωση η οποία είναι ημιτελής και αποσπασματική. Αναφέρθηκε χαρακτηριστικά ότι η επιτυχία της αστυνομίας και η τόνωση του γοήτρου της στα μάτια του κοινού, πραγματοποιείται με γνώμονα τα συμφέροντα των ΜΜΕ σε συνάρτηση με τα συμφέροντα της εκάστοτε πολιτικής εξουσίας. Επιβραβεύεται, όταν υπάρχει η επιθυμία να αναδειχθεί η κοινωνική ηρεμία, ενώ κατακρίνεται στις περιπτώσεις όπου υπάρχει η επιθυμία να αναδειχθούν κοινωνικές αναταραχές. Η αντικειμενικότητα δεν υπάρχει παρά μόνο κατ' εξαίρεση σε υπηρεσίες που ασχολούνται με ειδικευμένες μορφές εγκληματικής συμπεριφοράς, ενώ η πληροφορία αποτελεί είδηση, πριν διαπιστωθεί πως αποτελεί αξιόπιστο στοιχείο. Η φήμη δηλαδή ανάγεται σε πραγματική πληροφορία, χωρίς να αμφισβητείται η αξία της²³².

Βασικό σημείο αποτέλεσαν οι δηλώσεις των αστυνομικών σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται οι ειδήσεις. Ο δημοσιογράφος ο οποίος διαχειρίζεται ένα εύρος πληροφοριών, οφείλει να διαμορφώσει ένα ρεπορτάζ το οποίο να είναι επίκαιρο,

²³² ΣΠΙΤΕΡΙ 2009, σελ. 35.

να χαρακτηρίζεται από σαφήνεια, ακρίβεια και πληρότητα, ενώ η αντικειμενικότητα και η αμεροληψία να αποτελούν βασικά στοιχεία του²³³. Αυτές οι υποχρεώσεις του δημοσιογράφου αμφισβητήθηκαν από τους ερωτηθέντες. Σύμφωνα με τους αστυνομικούς, τα γεγονότα που παρουσιάζονται είναι συχνά αναληθή και δεν παρουσιάζονται με αίσθημα ευθύνης. Χρησιμοποιούνται μέθοδοι οι οποίες, όπως υποστηρίζεται²³⁴, απευθύνονται στο υποσυνείδητο του κοινού, με αποτέλεσμα τη δημιουργία σύγχυσης μεταξύ της υπαρκτής πραγματικότητας και της περιγραφόμενης πραγματικότητας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η σύλληψη ανδρός σε περιστατικό δολοφονίας το οποίο εξελίχθηκε στην περιοχή του Κερατσινίου Αττικής με εμπλεκόμενα μέλη πολιτικών παρατάξεων και περιστατικό το οποίο έλαβε χώρα στην περιοχή των Εξαρχείων μεταξύ διαδηλωτή και αστυνομικών. Αυτά τα περιστατικά αναφέρθηκαν από τον εκπρόσωπο του Γραφείου Τύπου της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής ο οποίος, λόγω θέσης, χειρίστηκε τις εν λόγω υποθέσεις από το κέντρο επιχειρήσεων της αστυνομίας, και από αστυνομικό της Υπηρεσίας Αποκατάστασης Τάξης, ο οποίος ήταν παρών στον διαπληκτισμό που έλαβε χώρα στην περιοχή των Εξαρχείων.

Ως προς το πρώτο συμβάν, τα ΜΜΕ και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως φαίνεται πιο κάτω, περιέγραψαν το γεγονός ως συμπλοκή δύο ατόμων με αποτέλεσμα την δολοφονία του ενός και τη σύλληψη του άλλου από γυναίκα αστυνομικό με την απαθή συμπεριφορά των υπόλοιπων ένστολων. Συγκεκριμένα, αναφέρθηκαν τα εξής: «Γυναίκα της ομάδας ΔΙ.ΑΣ ήταν αυτή που συνέλαβε τον δολοφόνο, ενώ οι συνάδελφοί της παρακολουθούσαν απαθείς»²³⁵, «Οι άνδρες της αστυνομίας προτίμησαν

²³³ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000, σελ. 45.

²³⁴ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ 2004, σελ. 235-242.

²³⁵

<http://www.iefimerida.gr/news/122382/%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%C>

να μην επέμβουν... Η αστυνομικός έριξε στο έδαφος τον δράστη και, αφού τον ακινητοποίησε με το όπλο στην πλάτη, του πέρασε χειροπέδες»²³⁶.

Άλλη ιστοσελίδα ενημέρωσης, ανέφερε τα εξής: «Η νεαρή αστυνομικός, που βραβεύεται την ερχόμενη εβδομάδα για το θάρρος της και για τη σύλληψη του δολοφόνου, καταθέτει τον δραματικό διάλογο που είχε με τον χτυπημένο *Πάυλο Φύσσα* λίγο πριν ξεψυχήσει...»²³⁷. Από την πλευρά της αστυνομίας αναφέρθηκαν τα εξής: «Σου το λέω γιατί το χειρίστηκα το θέμα. Ήμουν εκείνο το περίφημο βράδυ με τη δολοφονία με τη Χρυσή Αυγή στο Κερατσίνι. Ήμουν στο κέντρο επιχειρήσεων όταν έγινε το συμβάν... Παρούσα στο συμβάν ήταν γυναίκα. Μεταδόθηκε ότι τη σύλληψη από τους τέσσερις της ομάδας ΔΙ.ΑΣ την έκανε μία γυναίκα. Η ξανθιά. Τον συνέλαβαν όμως οι δύο άντρες. Η γυναίκα ήταν πιο πίσω. Ήταν στην ομάδα, όμως δεν ενεπλάκη στη σύλληψη... Αυτό είναι το αληθές. Μεταδόθηκε ότι συνελήφθη από την ξανθιά. Πολλοί το μετέδωσαν αυτό με τη λογική ότι και καλά η αστυνομία έκανε τα στραβά μάτια και βρέθηκε ένα κοριτσάκι, μια ξανθιά και τον έπιασε. Ότι και καλά η αστυνομία για πολιτικούς λόγους δεν επενέβη και μια ξανθιά έκανε τη δουλειά της... Οπότε έπαιζε παντού. Να επιμένουν οι πάντες, να γράφεται... Έφτασε στο σημείο να την προτείνουν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για να τη βραβεύσει, και δεν μπορούσαμε να το ανατρέψουμε με τίποτα. Τελικά η αλήθεια αποκαταστάθηκε πως... όταν μπήκε στο

[E%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BF%CE%BC%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AD%CE%BB%CE%B1%CE%B2%CE%B5-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%B4%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CF%86%CF%8C%CE%BD%CE%BF-%CE%B5%CE%BD%CF%8E-%CE%BF%CE%B9-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%AC%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%86%CE%BF%CE%AF-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CF%85%CE%B8%CE%BF%CF%8D%CF%83%CE%B1%CE%BD-%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%B8.](#) Τελευταία Ανάκτηση 07/09/2015.

²³⁶ <http://piraeuspress.gr/piraeus/keratsini/2649/etsi-sunelave-to-drasti-tis-dolofonias-gunaika-astunomikos-tis-dias>. Τελευταία Ανάκτηση 07/09/2015.

²³⁷ <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=532085>. Τελευταία Ανάκτηση 07/09/2015.

δικαστήριο η δικογραφία (τη δικογραφία οι δημοσιογράφοι μέσω δικηγόρων την παίρνουν) και στη δικογραφία μέσα είδαν ακριβώς τη συνέβη... Κατάλαβες...;».

Το δεύτερο περιστατικό αναφέρεται σε αντιπαράθεση η οποία έλαβε χώρα την 17-11-2014 στην περιοχή των Εξαρχείων μεταξύ διμοιρίας της Υπηρεσίας Αποκατάστασης Τάξης και ενός περιπτερά. Συγκεκριμένα αναφέρθηκαν και προβλήθηκαν τα εξής: «Η στιγμή που οι ΜΑΤατζήδες κλέβουν το περίπτερο στα Εξάρχεια...»²³⁸, «.. όπως μπορείτε να δείτε, τον χτυπούν ενώ αυτός δεν προβάλλει καμία αντίσταση.. Δείτε το βίντεο και τα συμπεράσματα δικά σας...»²³⁹. Επίσης, άλλη ιστοσελίδα περιγράφει την είδηση ως εξής: «Άνδρες των ΜΑΤ χτυπούν περιπτερά που καταγγέλλει ότι του έκλεψαν νερά (βίντεο)...»²⁴⁰, «Καταγγελία σοκ: Τα ΜΑΤ έκλεψαν νερό από περίπτερο (βίντεο)»²⁴¹. «Σοκαριστικό Βίντεο: Άνδρες των ΜΑΤ κλέβουν νερά από περίπτερο και δέρνουν τον υπάλληλο»²⁴².

Οι αστυνομικοί με τους οποίους συζητήσαμε αμφισβήτησαν στο σύνολό τους τα όσα προβλήθηκαν από τα ΜΜΕ: «Ο αστυνομικός είναι έρμαιο πολλές φορές.. Το περιστατικό στα Εξάρχεια δεν έχει καμία σχέση με το προβαλλόμενο συμβάν... Ο προβαλλόμενος δεν ήταν ούτε ιδιοκτήτης, ούτε υπεύθυνος. Δεν πήγαν να κλέψουν αλλά να αγοράσουν. Φαίνεται και το χρηματικό ποσό πεσμένο.. Το βίντεο ξεκινά από τη στιγμή της συμπλοκής και όχι από το σημείο που δείχνει τι προηγήθηκε. Δεν φαίνεται η πρόκληση...». Ο αστυνομικός της Υπηρεσίας Αποκατάστασης Τάξης ο οποίος, όπως αναφέρθηκε, ήταν παρών λόγω διατεταγμένης υπηρεσίας, ανέφερε τα εξής: «Το

²³⁸ <http://www.bloko.gr/swmata-asfaleias/kataggelloy-n-astynomiko-twn-mat-oti-pairnei-nero-apo-periptero-kai-ksylofortwnei-ton-periptera-binteo.html>. Τελευταία Ανάκτηση 07/09/2015.

²³⁹ http://www.star.gr/Pages/Ellada.aspx?art=252553&artTitle=vinteo_andres_ton_mat_chtypoun_periptera_pou_fonazei_oti_tou_klevoun_mpoukalia_me_nero. Τελευταία Ανάκτηση 07/09/2015.

²⁴⁰ <http://www.antenna.gr/news/Society/article/374329/andres-ton-mat-xtypoun-periptera-poy-kataggellei-oti-toy-eklepsan-nera-binteo->. Τελευταία Ανάκτηση 07/09/2015.

²⁴¹ <http://www.paraskhnio.gr/kataggelia-sok-ta-mat-eklepsan-nero-apo/>. Τελευταία Ανάκτηση 07/09/2015.

παρουσίασαν τα ΜΜΕ όπως ήθελαν. Το παρουσίασαν σε όλη του την έκταση, από την αρχή έως το τέλος όπως ήθελαν, με αποτέλεσμα ο συνάδελφος που ενεπλάκη στο περιστατικό, να υποστεί όλες τις συνέπειες, να υποστεί τον πειθαρχικό έλεγχο και να ξεκινήσει μία διαδικασία η οποία όμως στο τέλος κατέληξε σε άλλα συμπεράσματα από τα προβαλλόμενα, τα οποία όμως δεν πήραν το φως της δημοσιότητας. Έχει αποτυπωθεί η εικόνα του αστυνομικού να δημιουργεί πρόβλημα στην προσπάθεια του να πάρει νερό από περίπτερο ... Σίγουρα, δεν είναι ψέμα, απλώς δεν παρουσιάζεται όλο το περιστατικό. Γιατί αν παρουσιαζόταν όλο το περιστατικό, θα φαινόταν ότι ο αστυνομικός πάει στο περίπτερο, καταβάλλει το αντίτιμο, ζητά το νερό, του αρνείται το άτομο το οποίο βρισκόταν μέσα - το οποίο σημειωτέον δεν ήταν ούτε ιδιοκτήτης ούτε υπεύθυνος, αλλά περιθωριακός της πλατείας - του αρνείται να τον προμηθεύσει με νερό και μάλιστα με έντονο ύφος αρχίζει να δημιουργεί θέμα με σκοπό να προσελκύσει και άλλα άτομα εκεί στο σημείο. Ο συνάδελφος με τους υπόλοιπους προσπαθεί να αντιμετωπίσει την κατάσταση, η οποία κάποια στιγμή ξεφεύγει τον έλεγχο και σ αυτό ακριβώς το σημείο έρχονται τα ΜΜΕ και παρουσιάζουν. Υπήρχε πρόκληση και διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρξαν τα γεγονότα όπως ακριβώς παρουσιάστηκαν και είδαν το φως της δημοσιότητας. Βέβαια, όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις δεν υπήρξε αποκατάσταση της αλήθειας και παρέμεινε η εικόνα στο κοινό ότι ο αστυνομικός κάνοντας χρήση της ιδιότητάς του πήγε να προμηθευτεί νερό τζάμπα από το περίπτερο». Ένα άλλο περιστατικό το οποίο προκάλεσε έντονα το ενδιαφέρον του κοινού, είναι εκείνο στο οποίο εμπλέκεται αστυνομικός της Υπηρεσίας Μέτρων Τάξης στον οποίο αποδίδεται μη σύννομη συμπεριφορά σε αλλοδαπό πολίτη. Συγκεκριμένα από ιστοσελίδες ενημέρωσης αναφέρθηκαν και προβλήθηκαν τα εξής: «Εικόνες

²⁴² <https://www.youtube.com/watch?v=OtTROzbFmMg>. Τελευταία Ανάκτηση 05/01/2016.

ντροπής στη Μυτιλήνη: Αστυνομικός κλωτσά Μετανάστες»²⁴³, «ΕΔΕ για τον αστυνομικό που απαθανάτιστηκε να κλωτσάει μετανάστη στη Λέσβο»²⁴⁴, «Στην Εθνική ποδοσφαίρου για την κλοτσιά στον μετανάστη»²⁴⁵, «ΣΥΡΙΖΑ: Ντροπή για την Δημοκρατία η εικόνα του αστυνομικού που κλωτσά πρόσφυγες»²⁴⁶, «Σάλος για την κλωτσιά αστυνομικού. Φώτο.»²⁴⁷, «Οι φωτογραφίες πίσω από την κλωτσιά του αστυνομικού....»²⁴⁸, «Επεισόδια μεταναστών με αστυνομικούς στη Μυτιλήνη»²⁴⁹. Από την πλευρά του αναφερόμενου ως υπαίτιου αστυνομικού, αναφέρθηκαν τα εξής: «Είναι εντελώς γελοίο και παράλληλα τραγικό για εμένα. Ήμασταν είκοσι άτομα και προσπαθούσαμε να κατευθύνουμε χιλιάδες αλλοδαπούς οι οποίοι ήταν εξαθλιωμένοι, αγανακτισμένοι, απεγνωσμένοι και προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να πάνε στο σημείο που εκείνοι θέλανε και όχι σε αυτό που εμείς υποδεικνύαμε από τις εντολές που είχαμε λάβει. Καταλαβαίνεις τι επικρατούσε.... άνθρωποι απεγνωσμένοι και ταλαιπωρημένοι, να ορμούν πάνω σου, αγνοώντας αν θα πέσουν, αν θα χτυπήσουν και αν θα τραυματίσουν κάποιον άλλο, προκειμένου να βρουν σημείο φυγής.... Κλωτσιά δεν υπήρχε. Θα με ρωτήσεις τώρα τι σημαίνει η φωτογραφία και πώς εξηγείται ότι δεν υπήρχε κλωτσιά ενώ το πόδι μου φαίνεται στον αέρα. Πρώτον, δεν υπάρχει θύμα. Δεν

²⁴³ Βλ. <http://www.protothema.gr/greece/article/516305/eikones-dropis-apo-ti-mutilini-astynomikos-klotsa-metanastes/>. Τελευταία Ανάκτηση 02/01/2016.

²⁴⁴ Βλ. http://www.star.gr/Pages/Ellada.aspx?art=295363&artTitle=ede_gia_ton_astynomiko_pou_apathanatistik_e_na_klotsaei_metanasti_sti_lesvo. Τελευταία Ανάκτηση 02/01/2016.

²⁴⁵ Βλ. <http://www.efsyn.gr/arthro/stin-ethniki-podosfairoy-gia-tin-klotsia-ston-metanasti>. Τελευταία Ανάκτηση 27/11/2015.

²⁴⁶ Βλ. <http://www.protothema.gr/politics/article/516616/suriza-dropi-gia-ti-dimokratia-i-eikona-tou-astynomikou-pou-klotsa-prosfuges/>. Τελευταία Ανάκτηση 02/01/2016.

²⁴⁷ Βλ. <http://www.antenna.gr/news/Society/article/424975/salos-me-ton-astynomiko-poy-klotsaei-prosfyges-stin-mytlini-foto->. Τελευταία Ανάκτηση 02/01/2016.

²⁴⁸ Βλ. <http://policenet.gr/article/%CE%BF%CE%B9-%CE%86%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CF%80%CE%AF%CF%83%CF%89-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CE%BB%CF%89%CF%84%CF%83%CE%B9%CE%AC-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D>. Τελευταία Ανάκτηση 02/01/2016.

²⁴⁹ Βλ. <https://www.youtube.com/watch?v=2xbMpsDnMt8>. Τελευταία Ανάκτηση 02/01/2016

υπάρχει κανένας ο οποίος να έχει δηλώσει ότι αστυνομικός τον κλώτσησε. Δεύτερον, κοίταξε όλες αυτές τις φωτογραφίες και όχι μόνο εκείνη που δόθηκε στη δημοσιότητα. Κοίτα το άτομο με την κόκκινη μπλούζα... θα καταλάβεις..... Υποτίθεται τον κλωτσάω αλλά εκείνος μένει και προχωρά αμέριμνος. Αν τον είχα κλωτσήσει, δεν θα αντιδρούσε; Δεν θα υπήρχε ένταση αποτυπωμένη στον φακό; Δεν θα ξεσήκωνε το υπόλοιπο πλήθος; Υπάρχει σειρά φωτογραφιών και σε καμία από αυτές, ούτε σε αυτή που έχω σηκώσει το πόδι μου, δεν φαίνεται ένταση. Με κάποιο τρόπο έπρεπε να τους δώσουμε κατεύθυνση. Τα χέρια μας ήταν γυμνά και η σωματική επαφή μαζί τους ενέχει πολλούς κινδύνους. Το από εδώ, για έναν που απλώς παρακολουθεί αυτό τον πανικό, είναι εύκολο. Για τα είκοσι άτομα τα οποία παλεύουν να πείσουν χιλιάδες θυμωμένα και αγριεμένα από την κούραση άτομα, είναι, ακόμη και με τεράστιο κόπο, σχεδόν ακατόρθωτο. Δεν σπρώχναμε, μας έσπρωχναν. Δεν φτύνουμε, μας έφτυναν... Από την ημέρα που μπήκα στο σώμα, παρά το γεγονός ότι δεν έχω πολλά χρόνια, κατάλαβα πόσο περίπλοκες είναι κάποιες καταστάσεις. Το μόνο που έχω να πω είναι ότι έχω απογοητευτεί... Όχι, δε νιώθω θυμό. Στην αρχή ένιωθα να με πνίγει το δίκιο, αλλά και αυτό το συνήθισα... Δεν κλώτσησα, ούτε φέρθηκα ρατσιστικά σε κανέναν. Και όμως, αυτό προβλήθηκε. Αυτό έχει αποτυπωθεί στον κόσμο.... Σκέψου ότι άνοιγα τον προσωπικό μου λογαριασμό στο facebook και έβλεπα τον εαυτό μου σε άρθρα. Αμέτρητες κοινοποιήσεις και πολλά σχόλια²⁵⁰ που τα περισσότερα από αυτά με χαρακτήριζαν ρατσιστή και βίαιο. Ακόμη και οι φίλοι που με γνωρίζουν και ξέρουν τι είμαι, με ρωτούσαν αν όντως κλώτσησα». Σε αυτό το σημείο τίθεται ο προβληματισμός; Πώς διαμορφώνεται η συναίνεση του κοινού στα γεγονότα που προβάλλονται στη δημοσιότητα;

²⁵⁰ <http://www.protothema.gr/greece/article/516305/eikones-dropis-apo-ti-mutilini-astunomikos-klotsa-metanastes/>. Τελευταία Ανάκτηση 05/01/2016.

Υποκρύπτονται εις βάρος του κοινού λάθη και παρατυπίες των αστυνομικών οργάνων όπως, η παράβαση καθήκοντος ή η κατάχρηση εξουσίας;

Σύμφωνα με τον εκπρόσωπο του Γραφείου Τύπου της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής, οι δημοσιογράφοι συνεργάζονται άμεσα με την αστυνομία. Λαμβάνουν πληροφορίες από το Γραφείο Τύπου για ενέργειες και γεγονότα στα οποία επεμβαίνει η αστυνομία. Επομένως, οι δημοσιογράφοι λαμβάνουν υλικό το οποίο όμως δεν μπορεί να είναι παραποιημένο, διότι οι αστυνομικοί ρεπόρτερ γνωρίζουν πολλές φορές τα γεγονότα από μαρτυρίες αυτοπτών μαρτύρων, γνωρίζουν από την εμπειρία τους τη λειτουργία της αστυνομίας πολύ καλά και τέλος λαμβάνουν πληροφορίες ακόμη και μέσα από τη χρήση του ασυρμάτου που χρησιμοποιούν οι αστυνομικοί, ώστε να επικοινωνούν με το κέντρο επιχειρήσεων. Συνεπώς, στην περίπτωση όπου δεν είναι οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι παρόντες στα γεγονότα, αυτά περιγράφονται σε αυτούς όπως έχουν εξελιχθεί. Ένας άλλος λόγος βάσει του οποίου δεν μπορεί να αναφερθεί από την πλευρά της αστυνομίας κάτι διαφορετικό από αυτό που έχει λάβει χώρα, είναι το ότι η θέση της είναι επίσημη. Δεν χωρά παραποίηση, διότι, εάν τύχει διαφορετικής παρουσίασης, θα εκτεθεί ως οργάνωση, αλλά και ο αστυνομικός προσωπικά.

Κατά τους ερωτηθέντες, γίνονται πολλά λάθη και παρατυπίες, πλην όμως δεν είναι δυνατό να αποκρύπτονται συμπεριφορές δεδομένου ότι οι αστυνομικοί είναι υπόλογοι. Το κανονιστικό πλαίσιο καθορίζει την δράση τους, το πειθαρχικό δίκαιο καθορίζει την συμπεριφορά τους, και η δημοσιότητα των επιχειρήσεων δεν επιτρέπει παρεκτροπές χωρίς συνέπειες. Τέλος, οι δικογραφίες εξετάζονται από εισαγγελείς και έχουν πρόσβαση στο περιεχόμενό τους, ακόμη και οι δημοσιογράφοι. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε: «Υπερβάσεις γίνονται, χοντράδες γίνονται. Αλλά δεν υπάρχει άλλο σώμα που να έχει τέτοιο μηχανισμό αυτοκάθαρσης όσο η αστυνομία. Δεν νομίζω να υπάρχει

άλλος δημόσιος οργανισμός που να τιμωρεί με τέτοιο ρυθμό και βαθμό που κάνει η αστυνομία... Έχεις 50.000 αστυνομικούς στην αστυνομία. Λειτουργούν 24 ώρες το 24 ωρο, είσαι σε διαρκή μάχη. Μέσα σε αυτή τη διαρκή μάχη, υπάρχουν υπερβολές, υπάρχουν υπερβάσεις, υπάρχουν και έκνομες ενέργειες. Εκεί οφείλεις να τιμωρήσεις για να μη νιώθει ο άλλος ότι έχει ασυδοσία να κάνει ότι θέλει. Να μάθει να κινείται σε ένα πλαίσιο.... Υπάρχουν περιπτώσεις όπου πειθαρχικά επιρρίπτονται ευθύνες για ενέργειες αστυνομικών που δεν ήταν νόμιμες. Αλλά δεν είναι ο κανόνας. Και μάλιστα αποτελούν μεμονωμένα γεγονότα, καμία σχέση με τον αριθμό που εμφανίζονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης». Αναφέρθηκε επίσης ότι το αστυνομικό προσωπικό γνωρίζει πως δεν υφίσταται περίπτωση συγκάλυψης από την πλευρά των υψηλόβαθμων στελεχών της Ελληνικής Αστυνομίας, διότι διακυβέυεται με αυτόν τον τρόπο η θέση και το αξίωμά τους.

Στην ερώτησή μας εάν υποβαθμίζεται ο ρόλος της αστυνομίας από τα ΜΜΕ και τα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης με την διαστρέβλωση των γεγονότων ή αν τελικά αυτό δεν την επηρεάζει, οι απαντήσεις των ερωτηθέντων μέσα από την προσωπική τους εμπειρία, μέσα από την εμπειρία συνεργατών τους ή από οπτικοακουστικό υλικό το οποίο, λόγω θέσης, έχουν τη δυνατότητα να μελετήσουν, συγκλίνουν στο ότι δεν υπάρχει αντικειμενική παρουσίαση της αστυνομίας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε από τον εκπρόσωπο του Γραφείου Τύπου: «Τονίζονται τα αρνητικά. Δεν θυμάμαι να έχει υπάρξει θετική προβολή μιας αστυνομικής επιχείρησης ή ατομικής ενέργειας ενός αστυνομικού. Όσες αναφέρθηκαν ήταν ενέργειες οι οποίες άξιζαν επαίνου... άσε που μάλιστα τις περισσότερες φορές χαρακτηρίζονται ψιλά γράμματα και δεν αναφέρονται καν εφόσον θεωρούνται καθήκον και υποχρέωση» (με

την φράση «δεν θυμάμαι» και με ειρωνικό ύφος - σημάδι απογοήτευσης - εννοεί πως η επιβράβευση της αστυνομίας δεν συναντάται συχνά στην Ελληνική κοινωνία).

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης θεωρούνται από τους ερωτηθέντες ως μία επιχείρηση η οποία εξυπηρετεί τα δικά της οικονομικά και ποικίλα συμφέροντα. Πιστεύουν πως η κακή είδηση είναι αυτή που «πουλάει», και κυρίως εκείνη η οποία προκαλεί έκπληξη, συγκίνηση και εκφεύγει των φυσιολογικών δραστηριοτήτων. Όπως υποστηρίζεται από τον McComps και τους συνεργάτες του, ρεπορτάζ το οποίο χαρακτηρίζεται από ακρίβεια και πληρότητα δεν έχει σχεδόν καμία αξία εάν δεν έλκει το κοινό²⁵¹.

Οι ερωτηθέντες αναφέρουν επίσης ότι από τα ΜΜΕ παρουσιάζονται ως παράτυπες, ενέργειες οι οποίες είναι απολύτως νόμιμες και προβλέπονται στις επιχειρήσεις τους. Αναφέρουν ακόμη ότι ο αστυνομικός παρουσιάζεται βίαιος και ανειδίκευτος. Πάνω σε αυτό, αναγνωρίστηκε η ανάγκη για καλύτερη εκπαίδευση και συμπεριφορά των αστυνομικών, πλην όμως αρνήθηκαν κατηγορηματικά ότι οι αστυνομικοί χρησιμοποιούν άσκοπη βία, όπως τους παρουσιάζουν, και ότι δεν εξαντλούν τα αποθέματα υπομονής τους ή δεν καταβάλλουν κάθε προσπάθεια ώστε να εξυπηρετήσουν τον πολίτη και να ανταποκριθούν στο καθήκον τους. Αστυνομικός της Υπηρεσίας Αποκατάστασης Τάξης ανέφερε ότι: «Σίγουρα, δεν είναι ψέμα, απλώς δεν παρουσιάζεται όλο το περιστατικό... η παρουσίαση των γεγονότων τις περισσότερες φορές δεν είναι πλήρης. Παρουσιάζονται τα γεγονότα από κάποιο σημείο μέχρι κάποιο άλλο σημείο.... και χωρίς πλήρη γνώση του περιστατικού, δεν μπορεί να υπάρξει αντικειμενικότητα.... Παρουσιάζεται μόνο η ενέργεια του αστυνομικού και όχι η άμυνά του... παρουσιάζεται η δράση του η οποία μπορεί να περιλαμβάνει βία και όχι η απόπειρα τραυματισμού του, στην καλύτερη των περιπτώσεων...». Την ίδια άποψη

εξέφρασε και αστυνομικός της Αμέσου Δράσεως: «Δεν επιθυμεί κανείς την κάλυψη παρατυπιών, αλλά την παρουσίαση της αλήθειας. Άλλο λάθος αστυνομικού, άλλο αδίκημα. Άλλο το πταίσμα που ενδεχομένως να χαρακτηρίζει την πράξη αστυνομικών και άλλο να μεταφέρεται ως κακούργημα».

Κάποιοι από τους ερωτηθέντες αστυνομικούς της Αντιτρομοκρατικής Υπηρεσίας, Ε.Κ.Α.Μ και της Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, δεν εξέφρασαν την ίδια άποψη. Ανέφεραν πως στον δικό τους τομέα δεν παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της διαστρέβλωσης, πλην όμως εξέφρασαν την απογοήτευσή τους για την υποβάθμιση του αστυνομικού θεσμού και του αστυνομικού ως προσώπου και επαγγελματία από τα ΜΜΕ.

Αστυνομικός του Τμήματος Τροχαίας ανέφερε ότι η Ελληνική Αστυνομία απορροφά τους κραδασμούς του κράτους και οποιαδήποτε ενέργεια ή δράση της, ανεξαρτήτως αποτελέσματος, κατακρίνεται. «Η τροχαία δεν αντιμετωπίζει τέτοια θέματα. Ο τροχονόμος στα μάτια του κόσμου αξιολογείται αναλόγως το κοστούμι που κόβει. Εάν κάνει κάποιος παράβαση, δεν μετρά. Μετρά μόνο το πρόστιμο. Ανεξαρτήτως του ότι βεβαιώθηκε νόμιμα. Τα Μέσα δεν ασχολούνται με εμάς. Δεν έχουν λόγο. Όταν όμως εγώ λέω την ιδιότητά μου κάπου, χαρακτηρίζομαι "μπάτσος". Έτσι είναι. Αν η αστυνομία πράξει νόμιμα, τα Μέσα το προβάλλουν με δόση αμφιβολίας. Αν κάνει κάτι λάθος, άστα. Θα κατακεραυνωθεί». Παρόμοια άποψη εκφράστηκε και από αστυνομικό ο οποίος υπηρετεί σε Τμήμα Τάξης. Ανέφερε χαρακτηριστικά το εξής: «Τίποτα δεν παρουσιάζεται αντικειμενικά για την αστυνομία. Αν προβληθεί κάτι θετικό, θα είναι επειδή συμφέρει πολύ την εκάστοτε κυβέρνηση ή

²⁵¹ McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 21.

κάποιον δικό μας που είναι κοντά στην ηγεσία... τώρα κιόλας με το ίντερνετ, η χαρά του δημοσιογράφου. Ό,τι θέλει ο καθένας γράφει και ανεβάζει²⁵²».

Το ότι οι νέες τεχνολογίες έχουν δημιουργήσει έναν άλλο τρόπο προώθησης της δημόσιας ενημέρωσης θεωρείται δεδομένο. Το διαδίκτυο που ήρθε να προστεθεί στα παραδοσιακά μέσα μαζικής ενημέρωσης επιτρέπει τη διάδοση εικόνων και λόγου, ο οποίος δεν προέρχεται από κάποιον επίσημο διαμεσολαβητή της δημόσιας ενημέρωσης. Όπως γράφει σχετικά, οι εικόνες ανέκαθεν αποτελούν ένα ισχυρό και απόλυτα ασφαλή τρόπο μετάδοσης και ισχυροποίησης μιας ιδέας²⁵³. Ο έλεγχος της αξιοπιστίας της εικόνας είναι δυσχερής και η είδηση που βασίζεται στην εικόνα αναδιοργανώνει τις γνωστικές λειτουργίες του κοινού, χωρίς αυτές να αποτελούν και να απεικονίζουν την υφιστάμενη πραγματικότητα²⁵⁴. Οι θέσεις οι οποίες εκφράστηκαν από την πλευρά των ερωτηθέντων, συγκλίνουν με την πεποίθηση ότι η κοινή γνώμη βασίζεται σε μια, συχνά, διαστρεβλωμένη σειρά από γεγονότα καθώς και σε αποσπασματικές εικόνες οι οποίες είναι ατελείς και πλαισιώνονται από υποκειμενικά σχόλια²⁵⁵.

2.4.2. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ

Πώς διαμορφώνεται η κοινή γνώμη και η συναίνεση του κοινού;

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι στάσεις, οι απόψεις και οι πεποιθήσεις μας για την κοινωνική πραγματικότητα επηρεάζονται άμεσα από τα ΜΜΕ²⁵⁶. Πέρα από έναν πολύ μεγάλο αριθμό ψυχολογικών παραγόντων και απόψεων βασισμένων σε παλαιότερες

²⁵² Σχόλια σε περιστατικό με εμπλεκόμενους αστυνομικούς. Βλ. <http://www.sportdog.gr/ta-mesa-stin-pressa/article/261144/proklisi-toy-adoni-gia-ton-periptera-poy-eideiran>. Τελευταία Ανάκτηση 05/01/2016.

²⁵³ LIPPMANN 1992, σελ. 152.

²⁵⁴ ΣΠΙΤΕΡΙ 2009, σελ. 228-229.

²⁵⁵ McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 25.

²⁵⁶ ΔΕΦΝΕΡ 1989, σελ. 17.

εμπειρίες, κίνητρα ή ανάγκες²⁵⁷, η προσληπτική ικανότητα²⁵⁸ του κοινού στα εκπεμπόμενα μηνύματα των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η συσχέτισή τους, θεωρείται αναμφισβήτητη.

Σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτηθέντων, οι δημοσιογράφοι «έχουν την εξουσία να διαμορφώνουν αυτό που παρουσιάζεται, ανάλογα με τον σκοπό τον οποίο επιδιώκουν»²⁵⁹. Η δυνατότητα η οποία παρέχεται στους δημοσιογράφους να επηρεάζουν τη θεματολογία της ειδησεογραφίας, αυτόματα συνεπάγεται άσκηση εξουσίας. Ασκείται δηλαδή από την δημοσιογραφική θέση, κοινωνική επιρροή. Υπάρχουν μέσα ενημέρωσης τα οποία υπηρετούν την έγκαιρη και έγκυρη δημοσιογραφία σε αρκετά μεγάλο βαθμό, δεν απουσιάζουν όμως ακόμη και από αυτά, στοιχεία μεροληψίας και υποκειμενικότητας. Υπάρχουν όμως, άλλα, τα οποία εμφανώς υπηρετούν συμφέροντα, και παρουσιάζουν ειδήσεις οι οποίες αφορούν αστυνομικές δράσεις, οι οποίες παραποιούνται ποικιλοτρόπως. Υπό αυτή την έννοια γίνεται αντιληπτή η σημασία στην οπτική που δίνεται από τα MME στο κοινό²⁶⁰.

Ως προς τα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης, υποστηρίζεται χαρακτηριστικά η άποψη ότι «χάνεται η μπάλα... Είναι τόσο εύκολο να βγει ένα παραμύθι, το οποίο κανείς δεν ξέρει από πού ξεκίνησε και τελικά ο κόσμος το έχει μάθει, το έχει υιοθετήσει, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα ανατροπής της κοινής γνώμης ως προς το θέμα αυτό... Δημιουργούνται από ανεύθυνους, μέσα από facebook και άλλα blogs, ιστορίες με εγκληματικές συμπεριφορές οι οποίες, προκαλούν τεράστιο πανικό στους πολίτες. Αναπαράγεται και αρχίζει να παίζει ένα σενάριο χωρίς να γνωρίζεις από

²⁵⁷ WERNER & JAMES 2001, σελ. 74.

²⁵⁸ Η διαφορετική προληπτική ικανότητα, λόγω της ανομοιομορφίας του κοινού, επιφέρει διαφοροποίηση ως προς την κωδικοποίηση των εκπεμπόμενων μηνυμάτων. Βλ. HIEBERT 1999, σελ. 5.

²⁵⁹ DEARING & ROGERS 2005, σελ. 43.

²⁶⁰ McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 11.

πού προέρχεται και από πού αντλήθηκαν οι πληροφορίες και αν είναι έγκυρες... κυρίως όταν αυτή η είδηση επαναλαμβάνεται».

Οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν την δυνατότητα στους δημοσιογράφους και σε κάθε ενεργό πολίτη, να προβάλλουν με περισσότερους τρόπους την εργασία τους μέσα από μπλογκς και ιστοσελίδες, με χαμηλότερο κόστος και με μεγαλύτερη ταχύτητα. Από τη δυνατότητα όμως αυτή προκύπτει το ζήτημα της ανωνυμίας και του προβληματισμού ως προς το ποιος είναι ο υπεύθυνος του δημοσιογραφικού κειμένου²⁶¹. Σε αυτό το σημείο όλοι οι ερωτηθέντες παρατηρούν πως ακόμη μεγαλύτερο ρόλο στην διαμόρφωση της κοινής γνώμης διαδραματίζει η δημοσιοποίηση βιντεοληπτικού υλικού το οποίο μπορεί ο καθένας να αναρτήσει στα μπλογκς και στις ιστοσελίδες, διότι θεωρείται "αδιάψευστος" μάρτυρας γεγονότων.

Άλλοι σημαντικοί παράγοντες οι οποίοι αναφέρθηκαν από τους ερωτηθέντες, ήταν, η διαδικασία επανάληψης των ειδήσεων, η εικόνα²⁶² και ο τίτλος ο οποίος εισάγεται στη θεματολογία των ειδήσεων. Υποστηρίζεται από τον McComps και τους συνεργάτες του, ότι η κοινή γνώμη εξαρτάται καθαρά και από την προβολή ορισμένων μόνο πτυχών ενός θέματος η οποία επιτυγχάνεται πολλές φορές, δίχως τη χρήση προφορικού λόγου. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται από το Γραφείο Τύπου της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής, «ο τίτλος αποτελεί συνηθισμένο σημείο τριβής μεταξύ αστυνομίας και δημοσιογράφων... Του δίνεις ένα θέμα (εννοεί του δημοσιογράφου) και βλέπεις έναν τίτλο, άλλα αντί άλλων. Και όλοι λένε: "δεν το έβαλα εγώ, το έβαλε ο αρχισυντάκτης". Το βάζουν γιατί είναι πιο πιασάρικος ο τίτλος. Το βαφτίζουν όπως θέλουν».

²⁶¹ PAVLIK 2008, σελ. 4-6.

²⁶² Υποστηρίζεται από τον McCOMPS και τους συνεργάτες του, ότι η κοινή γνώμη εξαρτάται καθαρά και από την προβολή ορισμένων μόνο πτυχών ενός θέματος η οποία επιτυγχάνεται πολλές φορές, δίχως τη χρήση προφορικού λόγου. Βλ. McCOMPS κ.α, 1996, σελ.24.

Τα προηγούμενα επιβεβαιώνουν διαπιστώσεις θεωρητικών, σύμφωνα με τους οποίους η επανάληψη²⁶³ ενός συγκεκριμένου ζητήματος δηλώνει τη σημασία, θέτοντάς το ως προτεραιότητα στο ευρύ κοινό²⁶⁴, και επηρεάζει τη δημόσια θεματολογία, ενώ ο τίτλος πρέπει να έλκει το κοινό²⁶⁵. Συγκεκριμένα, οι τίτλοι και οι υπότιτλοι λειτουργούν με βάση την διαδικασία αντίληψης. Εισάγεται πολλές φορές ένα μεροληπτικό στοιχείο το οποίο προκαθορίζει την επιλογή και την διαδικασία αποκωδικοποίησης του μηνύματος. Ο τίτλος επιτελεί «τη λειτουργία του εκ των προτέρων οργανωτή»²⁶⁶ της σκέψης και της ανάλυσης των στοιχείων από την πλευρά του κοινού. Σαφέστατα, η άποψη ότι παρατηρείται κάποιου είδους καθοδήγηση, δεν μπορεί να γενικευτεί, διότι η ίδια πληροφορία δύναται να ερμηνευτεί ποικιλοτρόπως, εφόσον κάθε προσωπικότητα αναπτύσσεται υπό διαφορετικές συνθήκες²⁶⁷, και όσο μικρότερη είναι η άμεση εμπειρία ενός ατόμου για ένα ζήτημα, τόσο μεγαλύτερη επιρροή ασκείται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης²⁶⁸.

Ο τρόπος όμως με τον οποίο πλαισιώνεται μια είδηση διαμορφώνει τις στάσεις του κοινού, είτε με την ανάδειξη, θετικών, προς τον αστυνομικό θεσμό, αντιδράσεων, είτε προβάλλοντας κάποιου είδους αρνητική συμπεριφορά²⁶⁹. Η προβαλλόμενη από τα μέσα εικόνα των αστυνομικών δράσεων προβληματίζει το αστυνομικό προσωπικό, παρά το γεγονός ότι ορισμένες υπηρεσίες δεν αποτελούν συνήθως αντικείμενο ενδιαφέροντος των ΜΜΕ και κατ' επέκταση του κοινού. Οι ερωτηθέντες πιστεύουν πως οι πιο ειδικές υπηρεσίες της Ελληνικής Αστυνομίας αντιμετωπίζονται ήπια από το κοινό διότι, όπως

²⁶³ Τονίζεται πως η επαναληπτικότητα και η παρουσία των σύγχρονων μέσων στην καθημερινότητα των πολιτών τείνει να εξασθενεί την δυνατότητα ατομικής αντίστασης σε ζητήματα κοινωνικού προβληματισμού. Βλ. ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 158.

²⁶⁴ DEARING & ROGERS 2005, σελ. 114.

²⁶⁵ ΔΕΦΝΕΡ 1989, σελ. 278-279.

²⁶⁶ MARCHAND 2006, σελ. 219-220.

²⁶⁷ McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 35.

²⁶⁸ DEARING & ROGERS 2005, σελ. 99-100.

²⁶⁹ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 76.

αναφέρθηκε χαρακτηριστικά: «Ο κόσμος δεν γνωρίζει τις πιο ειδικές υπηρεσίες. Δεν συναναστρέφεται με αυτές. Δεν έχουν λόγο να έχουν αρνητική εικόνα. Εγώ είμαι αυτός που έρχεται αντιμέτωπος μαζί τους, και εγώ είμαι αυτός που καλούμαι να εξισορροπήσω υποχρεώσεις που είναι δύσκολο να γίνουν αποδεκτές, και δικαιώματα που είναι δύσκολο να ικανοποιηθούν... Όταν υπάρχει ένα δύσκολο παρελθόν, όταν οι σχέσεις είναι ήδη κλονισμένες, όταν τα Μέσα παίζουν με την τηλεθέαση και την πολιτική, η αστυνομία αναλόγως επιβραβεύεται ή κατακρίνεται..». Κατά συνέπεια, είναι σαφής η πεποίθηση των ερωτηθέντων, η οποία συνάδει με θεωρητικά συμπεράσματα, πως η καθημερινή έκθεση των ατόμων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στα μηνύματα τα οποία εκείνα προωθούν, μπορεί να περιορίσει σημαντικά την κριτική στάση του κοινού απέναντι σ' αυτά τα μηνύματα²⁷⁰ και να επιτευχθεί η αποδοχή τους και αναλόγως η συναίνεσή του.

2.4.3. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ, ΜΜΕ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Ο νόμος είναι πολιτική απόφαση;

Μερίδα θεωρητικών υποστηρίζει ότι η εξέλιξη των μέσων μαζικής ενημέρωσης εξαρτάται άμεσα από την αλληλεπίδρασή τους με το πολιτικό σύστημα²⁷¹. Υποστηρίζεται δε, πως ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης καθίσταται καθαρά ιδεολογικός και ότι μέσα από τα ΜΜΕ εδραιώνεται η άρχουσα τάξη και ασκείται ο έλεγχος των υπόλοιπων κοινωνικών ομάδων²⁷². Την ίδια άποψη συμμερίζονται οι ερωτηθέντες που υποστηρίζουν σθεναρά ότι υπάρχει πολιτική σκοπιμότητα στον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζονται τα μέσα μαζικής ενημέρωσης πληροφορίες οι οποίες

²⁷⁰ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 158.

²⁷¹ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ 2004, σελ. 14.

²⁷² BARRAT 1986, σελ. 56.

σχετίζονται με δράσεις της αστυνομίας. Η επιβράβευση ή όχι της αστυνομίας, εξαρτάται από την εικόνα που η ίδια η πολιτική θέλει να προωθήσει στους πολίτες της. Το επιχειρησιακό μέρος του αστυνομικού επαγγέλματος εκτίθεται στα «μάτια» του κοινού ανάλογα με την ιδεολογία ή τα συμφέροντα και τον σκοπό που εξυπηρετεί κάθε δημοσιογράφος ή κάθε ιδιοκτήτης κάποιου μέσου²⁷³.

Υποστηρίζεται πως «τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ο θεσμός της αστυνομίας και η πολιτική είναι κρίκοι μιας αλυσίδας». Χωρίς καμία αμφισβήτηση, υφίσταται αλληλεπίδραση μεταξύ της πολιτικής και των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η αστυνομία καλείται να παίξει το ρόλο που της δίδεται κάθε φορά. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται από αστυνομικό, «η αστυνομία είναι ο σάκος του μποξ... είναι εκείνη η οποία απορροφά τους κραδασμούς της κοινωνίας και τα λάθη του πολιτικού συστήματος». Η άποψη αυτή ενισχύεται από αστυνομικό της ομάδας ΔΙ.ΑΣ ο οποίος χαρακτηρίζει τον ίδιο και τους συναδέλφους του «πιόνια του συστήματος». Με βάση τα παραπάνω, διερωτάται κανείς: Πώς είναι δυνατόν μια ενέργεια ενός αστυνομικού ή μία επιχειρησιακή δράση να μπορεί να χαρακτηριστεί λανθασμένη ή ορθή αναλόγως των πολιτικών συμφερόντων, εφόσον το νομικό πλαίσιο το οποίο περιβάλλει τις δραστηριότητες της αστυνομίας δεν αφήνει περιθώρια ασάφειας και παρερμηνειών για το τι χαρακτηρίζεται νόμιμο και τι παράνομο;

Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζεται, η ερμηνευτική δημοσιογραφία διαφέρει από την ουδέτερη καταγραφή. Η πρώτη μορφή τείνει να δίνει έμφαση στα σχόλια, εκφράζοντας πολύ συχνά σαφή πολιτική θέση, μέσα από την ερμηνεία και τον σχολιασμό, σε αντίθεση με την ουδέτερη καταγραφή, η οποία δίνει έμφαση μόνο στην

²⁷³ «Απίστευτες δηλώσεις του κυβερνητικού εκπροσώπου με αφορμή το βίντεο με τα MAT που κάνουν "ντου" σε ένα περίπτερο στα Εξάρχεια – Έγινε έξω φρενών μέχρι και ο Παπαδάκης!». Βλ. <http://www.sportdog.gr/ta-mesa-stin-pressa/article/261144/proklisi-toy-adoni-gia-ton-periptera-poy-edeiran>. Τελευταία Ανάκτηση 05/01/2016.

αναφορά των γεγονότων που έχουν λάβει χώρα και προβάλλονται στο ευρύ κοινό²⁷⁴. Με βάση τις παραπάνω θεωρητικές θέσεις και σε συνδυασμό με τον ισχυρισμό των ερωτηθέντων ότι «η αλήθεια δεν είναι μόνο αυτό που βλέπουμε», διαπιστώνεται μία αμφισβήτηση ως προς ποια πράξη χαρακτηρίζεται νόμιμη και ποια παράνομη και συγκεκριμένα, ποιος είναι εκείνος ο οποίος δύναται να την ορίζει. Η κοινωνία διαπλάθεται μέσα από την σημασιοδότηση των λέξεων, των εικόνων και των γεγονότων.

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν απεικονίζουν την πραγματικότητα, αλλά αντιθέτως δομούν μία πραγματικότητα μέσα από την οποία ωθείται το κοινό να κατανοήσει την κοινωνία με έναν συγκεκριμένο και προκαθορισμένο τρόπο²⁷⁵. Για όλους τους ερωτηθέντες αστυνομικούς υπάρχει κανονιστικό πλαίσιο και αυτό οφείλουν να τηρούν. Η αστυνομία είναι ένα όργανο συγκροτημένο, ορισμένο να πράττει στο πλαίσιο της νομιμότητας και πάντα με βάση τους νόμους του κράτους²⁷⁶. Αστυνομικός της Αμέσου Δράσεως τονίζει ότι «Εγώ σαν αστυνομία εφαρμόζω το νόμο, το Σύνταγμα και τις εντολές που θα πάρω. Είτε είναι κυβέρνηση η μία, είτε η άλλη. Δε με ενδιαφέρει... εγώ υπηρετώ την ΕΛ.ΑΣ.... Το νομικό πλαίσιο είναι το ίδιο, όποιος και αν είναι ο υπουργός. Υπηρετούμε ό,τι εκλεγεί από το λαό. Ό,τι νόμιμα θεωρείται κυβέρνηση». Την άποψη αυτή ενισχύει και ο αστυνομικός της Υπηρεσίας Αποκατάστασης Τάξης, ο οποίος υπογραμμίζει την παρουσία εισαγγελέα όταν εξελίσσονται σοβαρά γεγονότα. Αναφέρεται μάλιστα στην περίπτωση της υπερπροβολής από τα ΜΜΕ, εικόνων σύμφωνα με τις οποίες γίνεται «αλόγιστη και άσκοπη» χρήση χημικών προς τους «ειρηνικούς» διαδηλωτές. «Ποιος κρίνει εάν η ενέργεια αυτή είναι παράνομη ή νόμιμη εφόσον υφίσταται εντολή;», «Ποιος κρίνει εάν

²⁷⁴ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ 2004, σελ. 48.

²⁷⁵ ΠΑΝΟΥΣΗΣ κ.α, 2006, σελ. 137.

ο διαδηλωτής έπραξε αδίκημα ή όχι; Οι πράξεις του ή η μεμονωμένη εικόνα σύλληψής του;». Ποικίλα ερωτήματα τέτοιας φύσεως διατυπώθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα για να αναφερθούν στη συνέχεια στη χρήση χημικών, σε συλλήψεις διαδηλωτών, στη διαδικασία ελέγχου πολιτών ή υπόπτων, σε ζητήματα διοικητικού δικαίου, κατασταλτικής δράσης, δικαιωμάτων και υποχρεώσεών τους.

Είναι γεγονός ότι η άσκηση του αστυνομικού καθήκοντος συνδέεται άρρηκτα με την κρατική βία, η οποία χαρακτηρίζεται νόμιμη, πλην όμως, δύναται ποικιλοτρόπως να διαφοροποιηθεί και να χαρακτηριστεί παράνομη. Το δίκαιο της δημόσιας τάξης παρέχει εγγυήσεις προκειμένου να περιορίζεται η συχνότητα περιστατικών παράνομης βίας, με την ύπαρξη του αστυνομικού, διοικητικού και του ουσιαστικού ποινικού δικαίου²⁷⁷. Η άσκηση της αστυνομικής εξουσίας αξιολογείται και οριοθετείται από το ισχύον πειθαρχικό δίκαιο του αστυνομικού προσωπικού. Η άσκηση του αστυνομικού καθήκοντος για την εφαρμογή του νόμου, μπορεί να συνδέεται με τη χρήση κάποιου είδους εξαναγκασμού, σωματικού ή ψυχολογικού²⁷⁸. Η παρουσίαση αυτού του εξαναγκασμού από τα ΜΜΕ, ευνοεί τη σύγχυση του κοινού για το νόμιμο – παράνομο της δράσης της αστυνομίας.

Οι αστυνομικοί οι οποίοι υπηρετούν στην δίωξη ηλεκτρονικού εγκλήματος και στο τμήμα τροχαίας δεν ισχυρίστηκαν με τέτοια έμφαση την ύπαρξη πολιτικής εμπλοκής στον δικό τους τομέα, χωρίς όμως να την αμφισβητήσουν γενικότερα. Για κάποιους, η πολιτική αποτελεί τον πιο ισχυρό παράγοντα ανάπτυξης των μέσων ενημέρωσης²⁷⁹. Οι θέσεις οι οποίες εκφράστηκαν αναδεικνύουν μια άμεση σχέση της πολιτικής με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης η οποία επιτρέπει τη θυματοποίηση του αστυνομικού θεσμού και

²⁷⁶ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 17.

²⁷⁷ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ 2006, σελ. 21-22.

²⁷⁸ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ 2006, σελ. 147-150.

²⁷⁹ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ 2004, σελ. 30.

προκαλεί τον εξής προβληματισμό: Ποιος είναι τελικά ο ουσιαστικός ρόλος της αστυνομίας; Αποτελεί η αστυνομία όργανο της πολιτικής εξουσίας επιφορτισμένο με την προστασία του πολίτη, ή εξυπηρετεί συμφέροντα; Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζεται, η θεματολογία, η ιεραρχία και η πλαισίωση των ειδήσεων αποτελούν πολιτικές αντιπαραθέσεις οι οποίες αξιώνουν την προσοχή της πολιτείας μέσα σε ένα πλαίσιο νομιμοποιημένου ενδιαφέροντος²⁸⁰.

2.4.4. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ, ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Με ποιο τρόπο επηρεάζεται το έργο της αστυνομίας και κατ' επέκταση το εγκληματικό φαινόμενο, μέσα από την εικόνα της στο ευρύ κοινό;

Σε ένα δημοκρατικό κράτος, όπως είναι η Ελληνική κοινωνία, η προσπάθεια διατήρησης του αισθήματος ασφάλειας των πολιτών της αποτελεί υποχρέωση του κράτους δικαίου²⁸¹ και για την επίτευξή του επιβάλλεται η προστασία των εννόμων αγαθών. Το αίσθημα όμως της ασφάλειας και της εμπιστοσύνης συχνά διακυβεύεται. Ο θεσμός ο οποίος πρέπει να διατηρεί ισορροπία και να προστατεύει τα έννομα αυτά αγαθά, έχει οριστεί από το κράτος ως αρμόδιο, το σώμα της αστυνομίας²⁸². Ως σώμα ασφαλείας²⁸³ η Ελληνική Αστυνομία, έρχεται αντιμέτωπη με το έγκλημα σε όλες του τις εκφάνσεις: Βία, βανδαλισμοί, ληστείες, κλοπές, οργανωμένο έγκλημα, ενδοοικογενειακή βία, ανήλικοι ως θύματα και ως θύτες, οικονομικό και ηλεκτρονικό

²⁸⁰ DEARING & ROGERS 2005, σελ. 20.

²⁸¹ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ 2001, σελ. 32-36

²⁸² Το Αστυνομικό Δίκαιο περιλαμβάνει, πέραν των άλλων λειτουργιών της Ελληνικής Αστυνομίας, διατάξεις σχετικά με την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος, την προστασία του Δημοκρατικού Πολιτεύματος, καθώς και την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών της κοινωνίας. Περιφρουρείται, υπό αυτή την έννοια, η έννομη τάξη. Βλ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ 2006, σελ. 22.

έγκλημα, κ.α. Πέρα όμως από τις προαναφερθείσες μορφές εγκλημάτων, η αστυνομία καλείται να αντιμετωπίσει και πλήθος άλλων ζητημάτων όπως, δικονομικού ποινικού δικαίου, διοικητικού δικαίου και ειδικών ποινικών νόμων τα οποία άπτονται των αρμοδιοτήτων της. Επομένως, γίνεται αντιληπτή η ανάγκη αντικειμενικής προβολής του θεσμού της αστυνομίας, από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης. Η αντικειμενική παρουσίαση της δράσης της αστυνομίας έχει ως αποτέλεσμα την καλύτερη συνεργασία της με τους πολίτες, πράγμα το οποίο επηρεάζει θετικά το αστυνομικό έργο της και την αποστολή της²⁸⁴. Κι αν κάποιος δεν μπορεί να το απαιτήσει από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, είναι απολύτως δικαιολογημένο να το ζητά από τα ΜΜΕ.

Εκφράζεται πολλές φορές η άποψη πως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δημιουργούν την εντύπωση πως ο αστυνομικός, είτε με τις ατομικές του ενέργειες, είτε μέσα από συλλογικές και οργανωμένες δράσεις, με τη ταυτόχρονη συνεργασία της εκάστοτε πολιτικής ηγεσίας, εξυπηρετεί άλλου είδους, από τα οριζόμενα από το Σύνταγμα και τους νόμους, συμφέροντα²⁸⁵. Τι πιστεύει η αστυνομία για το έγκλημα και για τον εαυτό της²⁸⁶ και πώς επηρεάζει η προβαλλόμενη εικόνα, από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τη δράση των αστυνομικών κατά του εγκλήματος και το εγκληματικό φαινόμενο εν γένει;.

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης παίζουν καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση των απόψεων, πεποιθήσεων, παράλληλα με την καθημερινή εμπειρία και τις διαπροσωπικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των ατόμων²⁸⁷ και των αστυνομικών. Συνεπώς, οι

²⁸³ Η Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ) κατά ρητή διάταξη του νόμου είναι Σώμα Ασφαλείας. Βλ. Ν. 2800/2000 αρ 8 παρ 1 εδ. 2.

²⁸⁴ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 121.

²⁸⁵ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000, σελ. 32.

²⁸⁶ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000, σελ. 29.

²⁸⁷ MARCHAND 2006, σελ. 37.

δράσεις της αστυνομίας επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από την εικόνα που παρουσιάζουν τα μέσα ενημέρωσης. Υποστηρίζεται πως στις περιπτώσεις εκείνες όπου τα επιχειρήματα είναι ισχυρά, οι πολλαπλές εκθέσεις στα μηνύματα δύνανται να οδηγήσουν στη συναίνεση²⁸⁸. Στη σημερινή εποχή, η επίδραση των μέσων μαζικής ενημέρωσης είναι καταλυτική για την εικόνα της αστυνομίας καθώς, μέσα από την ανάπτυξη της τεχνολογίας, των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, το κοινό έχει την ικανότητα να ενημερώνεται άμεσα – όχι όμως κατ’ανάγκην αντικειμενικά - για τα τεκταινόμενα και για κάθε πράξη ή παράλειψη των αστυνομικών οργάνων. Επομένως, ένα ενημερωμένο κοινό για τις δραστηριότητες της αστυνομίας διαμορφώνει με σαφήνεια εικόνα για τη δράση και την αποτελεσματικότητά της²⁸⁹.

Η θεωρητική έρευνα έδειξε ότι στη συνείδηση του κοινού ο αστυνομικός συνδέεται με τις έννοιες της καταστολής, του αυταρχισμού και της καταπάτησης των δικαιωμάτων των πολιτών²⁹⁰. Την τελευταία δεκαετία τα ΜΜΕ προβάλλουν αποκλειστικά την κατασταλτική δράση της αστυνομίας, ασκώντας μονομερώς κριτική για την αυστηρότητά της με την ίδια ευκολία με την οποία κατακρίνεται η ανεκτικότητα της²⁹¹. Η στάση αυτή δημιουργεί αντιφατικά αισθήματα στο κοινό και στους ίδιους τους αστυνομικούς. Ταυτόχρονα είναι κατανοητά και τα αισθήματα απογοήτευσης και άρνησης να δραστηριοποιηθούν με ζήλο σε κάτι παραπάνω από την απλή εκτέλεση της εντολής, με τον πιο ανώδυνο γι’αυτούς τρόπο, τα οποία εξέφρασαν πολλοί αστυνομικοί. Υποστηρίζεται βέβαια η άποψη ότι στο επάγγελμα αυτό δεν τίθεται θέμα διακριτικής ευχέρειας, αλλά πιστής τήρησης και εφαρμογής των διατασσομένων. Όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε από το Γραφείο Τύπου της Γενικής

²⁸⁸ MARCHAND 2006, σελ. 40.

²⁸⁹ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 121.

²⁹⁰ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 8.

²⁹¹ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 18.

Αστυνομικής Διεύθυνσης Αττικής, «Οφείλεις να είσαι επαγγελματίας... Όταν έρχεσαι να δουλέψεις, οφείλεις να γνωρίζεις ότι θα έρθεις αντιμέτωπος με κάποια αρνητικά πράγματα και στη φύση της δουλειάς και στην αντιμετώπιση με έναν πολίτη. ... Πρέπει να έχεις την εκπαίδευση και τον επαγγελματισμό να τα ξεπεράσεις.... Οφείλει όμως και το κοινό να καταλάβει και τον αστυνομικό που υφίσταται αυτή την πίεση... Πολλούς τους πιάνει το παράπονο, γιατί είναι η μόνη δουλειά που, αν πάθεις κάτι, σου λένε, ε, εντάξει, δουλειά σου είναι. Δεν το λένε για άλλο επάγγελμα.... Εάν γίνει ένα ναυάγιο και πνιγούν δέκα ναυτικοί, θα τους κλάψουν, θα πούνε χαθήκανε. Ναυτικός ήταν ρε παιδιά. Υπάρχει ο κίνδυνος ναυαγίου... Δεν θα το πουν αυτό. Ούτε στον οικοδόμο αν πέσει από τη σκαλωσιά. Όταν είσαι πάνω στη σκαλωσιά, έχεις κίνδυνο να πέσεις. Στον αστυνομικό όμως θα το πουν. Στην αστυνομία θα το ακούσεις. Όχι από όλους, αλλά είναι παράπονο.. Εκεί επηρεάζει, ναι. Εκεί χάνεις το ζήλο...».

Την ίδια απογοήτευση και προβληματισμό εκφράζουν, ίσως πιο έντονα από τους άλλους ερωτηθέντες, οι αστυνομικοί οι οποίοι εργάζονται στις Υπηρεσίες της Αποκατάστασης Τάξης, της Άμεσης Δράσης, της ομάδας ΔΙ.ΑΣ και του Τμήματος Τάξης: «Επηρεάζει στο μέγιστο το ηθικό και την απόδοση όλων μας όταν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν παρουσιάσει γεγονότα με ελλιπέστατο τρόπο, με αποτέλεσμα να διαμορφώνεται μία λανθασμένη εικόνα της αστυνομίας... Είναι άδικο να παλεύεις καθημερινά, με τα όσα λάθη μας, τα οποία δεν είναι σε καμία περίπτωση σε αριθμό και μέγεθος όπως παρουσιάζονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, και να εισπράττεις στο τέλος μόνο απογοήτευση... Ευτυχώς που σε αυτή τη δουλειά η ηθική ικανοποίηση από την προσφορά, σου δίνει τη δύναμη της επόμενης ημέρας. Ως τότε όμως;»

Μία πιο ενδιαφέρουσα άποψη διατυπώθηκε από αστυνομικό της Αμέσου Δράσεως, η οποία εκφράζει τον κυνισμό της πείρας μαζί με το αίσθημα αυτοπροστασίας. Συγκεκριμένα ανέφερε χαρακτηριστικά: «Για ποιο λόγο να πάω γρήγορα σε σήμα που αφορά ληστεία σε τράπεζα; Στη ληστεία δύο πράγματα θέλουν. Το πρώτο, να πάρουν τα λεφτά και το δεύτερο να σου τη στήσουν. Κακό σε πολίτη δεν κάνουν. Το έχει δείξει η ιστορία. Τα λεφτά είναι ασφαλισμένα.... Για ποιοι λόγο να πάω. Να με στήσουν την επόμενη μέρα στον τοίχο τα κανάλια αν κυνήγησα, πόσο κυνήγησα, αν έβγαλα όπλο, ποιον στόχευσα και αν σημάδεψα τη γάμπα ή το γόνατο;». Ενδιαφέρον προκαλούν και άλλες δηλώσεις οι οποίες ισχυροποιούν την άποψη ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης υπονομεύουν τη διάθεση προσφοράς των αστυνομικών²⁹² για μία καλύτερη αντιμετώπιση του εγκλήματος και συνεργασίας με το κοινό: «.. Ο κόπος σου πάει χαμένος. Μοιάζει σαν του αγρότη. Κοπιάζει έναν ολόκληρο χρόνο και όταν οι καιρικές συνθήκες δεν του αφήσουν τίποτα όρθιο, απογοητεύεται. Σκέψου κάθε χρόνο να νιώθεις ότι ελάχιστα από αυτά που κάνεις έχουν αναγνώριση και κατά συνέπεια, αποτέλεσμα; Έτσι όπως λειτουργεί το Τμήμα, μόνο για το έγκλημα δεν δουλεύω.... Μην το ψάχνεις...», Ενώ κάποιος άλλος: «Για να ξέρεις, εμείς οι αστυνομικοί, είμαστε προφυλακτικό, μας φοράνε και μετά μας πετάνε».

Με βάση όσα αναλύθηκαν, είναι σαφής η επιρροή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης στη δράση της αστυνομίας, στις απόψεις του κοινού, την αυτοεκτίμηση και διάθεση προσφοράς των αστυνομικών. Παρατηρούνται αισθήματα απογοήτευσης και άρνησης δραστηριοποίησής τους σε κάποιες μορφές εγκλημάτων τα οποία δεν διακυβεύουν σημαντικά έννομα αγαθά. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τις ανωτέρω εκφραζόμενες από τους ερωτηθέντες θέσεις, η επιρροή που ασκείται στο έργο των αστυνομικών από την προβολή των ΜΜΕ, επηρεάζει κυρίως την

²⁹² ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 19.

διάθεση για προσφορά και όχι την πραγματική δράση τους διότι αυτή καθορίζεται ρητά από τη νομοθεσία που πλαισιώνει τον θεσμό τους, με αποτέλεσμα να εφαρμόζουν, ανεξαρτήτως προσωπικής βούλησης, όλες τις νόμιμες διαδικασίες που προβλέπονται.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα εργασία αποτέλεσε μία, κατά το δυνατόν, προσεκτική προσέγγιση της σχέσης μεταξύ των μέσων μαζικής ενημέρωσης και του θεσμού της αστυνομίας. Η μελέτη σχετικά με τον τρόπο που πλαισιώνονται οι ειδήσεις και την επιρροή τους στο εγκληματικό φαινόμενο, δεν αποτελεί ένα εύκολο εγχείρημα. Δεν είναι λίγοι οι επιστήμονες που υποστηρίζουν ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης έχουν έναν ρόλο ο οποίος δεν παραμένει μόνο στο πλαίσιο της απλής διαμεσολάβησης μεταξύ των πολιτών μιας κοινωνίας και των πραγματικών γεγονότων, αλλά ότι αποτελούν διαμεσολαβητές της βούλησης, του λόγου και της ιδεολογίας που η ίδια η πολιτική εκφράζει²⁹³. Θεωρούνται διαμεσολαβητές της ίδιας της πραγματικότητας που τα ίδια τα Μέσα κατασκευάζουν²⁹⁴. Πολλοί υποστηρίζουν την άποψη ότι τα ΜΜΕ καθοδηγούνται από την κυρίαρχη τάξη²⁹⁵ χωρίς όμως αυτό να είναι φανερό στο ευρύ κοινό, διότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αν και δεν εντάσσονται στον κρατικό μηχανισμό, βρίσκονται όμως υπό κρατικό έλεγχο²⁹⁶. Συνεπώς, η λογοκρισία και η προπαγάνδα πλαισιώνονται από δημοκρατικά στοιχεία²⁹⁷. Αυτό έχει ως συνέπεια, η σκοπιμότητα η οποία υποκρύπτεται, να εδραιώνει την αναλήθεια και να τη συσχετίζει με την παραπληροφόρηση²⁹⁸, υπό το μανδύα του δικαιώματος ενημέρωσης του κοινού. Η αλληλεπίδραση με τα ΜΜΕ είναι τόσο μεγάλη όπου καθορίζεται ακόμη και η εδραίωση ή μη της πολιτικής εξουσίας²⁹⁹. Ο αστυνομικός θεσμός έχει συγκροτηθεί και διαρθρωθεί υπό τέτοια βάση όπου ο τρόπος λειτουργίας και η ύπαρξή του αναδεικνύει

²⁹³ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 144.

²⁹⁴ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 19.

²⁹⁵ WERNER και JAMES 2001, σελ.231-233.

²⁹⁶ ΛΑΖΟΣ2007, σελ.275.

²⁹⁷ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ 2004, σελ. 32.

²⁹⁸ ΣΠΙΤΕΡΙ 2009, σελ. 35.

την ύπαρξη ή μη κοινωνικής ενότητας και πολιτικής ικανότητας³⁰⁰ και για τον λόγο αυτό πολλές φορές τοποθετείται στο επίκεντρο του κοινωνικού και πολιτικού ενδιαφέροντος³⁰¹. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα να εμπλέκονται ποικιλοτρόπως τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με την δράση της αστυνομίας και την πολιτική γενικότερα.

Η αστυνομία ως θεσμός ο οποίος προασπίζεται τη νομιμότητα, έρχεται να αντιμετωπίσει ένα βεβαρημένο παρελθόν το οποίο διαμορφώνει ακόμη και σήμερα την εικόνα της στους πολίτες³⁰². Στην Ελλάδα η προβολή της κατασταλτικής της δράσης υπερτερεί έναντι της προληπτικής, και η νομιμότητα των δράσεών της υπερκαλύπτεται από περιστατικά κατάχρησης εξουσίας. Σαφέστατα, η εικόνα της αστυνομίας και η σχέση που διαμορφώνει με το κοινό, δεν εξαρτάται μόνο από την προβολή της στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αλλά και από την καθημερινή επαφή του πολίτη με την αστυνομία. Η συμπεριφορά των αστυνομικών, η εκπαίδευσή τους, το μορφωτικό επίπεδο και η αποτελεσματικότητα των δράσεών τους είναι σημαντικά στοιχεία. Είναι όμως αρκετά; Παράνομες συμπεριφορές οι οποίες προκαλούν εντάσεις και πρόκληση επεισοδίων από άτομα και ομάδες σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να παραβλέπονται, ενώ αντίθετα, η αναγνώριση των λαθών και η ανάληψη ευθυνών από την πλευρά των αστυνομικών αρχών βοηθούν στην καλλιέργεια εμπιστοσύνης μεταξύ αυτών και των πολιτών. Είναι άλλωστε επιβεβλημένη η αगाστή και εποικοδομητική συνεργασία μεταξύ αστυνομίας – κοινού, καθώς η αποτελεσματικότητα της αστυνομίας εξαρτάται άμεσα από την εμπιστοσύνη των πολιτών.

²⁹⁹ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 52.

³⁰⁰ ΠΟΥΛΑΤΖΑΣ 1990, σελ. 12.

³⁰¹ ΣΚΟΥΡΗΣ και ΤΑΧΟΣ 1996, σελ. 145.

³⁰² ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 17.

Η κριτική από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης επιβάλλεται σε ένα πλαίσιο ενεργούς συμμετοχής του πολίτη προκειμένου να διευκολύνεται το έργο και η αποστολή της αστυνομίας και ταυτόχρονα να ενεργοποιείται η νομιμοποιητική της βάση. Άλλωστε, ο κοινωνικός έλεγχος πρέπει να πραγματοποιείται εντός των αρχών της νομιμότητας και της αναλογικότητας³⁰³. Ο ανεξέλεγκτος και υπερβολικός έλεγχος ή η αδράνεια οδηγούν στην ασυδοσία. Όπως πολύ σοφά εκφράζεται μέσα από την ελληνική μυθολογία, «η Θέμιδα εικονίζεται ως θεότητα των αιώνιων νόμων, της πειθούς και των καλών συμβουλών, η κόρη της, Δίκη, συμβολίζεται κρατώντας εκτός από τον ζυγό, με τον οποίο σταθμίζει το δίκαιο, και ξίφος, με το οποίο επιβάλλει το δίκαιο. Ξίφος χωρίς ζυγό ταυτίζεται με ωμή βία, ζυγός χωρίς ξίφος ισοδυναμεί με πλήρη παραλυσία του δικαίου»³⁰⁴.

Η πρακτική πλευρά του ζητήματος καταδεικνύει ότι στην πλειονότητά τους, τα ΜΜΕ προβάλλουν κάθε άλλο παρά αντικειμενικά τις αστυνομικές δράσεις. Από την προσωπική μελέτη η οποία διεξήχθη με συνεντεύξεις αστυνομικών, έγινε αντιληπτή κάποια διαφοροποίηση ως προς την προβολή των αστυνομικών δράσεων ανάλογα με την αμεσότητα του κοινού με την αστυνομία. Συγκεκριμένα, οι αστυνομικοί των υπηρεσιών οι οποίοι εργάζονται σε υπηρεσίες όπως η Διεύθυνση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας, γνωστή ως Αντιτρομοκρατική Υπηρεσία, στην Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος και στην Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Μονάδα³⁰⁵, δεν ανέφεραν κάποια ιδιαίτερα προβλήματα στη σχέση τους με τα ΜΜΕ ή τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ειδικά, η δράση της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος παρουσιάζεται πολύ θετικά από τα ΜΜΕ, ως μία Υπηρεσία της Ελληνικής

³⁰³ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ 2011, σελ. 61-114.

³⁰⁴ ΝΙΚΑΣ 2003, σελ. 2.

³⁰⁵ Σχετική αναφορά έγινε στην παρούσα εργασία, στην παράγραφο, «Ελληνική Αστυνομία και Πλαισίωση».

Αστυνομίας η οποία εξιχνιάζει αδικήματα, προλαμβάνει εγκλήματα και προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες στους πολίτες, όπως επί παραδείγματι, η πρόληψη αυτοκτονιών, παρέχοντας ένα αίσθημα ασφάλειας στους πολίτες από εγκληματικές πράξεις οι οποίες λαμβάνουν χώρα σε ένα πεδίο το οποίο, με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, εισχωρεί όλο και πιο έντονα στην ζωή μας,³⁰⁶ διότι η κάθε κίνηση, η κάθε συναλλαγή και πολλές από τις προσωπικές στιγμές των ανθρώπων διεξάγονται εντός του «τεχνολογικού κόσμου». Η προβολή αυτής της υπηρεσίας της αστυνομίας από τα MME δεν επηρεάζει άμεσα την πολιτική εξουσία, ούτε και έρχεται σε καθημερινή και άμεση επαφή με τους πολίτες. Κατά συνέπεια, δεν χρειάζεται από τα MME ιδιαίτερη ενασχόληση μαζί της.

Ανάλογα συμπεράσματα έχουν εξαχθεί από τις προσωπικές μου συνεντεύξεις, για την Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Μονάδα. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης αναδεικνύουν μία Υπηρεσία εκπαιδευμένη και ικανή³⁰⁷. Η εικόνα η οποία προβάλλεται δεν απέχει από την υφιστάμενη και η περιγραφή δεν αποκλίνει συνήθως από την πραγματική. Οι επιτυχίες προβάλλονται με τον ίδιο τρόπο με τον οποίο προβάλλονται και οι αποτυχίες, δίχως να παραποιείται η ουσιαστική είδηση. Σαφέστατα, η παρουσίαση περιέχει τα απαραίτητα στοιχεία για να προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού. Πολλές φορές μάλιστα, τα MME και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μέσα από τα οποία προωθούνται οι δράσεις τις, προβάλλουν βίντεο που έχει ληφθεί κατά την ώρα εκπαίδευσης και σεναρίων οι οποίες προσομοιάζουν σε πραγματικές συνθήκες, που επιδρούν θετικά στο κοινό αίσθημα. Σε γενικές γραμμές, όλοι οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι οι αστυνομικές δράσεις παραποιούνται σε τέτοιο βαθμό, ώστε να διερωτάται και να προβληματίζεται κανείς για την αξία και τη χρησιμότητα της αστυνομίας στην εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας.

³⁰⁶ Βλ. <https://www.youtube.com/watch?v=Fbjim8d7uEQ>. Τελευταία Ανάκτηση 05/01/2016.

³⁰⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=cn9dFBiTWDg>. Τελευταία Ανάκτηση 05/01/2016.

Αντιθέτως, αδικήματα κατά του προσώπου με δράστες και θύματα ανήλικους, ιδιαίτερης μορφής εγκληματικές συμπεριφορές, όπως ανθρωποκτονίες ή ομαδική τέλεση αδικημάτων, όπως επί παραδείγματι, κλοπές, ληστείες, βανδαλισμοί, ελκύουν τα ΜΜΕ. Η πλαισίωση των ειδήσεων αυτών, περιλαμβάνει έντονους χαρακτηρισμούς και αποσπασματικές πληροφορίες, ώστε να εξυπηρετείται η παρουσίαση της είδησης, ως προς τα εμπλεκόμενα πρόσωπα.

Οι ερωτηθέντες έκαναν επίσης λόγο ειδικά για τις περιπτώσεις όπου νομίμως μπορούν να χρησιμοποιήσουν αστυνομική ράβδο, χειροβομβίδες κρότου λάμψης κλπ, στις οποίες ο σχολιασμός των ΜΜΕ είναι αρνητικός και κυρίως επιφανειακός, υποβαθμίζοντας το συνολικό της έργο³⁰⁸. Επίσης, εκφράζουν την άποψη ότι οι αστυνομικοί βρίσκονται πάντοτε στο στόχαστρο των δημοσιογράφων, προκειμένου, είτε να κλονιστεί η εμπιστοσύνη του κοινού για την πολιτική εξουσία ή να ενισχυθεί αυτή, διότι, όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, η δημόσια τάξη και η ασφάλεια³⁰⁹ των πολιτών αποτελεί το κριτήριο ικανότητας της εκάστοτε κυβέρνησης. Υποστηρίζεται πως τις περισσότερες φορές προβάλλεται ο κατασταλτικός ρόλος των αστυνομικών δράσεων, υπερθεματίζονται στοιχεία καταναγκασμού και βίας³¹⁰ και τονίζεται η απώλεια ελέγχου από την πλευρά της πολιτείας και η ανυπαρξία επιβολής του αισθήματος ασφάλειας στους πολίτες της απέναντι στο κοινό έγκλημα. Όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζει ο Αριστοτέλης, «η χρηστή διοίκηση μιας κοινωνίας στηρίζεται απαραίτητα στη θέσπιση κανόνων και στην ύπαρξη εντεταλμένων αρχών για την εφαρμογή τους»³¹¹. Υπό την οπτική αυτή, η αδυναμία εφαρμογής του κανονιστικού

³⁰⁸ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 120.

³⁰⁹ Η Δημόσια Τάξη και Ασφάλεια αφορούν την ίδια την υπόσταση του κράτους καθώς και δραστηριότητα του ίδιου του κράτους. Βλ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ 2000, σελ. 97.

³¹⁰ ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ 2008, σελ. 32.

³¹¹ ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ κ.α, 1995, σελ. 14.

και νομικού πλαισίου, περιγράφει κάθε άλλο από την περιγραφόμενη και επιθυμητή, χρηστή διοίκηση της κοινωνίας.

Όπως μπορεί κανείς να διαπιστώσει, η σχέση των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης με τον θεσμό της αστυνομίας είναι πολύ ιδιαίτερη και αποτελεί ένα άξιο, ερευνητικής μελέτης ζήτημα, το οποίο προβληματίζει σε μεγάλο βαθμό την εγκληματολογία ως επιστήμη.

Η ενημέρωση των πολιτών για ζητήματα τα οποία διαμορφώνουν τις κοινωνικές εξελίξεις, προέρχονται από πληροφορίες οι οποίες παρουσιάζονται ως ειδήσεις. Υποστηρίζεται πως οι ειδήσεις αυτές δεν αποτελούν καθρέπτη της κοινωνίας, αλλά αντιθέτως, πτυχή κοινωνικών ζητημάτων οι οποίες προκαλούν την προσοχή του κοινού λόγω του περιεχομένου³¹². Το περιεχόμενο των ειδήσεων το οποίο συνδέεται με την ιεραρχία της θεματολογίας και τον τρόπο με τον οποίο πλασιώνονται, ασκούν ιδιαίτερη επίδραση στην κοινή γνώμη. Οι εικόνες³¹³ οι οποίες προβάλλονται, ο λόγος³¹⁴ ο οποίος χρησιμοποιείται από τους δημοσιογράφους, συμβάλλουν στην κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας και όχι στην αντικειμενική παρουσίαση της πραγματικότητας³¹⁵. Έτσι διαμορφώνεται μία συναίνεση γύρω από την προτεραιότητα ενός ζητήματος, αλλά ταυτόχρονα και γύρω από την ερμηνεία που προσφέρουν τα ίδια τα Μέσα³¹⁶. Ο McComps και οι συνεργάτες του υποστηρίζουν ότι οι ειδήσεις δίνουν έμφαση και προβάλλουν γεγονότα τα οποία «προωθούν την ιστορία»³¹⁷. Κατά άλλους, η άποψη ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης λειτουργούν ως «υποδόρια

³¹² McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 53.

³¹³ Οι εικόνες θεωρούνται ως έκφραση αντιλήψεων καθώς περιλαμβάνουν γεγονότα, η οπτική αυτών, υποδεικνύει πεποιθήσεις και απόψεις. Βλ. McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 101.

³¹⁴ Με την έννοια λόγος νοείται κάθε «μονάδα και σημειοδοτική σύνθεση, προφορική ή οπτική. Βλ. ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ. 23». Υποστηρίζεται πως ο λόγος των μέσων συμπορεύεται με τις πολιτικές εξελίξεις μιας κοινωνίας. Βλ. ΚΟΝΤΟΧΡΗΣΤΟΥ 2007, σελ. 87.

³¹⁵ DEARING & ROGERS 2005, σελ. 129.

³¹⁶ DEARING & ROGERS 2005, σελ. 115.

³¹⁷ McCOMPS κ.α, 1996, σελ. 59.

ένεση» (hypodermic needle theory) η οποία διαμορφώνει τη συνείδηση του κοινού δεν μπορεί να αποδειχθεί πλήρως. Η προαναφερόμενη άποψη υποστηρίζει πως η διαμόρφωση της συνείδησης, ενισχύεται ή αποδυναμώνεται κάθε φορά αναλόγως των προβαλλόμενων ειδήσεων³¹⁸. Άλλωστε, πιστεύεται από πολλούς ότι η συναίνεση δεν αποτελεί ζητούμενο, αλλά θεωρείται δεδομένη από τα Μέσα και έχει επινοηθεί εκ των προτέρων από την πολιτική εξουσία. Η συναίνεση δηλαδή, αποτελεί πλαίσιο στο οποίο το κοινό ως μάζα, ανταποκρίνεται πλήρως³¹⁹. Για τον λόγο αυτό, μπορεί να υποστηριχθεί ότι ενισχύοντας τον τομέα της παιδείας στην Ελλάδα, μπορεί να υπάρξει πιο αντικειμενική προβολή ειδήσεων από τα ΜΜΕ και αποστασιοποίηση, κριτική σκέψη και εξορθολογισμός των μεταδιδόμενων από τα ΜΜΕ ειδήσεων από το κοινό, κάτι που είναι πολύ σημαντικό για την αστυνομία. Ισχύει όμως αυτή άποψη; Για τον Πλάτωνα, ιδανική πολιτεία χωρίς αγωγή και παιδεία δε νοείται. Η παιδεία συμβάλλει ουσιαστικά στην πλήρη ανάπτυξη του ατόμου και στην προστασία του από κάθε είδους μονομέρειες οι οποίες οδηγούν το άτομο στον αποπροσανατολισμό του από το αληθινό. Μπορεί να αποδοθεί η πραγματική κοινωνική διάσταση στηριζόμενη μόνο στην παιδεία στη σημερινή εποχή; Επηρεάζεται το αίσθημα ασφάλειας του κοινού και ο τρόπος αντιμετώπισης του εγκλήματος στις περιπτώσεις όπου τα γεγονότα δεν προβάλλονται στην πραγματική τους διάσταση; Οι απαντήσεις των αστυνομικών, στην συγκεκριμένη έρευνα, έδειξαν ότι τα ΜΜΕ και η πολιτική αλληλεπιδρούν σε τέτοιο βαθμό που ο τρόπος προβολής των αστυνομικών δράσεων εξαρτάται άμεσα από την αλληλεπίδραση αυτή. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να επηρεάζεται και να διαμορφώνεται αρνητικά η διάθεση των αστυνομικών για προσφορά. Η έλλειψη αντικειμενικής προβολής, σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, δεν επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την

³¹⁸ ΠΑΝΟΥΣΗΣ κ.α, 2006. σελ. 24.

³¹⁹ ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ 2012, σελ 184.

αποτελεσματικότητα της αστυνομίας απέναντι στο έγκλημα. Η ύπαρξη νομοθετικού πλαισίου υπαγορεύει τις δράσεις της και δεν αφήνει περιθώρια απόκλισης, πλην όμως, το αίσθημα της απογοήτευσης, είναι φανερό. Για τους ερωτηθέντες, η αλληλεπίδραση μεταξύ ΜΜΕ και πολιτικής οδηγεί στο συμπέρασμα πως οι έννοιες ηθική, δικαιοσύνη, ασφάλεια, δημοκρατία, οι οποίες στηρίζονται και εκφράζονται μέσα από τον αστυνομικό θεσμό και τις δράσεις της αστυνομίας, θα βρίσκονται πάντοτε στο προσκήνιο και πάντοτε υπό αμφισβήτηση³²⁰.

³²⁰ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ 2004, σελ. 15.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ, Σ. *Εγκληματολογία*, Σάκκουλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2011.
- ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΥ, Α. Επίσημες Σημειώσεις Διδάσκοντα στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης.
- ΑΛΤΟΥΣΕΡ, Α. *Θέσεις*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1983.
- ΑΡΜΑΜΕΝΤΟΣ, Π. και ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, Β. *Προσωπικά Δεδομένα*, Σάκκουλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2005.
- ΑΣΤΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ, αρ. 284.
- ΒΕΜΠΕΡ, Μ. *Συστημική Κοινωνιολογία και Μεθοδολογία*, Νέα Σύνορα, Αθήνα, 1976.
- ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ. *Σύνταγμα της Ελλάδος*, Δ/ση Εκδόσεων και Εκτυπώσεων της Βουλής, 2010.
- ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ, Π. άρθρο με τίτλο: «*Η συνάρθρωση επιστήμης και κοινωνίας στα πλαίσια της μοντέρνας αστικής εποχής*». Φάκελος Σημειώσεων, 2015
- ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ε. *Επιστημολογικά Ζητήματα Εγκληματολογίας*.
- ΓΙΑΝΝΑ, Π. Κική. *Η ελευθερία των οπτικοακουστικών μέσων, υπό το πρίσμα και της Συνταγματικής αναθεώρησης του 2001*, Σάκκουλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2003.
- ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ – ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1984.
- ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ, Η. *Η Εγκληματολογία της κοινωνικής αντίδρασης*, Παραδόσεις, Σάκκουλας, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1985.
- ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ, Ε. *Ηθική και ΜΜΕ*, Σιδέρης, Αθήνα, 2004.
- ΔΕΛΗΓΚΙΑΟΥΡΗ, Α. *Πολιτικός Λόγος και Τηλεόραση. Πολιτική, Ιδεολογία και ΜΜΕ*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη, 2012.
- ΔΕΦΝΕΡ, Α. *Κοινωνία, Εξουσία και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*, Παπαζήση, Αθήνα, 1989.
- Διαταγή Α.Ε.Α/ Κλάδος Διοικητικού/Τμήμα Διευθ. Οργαν Νομοθεσίας/Τμ. 2^ο Επιτελικού Σχεδιασμού, 17/06/2005.
- Διαταγή της Ελληνικής Αστυνομίας με θέμα: *Αρμοδιότητες Αστυνομικών Τμημάτων και Τμημάτων Ασφαλείας*. Διαταγή Α.Ε.Α/ Κλάδος Διοικητικού/Τμήμα Διευθ. Οργαν Νομοθεσίας/Τμ. 2^ο Επιτελικού Σχεδιασμού, 10/10/2005.
- Διαταγή της Ελληνικής Αστυνομίας με θέμα: *Οι προσαγωγές ατόμων ως προληπτική και κατασταλτική ενέργεια στην άσκηση της αστυνομικής αρμοδιότητας*. Διαταγή Α.Ε.Α/ Κλάδος Διοικητικού/Τμήμα Διευθ. Οργαν Νομοθεσίας/Τμ. 2^ο Επιτελικού Σχεδιασμού, 17/06/2005.
- Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 01/06/2010.
- ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ, Χ. *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2004.
- ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ, Χ. *Ο Φόβος του Εγκλήματος*, Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2002.
- ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ, Χ. *Τιμωρητικότητα, Σύγχρονες τάσεις, διαστάσεις και εγκληματολογικοί προβληματισμοί*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008.
- ΖΙΑΝΙΚΑΣ, Α. Χ. *Η Αστυνομία σήμερα*, Εστία, Αθήνα, 1990.
- ΘΕΟΛΟΓΗ, Β. *Εγκληματικότητα και ΜΜΕ*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010.

- ΚΑΡΑΒΙΤΗΣ, Κ. και ΔΑΝΟΥΣΗΣ, Γ. *Ιστορία της Αστυνομίας στην Ελλάδα*, Τυπογραφείο Ελληνικής Αστυνομίας, Αθήνα, 2002, Ανατύπωση 2005.
- ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ, Ι. *Το Δίκαιο των ΜΜΕ*, Αντ. Ν Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2005.
- ΚΑΨΑΛΗΣ, Γ. *Η Γλώσσα μας Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων*, Αθήνα, 2007-2013.
- ΚΟΝΤΟΧΡΗΣΤΟΥ, Μ. *Ταυτότητα και ΜΜΕ στη Σύγχρονη Ελλάδα*, Παπαζήσης, Αθήνα, 2007.
- ΚΩΣΤΑΡΑΣ, Α. *Ποινικό Δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2012.
- ΛΑΖΟΣ, Γ. *Κριτική Εγκληματολογία*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2007.
- ΛΑΖΟΣ, Γ. *Πληροφορική και έγκλημα*, Νομική Βιβλιοθήκη. Αθήνα, 2001.
- ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ε. *Εσωτερική Ασφάλεια και Κοινωνία Ελέγχου*, Κριτική, Αθήνα, 2001.
- ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ε. *Η κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Η περίπτωση της βίας και της Εγκληματικότητας*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999.
- ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ε. *Κοινωνικός Έλεγχος του Εγκλήματος*, Παπαζήση, Αθήνα, 1994.
- ΜΟΥΖΕΛΗΣ. Ν., «Γέφυρες μεταξύ μοντέρνας και μεταμοντέρνας κοινωνικής θεωρίας», Seminar Politices, Epistemes, june, 2004.
- ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Κέντρο Λεξικολογίας, 1998.
- Ν 2800/2000 (ΦΕΚ. τ. Α 41/29.02.2000).
- ΝΔ 794/1971, (ΦΕΚ τ. Α 1/01.01.1971)
- ΝΙΚΑΣ, Θ. Ν. *Πολιτική Δικονομία*, Σακκουλας, Αθήνα, 2003.
- ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΕΑ, Α. *Η Παρουσία των ΜΜΕ στη Δημόσια Τάξη*, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 2000.
- ΠΑΝΟΥΣΗΣ, Γ. ΧΛΟΥΠΗ, Γ. ΡΟΥΣΗ, Α. *Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και Σύγχρονα προβλήματα*, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2006.
- ΠΑΝΟΥΣΗΣ, Ι. και ΤΗΛΕΛΗΣ, Χ. *Πειθαρχικό Δίκαιο Αστυνομικού Προσωπικού*, Αθήνα, 2008.
- ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ, Δ. *Ευρωπαϊκό Δίκαιο*, Σάκκουλας, Αθήνα – Κομοτηνή, 2011.
- ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Σ. *Πολιτική και ΜΜΕ. Η περίπτωση της Νότιας Ευρώπης*, Καστανιώτη, Αθήνα, 2004.
- ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, Θ. Π. *Δημόσια ασφάλεια και αντεγκληματική πολιτική*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2005.
- ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Ζ. *Αστυνομικό Δίκαιο - Η λειτουργική αρμοδιότητα του Αστυνομικού Προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας*, Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2006.
- ΠΔ 120/2008 (ΦΕΚ τ. Α 120/27.06.2008).
- ΠΔ 141/1991 (ΦΕΚ τ. Α 58/30.04.1991)
- ΠΗΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. *Κοινωνιολογία*, Ζυγός, Θεσσαλονίκη, 1999.
- ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ, Σάκκουλας, 11/2015
- ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ, Ν. *Οι κοινωνικές τάξεις στο σύγχρονο καπιταλισμό*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1990.
- ΣΕΡΑΦΕΤΙΝΙΔΟΥ, Μ. *Εισαγωγή στην Πολιτική Κοινωνιολογία*, Gutenberg, Αθήνα, 2006.
- ΣΕΡΑΦΕΤΙΝΙΔΟΥ, Μ. *Κοινωνιολογία των μέσων μαζικής επικοινωνίας . ο ρόλος*

των μέσων στην αναπαραγωγή του σύγχρονου καπιταλισμού, Gutenberg, Αθήνα, 1987.

- ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ, Σ.Ι. Επίσημες Σημειώσεις Διδάσκοντα στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.
- ΣΚΟΥΡΗΣ, Β. και ΤΑΧΟΣ, Α. *Δίκαιο Δημόσιας Τάξης*, Σάκκουλα, Αθήνα, 1996.
- ΣΠΙΝΕΛΛΗ, Κ. *Η Γενική Πρόληψη των Εγκλημάτων*, Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1982.
- ΣΤΕΡΓΙΟΥΛΗΣ, Ε. *Κοινωνιολογία της Αστυνομίας*, Παπαζήση, Αθήνα, 2008.
- ΣΩΤΗΡΙΟΥ, Σ. ΚΟΡΔΟΝΟΥΡΗ, Σ. ΖΑΦΡΑΝΙΔΟΥ, Α. *Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή*, Ο.Α.Ε.Β
- ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ, Φ. ΑΡΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ, Β. ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ, Χ. ΜΑΝΤΟΓΛΟΥ, Α. *Κοινωνικές Αναπαραστάσεις των Αστυνομικών για το Εγκληματικό Φαινόμενο*, Αθήνα, 1995.
- ΧΑΤΖΗΣ, Α. ΕΛΕΥΘΕΡΟΓΛΟΥ, Ν. *ΜΜΕ Τύπος Δεοντολογία Σύνταγμα*, Μασσίφ, 2000.
- ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗΣ, Χ. *Εισηγήσεις Συνταγματικού Δικαίου*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2007.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- BARRAT, D. *Media Sociology*, Routledge, London and New York, 1986.
- BOURDIEU, P. public opinion does not exist, Το κείμενο παρουσιάστηκε στο πολιτιστικό κέντρο Noroit (Arras) τον Ιανουάριο του 1972. Δημοσιεύθηκε στο Γαλλικό Περιοδικό Les temps modernes (Μοντέρνοι Καιροί) 318, Ιανουάριος 1973, σσ. 1292 – 1309 και περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Questions de Sociologie «Ζητήματα Κοινωνιολογία» Παρίσι, Editions de Minuit, 1984, σσ 222-235. μτφ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. και ΤΑΜΠΟΥΡΑΚΗΣ, Β.Σ.
- CHARNLEY, V. *Η Τέχνη του Ρεπορτάζ*, Γνώση, Αθήνα, 1992.
- COHEN, S. *Visions of Social Control, Crime, Panishment and Classification*, Polity Press, Cambridge, 1995.
- CROTE, D. HOUNES, W. MILAN, *Media/ Society*, Sage, Los Angeles, 2012.
- CUSSON, M. (μτφ ΣΑΓΚΟΥΝΙΔΟΥ- ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ, Ι.), *Σύγχρονη Εγκληματολογία*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2009.
- DEARING, J. ROGERS, E. *Ορίζοντας τα Θέματα. Τα ΜΜΕ, οι Πολιτικοί και το Κοινό*, (μτφ ΤΣΙΛΙΓΙΑΝΝΗΣ), Παπαζήση, Αθήνα, 2005.
- DELMAS – MARTY, M. *Πρότυπα και Τάσεις Αντεγκληματικής Πολιτικής*, (μτφ ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ. Χ.), Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1991.
- ENTMAN, M. R. «*Framing: Toward clarification of a Fractured Paradigm*», Journal of Communication, 43, 1993.
- FELSON, M. *Crime and Everyday life*, London Sage, 2003.
- HIEBERT, R. E. *Impact of Mass Media*, 4^η εκδ, Longman, 1999.
- JONES, G. & GEORGE, J. *Essentials of Contemporary Management*, McGraw-Hill, 2003.
- LIPPMANN, W. *Κοινή Γνώμη*, (μτφ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, Γ.) Κάλβος, Αθήνα, 1992
- MARCHAND, P. *Κοινωνική Ψυχολογία και ΜΜΕ*, (μτφ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ, Α. και ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΥ, Σ.), Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2006.

- ## ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- 116

- http://www.star.gr/Pages/Ellada.aspx?art=295363&artTitle=ede_gia_ton_astynomiko_pou_apathan
- <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=532085>
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%AD%CF%83%CE%B1_%CE%BA%CE%BF%CE%
- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%AD%CF%83%CE%B1_%CE%BA%CE%BF%CE%
- <https://www.youtube.com/watch?v=1LqE8kLimBM>
- <https://www.youtube.com/watch?v=2xbMpsDnMt8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=cn9dFBiTWDg>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Fbjim8d7uEQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=OtTROzbFmMg>